

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยในครั้งนี้ มุ่งศึกษาสภาพและแนวทางการส่งเสริมค่านิยมหลัก 12 ประการ ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 41 ตามเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

1. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา
  - 1.1 ความหมายของการบริหาร
  - 1.2 ความหมายของการบริหารสถานศึกษา
  - 1.3 ความสำคัญและความจำเป็นในการบริหารสถานศึกษา
  - 1.4 แนวคิดและทฤษฎีการบริหารงานด้วยวงจรคุณภาพ (PDCA)
2. แนวคิด หลักการ ทฤษฎีเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม
  - 2.1 ความหมายของคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม
  - 2.2 ความสำคัญของคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม
  - 2.3 กระบวนการปลูกฝัง พัฒนา และส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมในสถานศึกษา
  - 2.4 ทฤษฎีแนวคิดและหลักการของการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์
3. หลักการและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ
  - 3.1 หลักการและนโยบายระดับรัฐบาล
  - 3.2 หลักการและนโยบายระดับกระทรวงศึกษาธิการ
4. แนวปฏิบัติเกี่ยวกับค่านิยมหลัก 12 ประการ สู่การปฏิบัติ
  - 4.1 แนวปฏิบัติเกี่ยวกับค่านิยมหลัก 12 ประการ สู่การปฏิบัติของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
  - 4.2 แนวปฏิบัติเกี่ยวกับค่านิยมหลัก 12 ประการ สู่การปฏิบัติตามแนวคิดของ ดร.อาทร จันทวิมล
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
6. กรอบแนวคิดในการวิจัย

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา

1.1 ความหมายของการบริหาร

การบริหาร (Administration) เป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินงานขององค์การ เพราะเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะชี้ให้เห็นความสำเร็จ หรือความล้มเหลว ขององค์การ การบริหารเป็นเครื่องบ่งชี้ให้ทราบถึงความเจริญก้าวหน้าของสังคม ความก้าวหน้าของวิทยาการต่างๆ การบริหารเป็นกลไกสำคัญที่จะนำไปสู่ความก้าวหน้า การบริหารเป็นลักษณะการทำงานร่วมกันของกลุ่มบุคคลในองค์การ ซึ่งต้องอาศัยความเป็นศาสตร์และศิลป์ มีการวางแผน วินิจฉัยสั่งการ นักบริหารจะต้องคำนึงถึงปัจจัยแวดล้อมต่างๆ การวินิจฉัยสั่งการเป็นเครื่องแสดงให้ทราบถึงความสามารถของนักบริหาร ในชีวิตประจำวันของมนุษย์ไม่ว่าครอบครัว หน่วยงาน องค์การใด ย่อมเกี่ยวข้องกับการบริหารอยู่เสมอ ดังนั้นการบริหารจึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจ และจำเป็นอย่างยิ่งต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ในสังคม และได้มีนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้หลากหลายต่างๆ กัน ดังนี้

บัญชา ภูทองเมฆ (2549 : 11) ให้ความหมายไว้ว่า การบริหาร หมายถึงกระบวนการและเป็นบทบาทในการทำงานของผู้บริหารที่สามารถทำให้กิจกรรมของกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกันร่วมมือกันทำกิจกรรม เพื่อให้บรรลุถึงความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กลุ่มได้ร่วมกันตั้งไว้ และตามเป้าหมายที่วางไว้ โดยมีการนำนโยบายรวมทั้งใช้กระบวนการทางทรัพยากรที่มีอยู่ในองค์การ และเทคนิคที่เหมาะสมมาปฏิบัติ

วิเชียร วิทยอุดม (2550 : 1-2) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การบริหารเป็นศาสตร์เพราะหลักการบริหารเป็นการนำความรู้มาประกอบรวมเป็นระบบ มีหลักการ มีกฎเกณฑ์ ทฤษฎี ได้รับการศึกษาค้นคว้า และการบริหารเป็นศิลป์ เพราะเป็นการใช้ทักษะ ความคิดสร้างสรรค์ และการตัดสินใจโดยพยายามผสมความสามารถต่างๆ รวมทั้งหลักและทฤษฎีที่ได้ศึกษามา นำไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์สูงสุด

สุทธิวัชร ทับเจริญ (2550 : 42) ให้ความหมายไว้ว่า การบริหาร หมายถึงกระบวนการวางแผน การจัดองค์การ การดำเนินงานและการควบคุมของกลุ่มบุคคลที่มีจุดหมายหรือจุดมุ่งหมายในสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ต้องการโดยการดำเนินงานไปสู่เป้าหมายที่ตั้งใจไว้ให้สำเร็จอย่างมีคุณภาพ และมีประสิทธิภาพ

จันทราณี สงวนนาม (2551 : 93) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การบริหาร หมายถึงระบบกลุ่มขององค์ประกอบต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์ระหว่างกัน และมีความเกี่ยวข้องกันในลักษณะที่ทำให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพื่อกระทำกิจกรรมให้สำเร็จตามความต้องการขององค์การ

ภารดี อนันต์นาวิ (2553 : 1) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การบริหารเป็นกิจกรรมของคนตั้งแต่ 2 ขึ้นไป มีการร่วมมือกันทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยใช้เทคนิคและวิธีการต่างๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ต่างๆ ร่วมกัน

จากแนวคิดและความหมายดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า การบริหาร หมายถึง การดำเนินงานตามกระบวนการกิจกรรมขั้นตอนต่างๆ โดยอาศัยความร่วมมือของสมาชิกในองค์กร และอาศัยกระบวนการบริหารที่สำคัญคือ การวางแผน การจัดองค์การ การนำและการควบคุม ตลอดจนเป็นการนำทั้งศาสตร์และศิลป์มาประยุกต์ใช้ทรัพยากรทางการบริหาร คือ คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ และวิธีการต่างๆ เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายขององค์กร

1.2 ความหมายของการบริหารสถานศึกษา

มีนักวิชาการได้ให้กล่าวถึงความหมายของการบริหารสถานศึกษาไว้หลากหลาย ทั้งคล้ายคลึงกันและแตกต่างกันดังนี้

มณีรัตน์ ภิญโญภาพสกุล (2549 : 13) ให้ความหมายไว้ว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการบริหารของสถานศึกษา ที่ผู้บริหารดำเนินกิจกรรมหรือกระบวนการต่างๆ ที่มีความร่วมมือของผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา โดยมีการวางแผน การวินิจฉัยสั่งการ การควบคุมและการจัดการ เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพ มีความรู้ความสามารถ และมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามเจตนารมณ์ของการศึกษา

ทศนี วงศ์ยีน (2550 : 5) ให้ความหมายไว้ว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง โรงเรียนในฐานะระบบองค์การ มีคุณลักษณะทางโครงสร้างที่มีการแบ่งงานกันทำ ระหว่างคนที่ทำงานในโรงเรียน มีฝ่ายสอน ฝ่ายสนับสนุน และฝ่ายบริหาร มีหน้าที่จัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อความเจริญงอกงามของผู้เรียนและชุมชน โดยการถ่ายทอดความรู้การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการภายใต้การบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา

พรพรรณ อินทรประเสริฐ (2550 : 50) ให้ความหมายไว้ว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง การดำเนินงานร่วมกับกลุ่มบุคคลมีอาชีพและชุมชนในท้องถิ่น เพื่อให้การบริการทางการศึกษาแก่สมาชิกในสังคมตามวัตถุประสงค์อย่างมีคุณภาพ

บังอร จันกรม (2552 : 26) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการที่ใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ ของกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาได้ร่วมกันปฏิบัติ เพื่อเป็นการพัฒนากระบวนการทำงานให้ประสบผลสำเร็จ ตามเป้าหมายที่โรงเรียนตั้งไว้ ประกอบด้วยการบริหาร 4 ด้าน คือ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล การบริหารงานทั่วไป ทั้งนี้เพื่อการพัฒนาศักยภาพของโรงเรียนและผลผลิตของโรงเรียน คือ นักเรียนที่สำเร็จออกไปให้เป็นที่ยอมรับ จากภายนอกและภายในอย่างแท้จริง

สมคิด มาวงศ์ (2554 : 11) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง การดำเนินการในกิจกรรมต่างๆ เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในทุกด้าน ที่เกิดจากบุคลากรหลายๆ คน ร่วมมือกันบริหารจัดการ โดยใช้กระบวนการทางการบริหารอย่างมีประสิทธิภาพ

อาศัยวิธีการจัดการองค์การที่เหมาะสม และสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาหรือหน่วยงานแต่ละแห่ง

จากแนวคิดและความหมายดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง การดำเนินการในกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในทุกด้าน ด้วยการใช้ศาสตร์และศิลป์ในการบริหารจัดการ อาศัยความร่วมมือ และการทำงานอย่างเป็นระบบ เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่สถานศึกษาตั้งไว้

1.3 ความสำคัญและความจำเป็นในการบริหารสถานศึกษา

มีนักวิชาการได้ให้กล่าวถึงความสำคัญและความจำเป็นในการบริหารสถานศึกษาไว้หลากหลาย ทั้งคล้ายคลึงกันและแตกต่างกันดังนี้

ยุทธนา ชุตทองม้วน (2550 : 10) ได้กล่าวถึงความสำคัญและความจำเป็นโดยสรุปไว้ว่า การบริหารสถานศึกษานั้นเป็นงานที่จะต้องใช้ความรอบคอบให้มากยิ่งขึ้น เพราะสิ่งสำคัญผู้บริหารนั้นจะต้องอาศัยความรู้ ความสามารถพร้อมประสบการณ์ ซึ่งก่อให้เกิดการเรียนรู้กิจกรรมทุกชนิดในโรงเรียน ซึ่งเกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนนักเรียนให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

พรพรรณ อินทรประเสริฐ (2550 : 51) ได้กล่าวถึงความสำคัญและความจำเป็นโดยสรุปไว้ว่า ภาระหน้าที่ของสถานศึกษา คือการมีบทบาทในการบริหารจัดการศึกษาให้กับเยาวชนและประชาชน ทั้งของรัฐและเอกชนอย่างมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง โดยรับผิดชอบต่อการบรรลุวัตถุประสงค์ เป้าหมาย อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ในการมุ่งให้เยาวชนเป็นคนดี คนเก่ง และอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

สุชิน เรืองบุญส่ง (2551 : 9) ได้กล่าวถึงความสำคัญและความจำเป็นโดยสรุปไว้ว่า การบริหารการศึกษามีความจำเป็น เพราะต้องการคนที่ได้รับการฝึกฝนเฉพาะด้านที่มีความรู้ ความเข้าใจ ความชำนาญมาดูแลรับผิดชอบ เนื่องจากสังคมเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา การบริหารการศึกษาจึงจำเป็นต้องได้รับการปรับเปลี่ยนพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เหมาะสมกับความจำเป็นของแต่ละยุคสมัย ปัจจุบันโลกก้าวเข้าสู่ยุคสังคมแห่งการเรียนรู้หรือเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจฐานความรู้ ความรู้จึงเป็นเครื่องมือจำเป็นที่ขาดไม่ได้ ในสังคมสมัยนี้ความรู้ที่ทันสมัยที่เหมาะสมกับสถานการณ์จะช่วยแก้ปัญหาได้ และนำไปสู่การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เป็นพลังสำคัญสำหรับการอยู่รอดและการพัฒนา ทั้งสำหรับบุคคลและสำหรับสังคม ประเทศชาติโดยรวม

อรทัย แสงทอง (2552 : 22) ได้กล่าวถึงความสำคัญและความจำเป็นโดยสรุปไว้ว่า การบริหารสถานศึกษาเป็นกิจกรรมทางการศึกษาที่จะต้องทำเป็นกระบวนการโดยกลุ่มบุคคลต่างๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ นั่นก็คือการพัฒนาสมาชิกหรือผู้รับบริการทางการศึกษา ให้เป็นผู้มีคุณภาพที่สังคมต้องการ และเป็นภารกิจที่สำคัญยิ่งของผู้บริหารสถานศึกษา ที่จะต้องสามารถนำองค์กรให้อยู่รอด ต้องกำหนดแผนงาน วิธีการ ตลอดจนขั้นตอนต่างๆ ในการ

ปฏิบัติงานไว้อย่างมีระบบ โดยพึงพิงงบประมาณจากรัฐที่มีไม่มากนักด้วยความประหยัด ใช้ทรัพยากรให้คุ้มค่า ทั้งคน เงิน เวลา และทรัพย์สินอย่างอื่น เพราะถ้าระบบบริหารภายในสถานศึกษาไม่ดีจะกระทบกระเทือนต่อส่วนอื่นๆ ของหน่วยงานได้ ดังนั้นความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการบริหารการศึกษา จึงขึ้นอยู่กับสมรรถภาพของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นสำคัญ

สมคิด มาวงษ์ (2554 : 12) ได้กล่าวถึงความสำคัญและความจำเป็นโดยสรุปไว้ว่า การบริหารศึกษานั้น มีความจำเป็นและความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะในการพัฒนาบุคคล พัฒนาสังคมหรือการพัฒนาประเทศชาตินั้น ต้องการคนที่ได้รับการฝึกฝน พัฒนาให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ในด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม จริยธรรมและวัฒนธรรม เนื่องจากสังคมในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา โลกก้าวเข้าสู่ยุคสังคมแห่งการเรียนรู้ ความรู้จึงเป็นเครื่องมือจำเป็นที่ขาดไม่ได้การบริหารการศึกษาจึงจำเป็นต้องได้รับการปรับเปลี่ยนพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เหมาะสมกับความเปลี่ยนแปลงในแต่ละยุคสมัย ความรู้ที่ทันสมัยที่เหมาะสมกับสถานการณ์จะช่วยแก้ปัญหาต่างๆ ได้ การพัฒนาการบริหารการศึกษาอย่างต่อเนื่อง จึงเปรียบเสมือนขุมพลังสำหรับการอยู่รอดและการพัฒนา ทั้งสำหรับบุคคล สังคม ประเทศชาติโดยรวม

จากแนวคิดความสำคัญและความจำเป็นในการบริหารสถานศึกษาดังกล่าวข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า การบริหารสถานศึกษา มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะสถานศึกษาเป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา มีบทบาทที่สำคัญ ในการจัดการศึกษาให้แก่ผู้เรียน เพื่อพัฒนาบุคคลให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา เป็นทรัพยากรที่มีคุณภาพ สามารถปรับตัวในท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกได้ทุกขณะ มีความรู้คู่คุณธรรม และเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไป

1.4 แนวคิดและทฤษฎีการบริหารงานด้วยวงจรคุณภาพ (PDCA)

การบริหารงานด้วยวงจรคุณภาพ (PDCA) ตามแนวคิดของเดมมิง ปัจจุบันนับว่าเป็นกระบวนการสากลที่องค์กรต่างๆ ทั่วทุกมุมโลก และถือเป็นเครื่องมือการบริหารที่จัดเป็นแกนร่วมของการบริหารที่หลากหลายบนพื้นฐานเดียวกัน ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าแนวคิดของเดมมิง และมีนักการศึกษาได้กล่าวถึงวงจรคุณภาพ (PDCA) ไว้ดังนี้

เดมมิง (Deming in Mycoted, 2004 อ้างถึงใน ดวงธิดา พุตระกูล, 2554 :12) ได้กล่าวโดยสรุปไว้ว่า การจัดการอย่างมีคุณภาพเป็นกระบวนการที่ดำเนินการต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดผลผลิตและบริการที่มีคุณภาพขึ้น โดยหลักการที่เรียกว่า วงจรคุณภาพ (PDCA) หรือวงจรเดมมิง ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน การปฏิบัติตามแผน การตรวจสอบ และการปรับปรุงแก้ไข ดังนี้

P = Plan คือ กำหนดสาเหตุของปัญหา จากนั้นวางแผนเพื่อการเปลี่ยนแปลงหรือทดสอบเพื่อการปรับปรุงให้ดีขึ้น

D = Do คือ การปฏิบัติตามแผนหรือทดลองปฏิบัติเป็นการนำร่องในส่วย่อย

C = Check คือ ตรวจสอบเพื่อทราบว่าบรรลุผลตามแผนหรือหากมีสิ่งใดที่ทำให้ผิดพลาดหรือได้เรียนรู้อะไรมาบ้างแล้ว

A = Act คือ ยอมรับการเปลี่ยนแปลง หากบรรลุผลเป็นที่น่าพอใจหรือหากผลการปฏิบัติไม่เป็นไปตามแผน ให้ทำซ้ำวงจรโดยใช้การเรียนรู้จากการกระทำในวงจรที่ได้ปฏิบัติไปแล้ว

วงจรคุณภาพ (PDCA) จะเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องแต่สามารถเริ่มต้นจากขั้นตอนใดก็ได้ขึ้นอยู่กับปัญหาและขั้นตอนการทำงานหรือจะเริ่มจากการตรวจสอบสภาพความต้องการเปรียบเทียบกับสภาพที่เป็นจริง จะทำให้ได้ข้อสรุปว่า จะต้องดำเนินการอย่างไรในการแก้ปัญหาเพื่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนไปตามเป้าหมายที่วางไว้

ธีระ รุญเจริญ (2550 : 81) ได้กล่าวโดยสรุปไว้ว่า วงจรคุณภาพ (PDCA) ประกอบด้วยขั้นตอนในการปฏิบัติ 4 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 การวางแผน (Plan - P) คือ การวางแผนในการปฏิบัติงาน ซึ่งจะก่อให้เกิดรูปแบบความพร้อมที่เป็นจริงขึ้นมาเมื่อได้ปฏิบัติจริง ขั้นตอนการวางแผนนับว่าเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญมาก เพราะจะใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน ผู้วางแผนจะต้องมีการวางแผนอย่างเหมาะสม โดยมีขั้นตอนการวางแผน ดังต่อไปนี้

1. เลือกเรื่องที่ต้องการวางแผน
2. ศึกษาปัจจัยพื้นฐาน เช่น สภาพปัญหา สาเหตุของปัญหา
3. กำหนดเป้าหมายที่ต้องการและตัวชี้วัดความสำเร็จ
4. เขียนแผน

การวางแผนที่ดีนั้นนอกจากจะต้องมีขั้นตอนที่เหมาะสมแล้ว จะต้องเป็นแผนงานที่ดี ซึ่งมีลักษณะที่เรียกว่า SMART โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. S = Specific แผนที่ดีจะต้องมีความเฉพาะเจาะจง
2. M = Measurable แผนที่ดีจะต้องมีลักษณะที่จะประสบผลสำเร็จได้
3. R = Realistic แผนที่ดีจะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเป็นจริง
4. T = Timely แผนที่ดีจะต้องมีกรอบระยะเวลาที่กำหนด

วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการวางแผน มีดังนี้

1. การระดมสมอง (Brainstorm) คือ การระดมความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องมาร่วมกันวางแผน

2. ผังการดำเนินงาน (Flowchart) คือ ผังการดำเนินงานเพื่อให้เห็นถึงจุดเริ่มต้น กระบวนการ ลำดับขั้นตอนและจุดสิ้นสุดของแผน

ขั้นที่ 2 การดำเนินการตามแผน (DO - D) คือ การปฏิบัติตามแผนที่ได้วางไว้ ทำให้ทราบขั้นตอน วิธีการ และสามารถเตรียมงานล่วงหน้า หรือทราบอุปสรรคล่วงหน้าด้วย ดังนั้น การปฏิบัติงานก็จะเกิดความราบรื่นและเรียบร้อยนำไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้

ขั้นที่ 3 การตรวจสอบ (Check - C) คือ การตรวจสอบ ทำให้ได้ผลที่เที่ยงตรง เชื่อถือได้ เป็นการดำเนินการในการตรวจสอบซึ่งอาจดำเนินการควบคู่ไปกับการปฏิบัติ หรือตรวจสอบหลังการปฏิบัติ ในขั้นตอนนี้มีเครื่องมือที่ช่วยในการตรวจสอบ ดังนี้

1. ใบตรวจสอบ (Check Sheet) เป็นใบตรวจสอบที่ช่วยให้ทราบความถี่ของเหตุการณ์ กิจกรรม หรือพฤติกรรมทั้งดีและไม่ดี เพื่อประกอบการตัดสินใจ
2. แผนภาพก้างปลา (Fish Bone Diagram) เป็นแผนภาพเพื่อใช้เป็นเครื่องมือเพื่อหาสาเหตุของการเกิดปัญหา และนำข้อมูลที่ได้ไปเป็นแนวทางแก้ไขปัญหา
3. พารेटโต้ (Parato) เป็นวิธีการคิดวิเคราะห์ข้อมูลที่ง่ายที่สุดในรูปแบบของกราฟแท่ง

ขั้นที่ 4 การแก้ไขปัญหา (Act - A) คือ การหาแนวทางในการปรับปรุงแก้ไข การจัดทำมาตรฐานขั้นตอนการดำเนินงานให้เหมาะสมนั้น มีกรณีที่เกี่ยวข้องอยู่ 2 กรณี ดังนี้

1. กรณีที่เกิดผลสำเร็จตามแผนที่วางไว้ Act คือ การจัดทำมาตรฐานที่วางไว้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานในครั้งต่อไป และหาวิธีการที่จะทำให้เกิดการพัฒนายิ่งขึ้น
2. กรณีที่ไม่เกิดผลสำเร็จตามแผนที่วางไว้ Act คือ การนำเอาข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และพิจารณาหาข้อบกพร่อง เพื่อดำเนินการแก้ไขปรับปรุงการทำงาน

ณัฐวี อุดกฤษฎ์ (2555 : ออนไลน์) ได้กล่าวโดยสรุปไว้ว่า วงจรควบคุมคุณภาพ หรือวงจรเดมมิ่ง (Deming Cycle) PDCA ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนคือ

1. Plan (วางแผน) หมายถึง การวางแผนการดำเนินงานอย่างรอบคอบ ครอบคลุมถึงการกำหนดหัวข้อที่ต้องการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง ซึ่งรวมถึงการพัฒนาสิ่งใหม่ๆ การแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน อาจประกอบด้วย การกำหนดเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ของการดำเนินงาน Plan การจัดอันดับความสำคัญของ เป้าหมาย กำหนดการดำเนินงาน กำหนดระยะเวลาการดำเนินงาน กำหนดผู้รับผิดชอบหรือผู้ดำเนินการและกำหนดงบประมาณที่จะใช้ การเขียนแผนดังกล่าวอาจปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสมของลักษณะการดำเนินงาน การวางแผนยังช่วยให้เราสามารถคาดการณ์สิ่งที่เกิดขึ้นในอนาคต และช่วยลดความสูญเสียต่างๆที่อาจเกิดขึ้นได้ฉะนั้น P เราจะต้องมีแผน

1. วัตถุประสงค์เหมาะสม และสอดคล้องกับแผนของคณะ/พันธกิจหรือไม่
2. มีการกำหนดผู้รับผิดชอบหรือไม่ (รายบุคคล/คณะบุคคล)
3. ระยะเวลาดำเนินการที่กำหนดไว้เหมาะสมหรือไม่
4. งบประมาณที่กำหนดเหมาะสมหรือไม่
5. มีการเสนอเพื่อขออนุมัติก่อนดำเนินการหรือไม่

2. Do (ปฏิบัติตามแผน) หมายถึง การดำเนินการตามแผน อาจประกอบด้วย การมีโครงสร้างรองรับการดำเนินการ เช่น คณะกรรมการหรือหน่วยงานของคณะ ซึ่งคณะเราก็มีการจัดตั้งไว้อยู่แล้ว จะต้องมีการดำเนินการ D เราต้องมีผลการดำเนินการตามแผน

1. มีการกำหนดขั้นตอนหรือวิธีการดำเนินการหรือไม่
2. มีผู้รับผิดชอบดำเนินการได้ตามกำหนดไว้หรือไม่
3. มีการประสานงานกับผู้ที่เกี่ยวข้องมากน้อยเพียงไร
4. สามารถดำเนินการตามระยะเวลาที่กำหนดได้หรือไม่
5. สามารถดำเนินการได้ตามงบประมาณที่กำหนดไว้หรือไม่

3. Check (ตรวจสอบการปฏิบัติตามแผน) หมายถึง การประเมินแผนอาจประกอบด้วย การประเมินโครงสร้างที่รองรับ การดำเนินการ การประเมินขั้นตอนการดำเนินงาน และการประเมินผลของ การดำเนินงานตามแผนที่ได้ตั้งไว้ โดยในการประเมินดังกล่าวสามารถทำได้เอง โดยคณะกรรมการที่รับผิดชอบแผนการดำเนินงานนั้นๆ ซึ่งเป็นลักษณะของการประเมินตนเอง โดยไม่จำเป็นต้องตั้งคณะกรรมการอีกชุดมาประเมินแผนหรือไม่จำเป็นต้องคิดเครื่องมือหรือแบบประเมินที่ยุ่งยากซับซ้อน เราต้องมีการประเมินการดำเนินการ

1. ได้มีการกำหนดวิธี/รูปแบบการประเมินหรือไม่
2. มีรูปแบบของการประเมินเหมาะสมหรือไม่
3. ผลของการประเมินตรงกับวัตถุประสงค์ที่วางไว้หรือไม่
4. ปัญหา/จุดอ่อนที่พบในการดำเนินการมีหรือไม่
5. ข้อดี/จุดแข็ง ของการดำเนินการมีหรือไม่

4. Act (ปรับปรุงแก้ไข) หมายถึง การนำผลการประเมินมาพัฒนาแผนอาจประกอบด้วย การนำผลการ ประเมินมาวิเคราะห์ว่ามีโครงสร้าง หรือขั้นตอนการปฏิบัติงานใดที่ควรปรับปรุงหรือพัฒนาสิ่งที่ถืออยู่แล้วให้ดียิ่งขึ้นไปอีก และสังเคราะห์รูปแบบการดำเนินการใหม่ที่เหมาะสม สำหรับการดำเนินการในปีต่อไป เราต้องมีการปรับปรุงตามผลการประเมิน

1. มีการระดมสมองเพื่อหาทางแก้ไขปัญหา/จุดอ่อนที่ค้นพบ
2. มีการระดมสมองเพื่อหาทางเสริมข้อดี/จุดแข็งเพิ่มขึ้น
3. มีการนำผลที่ได้จากการระดมสมอง เสนอคณะกรรมการประกันคุณภาพของคณะเพื่อพิจารณาสำหรับใช้วางแผนครั้งต่อไป
4. กำหนดกลยุทธ์ในการจัดทำแผนครั้งต่อไป
5. กำหนดผู้รับผิดชอบไปดำเนินการจัดทำแผนครั้งต่อไป

นงลักษณ์ ไฉนลาด (2556 : 26 - 82) ได้กล่าวโดยสรุปไว้ว่า การใช้ใช้วงจรคุณภาพ (PDCA) ในการบริหารสถานศึกษา มีขั้นการปฏิบัติ 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การวางแผน (Planning) การวางแผนเป็นการบวกรวมหน้าที่ผู้บริหารจะต้องดำเนินการอย่างรอบคอบ ซึ่งกระบวนการวางแผนจะเริ่มจากการจัดตั้งหน่วยงานหรือกลุ่มบุคคลขึ้น เพื่อรับผิดชอบในการวางแผน การกำหนดเป้าหมาย การจัดอันดับความสำคัญของเป้าหมาย การกำหนดแนวทางการดำเนินงาน การกำหนดระยะเวลา การกำหนดงบประมาณ การปฏิบัติตามแผน การประเมินผลการดำเนินงานตามแผน ซึ่งผู้บริหารสามารถวิเคราะห์การบริหารงานในแต่ละขั้นตอนอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ทันต่อเหตุการณ์และแก้ไขปัญหาเร่งด่วนได้ดีที่สุด ลดผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นอย่างรุนแรงได้เบาบางแลเกิดผลเสียหายน้อยที่สุด

ขั้นที่ 2 การดำเนินงาน (Doing) กระบวนการดำเนินงาน จะต้องมีการปฏิบัติตามขั้นตอนในแผนงานอย่างเป็นระบบและมีความต่อเนื่องตลอดเวลา ดังนั้นสิ่งสำคัญคือผู้บริหารจะต้องมีกระบวนการจัดการอย่างมีแบบแผน โดยต้องชี้แจงหรือแจ้งนโยบาย ตั้งแต่คณะกรรมการการรับผิดชอบ ศึกษาความต้องการจำเป็น ให้ความรู้เบื้องต้นแก่ผู้ปฏิบัติ สนับสนุนและส่งเสริมการปฏิบัติงาน ประเมินผลการปฏิบัติงาน ปรับปรุงแก้ไข โดยจะต้องคำนึงถึงความต่อเนื่องอย่างมีระบบ

ขั้นที่ 3 การติดตามประเมินตรวจสอบ (Checking) การติดตามประเมินตรวจสอบผลการปฏิบัติงานเป็นกระบวนการประเมินคุณค่าของบุคคลผู้ปฏิบัติงานในด้านต่างๆ ทั้งผลงานที่มีคุณค่าต่อการปฏิบัติงานและคุณลักษณะอื่นๆ ภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้อย่างแน่นอน ซึ่งการตรวจสอบประเมินจะต้องอาศัยระบบและมาตรฐานแบบเดียวกัน ประกอบกับเกณฑ์การประเมินที่มรประสิทธิภาพในทางปฏิบัติให้ความเป็นธรรมโดยทั่วกัน โดยเริ่มตั้งแต่การวิเคราะห์งานเพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานการปฏิบัติงาน การกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงาน กำหนดตัวชี้วัดและเครื่องมือที่จะวัด การออกแบบวิธีการและขั้นตอนการประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ การกำหนดผู้ที่จะทำหน้าที่ประเมิน การดำเนินการประเมินผลการปฏิบัติงาน การทบทวนผลการประเมินการปฏิบัติงานที่ได้ร่วมกับผู้ปฏิบัติงาน และการอภิปรายปรับปรุงการปฏิบัติงานในอนาคต

ขั้นที่ 4 การปรับปรุงพัฒนา (Acting) การปรับปรุงงานเป็นการแก้ไขปรับปรุงการดำเนินงานขององค์กร หลังจากเปรียบเทียบผลการดำเนินงานกับมาตรฐานที่ตั้งไว้ องค์กรจะทราบว่าผลงานที่ได้บรรลุมาตรฐานและเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่เพียงไร หากผลงานที่ปฏิบัติบรรลุตามเป้าหมายขององค์กรก็สามารถกำหนดเป้าหมายและมาตรฐานในรอบต่อไป โดยเริ่มจากการวิเคราะห์ผลการประเมิน การแจ้งผลการประเมิน การวางแผน กำหนดแนวทางการปรับปรุงงาน การดำเนินการปรับปรุงงาน การประเมินผลการปรับปรุง และการรายงานผลหลังการปรับปรุงเป็นลายลักษณ์อักษร

สมพร วงศ์วิฑูร (2555 : 37-44) ได้กล่าวโดยสรุปไว้ว่า กระบวนการ หรือวงจร เดมมิ่ง (PDCA) เป็นเครื่องมือซึ่งมีกระบวนการ ดังนี้

1. การวางแผน (Plan) หมายถึง การกำหนดแนวทางเกี่ยวกับการดำเนินงานรวมถึงการวางแผนเกี่ยวกับการปฏิบัติ การเตรียม การกำหนดนโยบาย เป้าหมาย วัตถุประสงค์ หรือมาตรฐานของการปฏิบัติที่จะกระทำ ในอนาคตที่เป็นระบบ ผู้รับผิดชอบแต่ละงานให้ชัดเจนรวมถึงระยะเวลาและงบประมาณที่เพียงพอ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

2. การปฏิบัติงานตามแผน (Do) หมายถึง การนำแผนที่วางไว้มาดำเนินการตามนโยบาย เป้าหมาย เพื่อให้บรรลุ วัตถุประสงค์ หรือเป้าหมายที่วางไว้โดยมีการส่งเสริม สนับสนุน จัดอำนวยความสะดวกในด้าน ทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อนำไปใช้ในการดำเนินงาน

3. การตรวจสอบ (Check) หมายถึง การกำกับ ติดตามผลการปฏิบัติหรือการดำเนินงานที่จัดทำขึ้นว่าได้ปฏิบัติตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ รวมถึงปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน แล้วนำผลที่ได้มาวิเคราะห์แปลความหมายเพื่อพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

4. การปรับปรุงพัฒนา (Act) หมายถึง การนำเอาข้อมูลข่าวสารสนเทศที่ได้จากการตรวจสอบ มาพิจารณาวางแผนหาแนวทางปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติงานและข้อบกพร่องของคณะทำงาน เพื่อให้เกิดมาตรฐานและมีประสิทธิภาพของงานมากยิ่งขึ้นและมีการจัดทำรายงานผลการดำเนินงานเพื่อเป็นข้อมูลสารสนเทศในการพัฒนาต่อไป

จากแนวคิดการบริหารงานด้วยวงจรคุณภาพ (PDCA) ดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า วงจรคุณภาพ (PDCA) ประกอบด้วย การวางแผน (Plan) การดำเนินงานตามแผน (Do) การตรวจสอบ (Check) และการปรับปรุงแก้ไข (Act) การนำวงจรคุณภาพ (PDCA) ไปเป็นแนวทางในการบริหารงาน หรือดำเนินงานจะทำให้การดำเนินงานมีระบบ มีการพัฒนาและการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดต่อองค์กรหรือหน่วยงาน

2. แนวคิด หลักการ ทฤษฎีเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม

คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมเป็นคำที่มีความหมายใกล้เคียงกัน และมีผู้คนในสังคมจำนวนไม่น้อยกล่าวถึงถ้อยคำเหล่านี้ว่ามีความหมายในทำนองเดียวกัน ซึ่งถ้าพิจารณาอย่างลึกซึ้งในความหมายแต่ละคำนั้น ย่อมมีความแตกต่าง และคล้ายกันบ้างบางประการ เพราะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคุณงามความดีทั้งสิ้น ผู้วิจัยได้รวบรวมความหมายของคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม ซึ่งมีนักการศึกษา นักวิชาการ นักจิตวิทยา ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องได้ให้ความหมายไว้มากมาย ดังนี้

2.1 ความหมายของคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม

2.1.1 ความหมายของคุณธรรม

มีนักวิชาการได้ให้กล่าวถึงความหมายของคุณธรรมไว้หลากหลายทั้งคล้ายคลึงกันและแตกต่างกันดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 (2557 : 263) ให้ความหมายไว้ว่า คุณธรรม หมายถึง น. สภาพคุณงามความดี

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา(2549 : 2) ให้ความหมายไว้ว่า คุณธรรม หมายถึง หลักธรรมหรือระบบที่คุณค่าของมนุษย์ ชุมชน สังคมตระหนักให้ความสำคัญยึดถือเป็นมโนสำนึก เป็นจิตวิญญาณที่สะท้อนความเป็นจริง ความดีงาม ความถูกต้อง ทำให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เอื้อเพื่อเอื้อแผ่ มีน้ำใจต่อกัน

กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม (2552 : 5) ได้ให้ความหมายไว้ว่า คุณธรรม หมายถึง ความดีงามในจิตใจที่ทำให้บุคคลประพฤติดี ผู้มีคุณธรรมเป็นผู้มีความเคยชินในการประพฤติดีด้วยความรู้สึกในทางดีงาม คุณธรรมเป็นสิ่งที่ตรงกันข้ามกับกิเลสซึ่งเป็นการไม่ดีในจิตใจ ผู้มีคุณธรรมจึงเป็นผู้ที่ไม่มากด้วยกิเลสซึ่งได้รับยกย่องว่าเป็นคนดี

ประภาศรี สีหอำไพ (2550 : 7) ให้ความหมายไว้ว่า คุณธรรม หมายถึง หลักธรรมจริยาที่สร้างความรู้สึกลึกซึ้งชอบชั่วดีทางศีลธรรมมีคุณงามความดีภายในจิตใจจนเต็มเปี่ยมไปด้วยความสุขความยินดี การกระทำที่ดียอมได้รับผลของความดี คือความชื่นชมยกย่องในขณะที่การกระทำชั่วยอมได้รับผลของความชั่ว คือความเจ็บปวดหรือความทุกข์ต่างๆ

อังคณา ทวีชาติ (2551 : 33-34) ได้ให้ความหมายไว้ว่า คุณธรรม หมายถึง สิ่งที่สังคมยอมรับเป็นสิ่งดีงามเป็นคุณงามความดีที่สั่งสมอยู่ในจิตใจมาเป็นเวลานาน โดยผ่านประสบการณ์จากการเรียนรู้ การศึกษา การปฏิบัติ การฝึกอบรม หรือการกระทำเกิดเป็นลักษณะนิสัยเป็นสิ่งที่มีคุณประโยชน์ต่อตนเอง ต่อผู้อื่นและสังคม

รจนา ภูทองไชย (2553 : 32) ให้ความหมายไว้ว่า คุณธรรม หมายถึง สภาพคุณงามความดี และคุณลักษณะหรือสภาวะที่มีอยู่ภายในจิตใจของมนุษย์ที่เป็นไปในทางที่ถูกต้องดีงาม ซึ่งเป็นภาวะนามธรรมอยู่ในจิตใจของแต่ละคน

ภาวรรณา เพ็ชรรงค์ (2554 : 18) ได้ให้ความหมายไว้ว่า คุณธรรม หมายถึง คุณงามความดีที่อยู่ภายในจิตใจมนุษย์ โดยผ่านประสบการณ์จากการได้สัมผัส ซึ่งอาจแสดงออกมาจากการกระทำทางกาย วาจา และจิตใจของแต่ละบุคคลเป็นสิ่งที่มีความหมายต่อตนเองและผู้อื่น และสังคม คุณธรรมเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการประพฤติในสิ่งที่ควรประพฤติปฏิบัติ และปลูกฝังให้เกิดขึ้นในจิตใจจนกลายเป็นนิสัยที่ดี เป็นผู้มีความซื่อสัตย์สุจริต ยุติธรรม คุณธรรม จึงเป็นผลรวมจากการปฏิบัติจริยธรรม

จันทิมา อัมชะสวัสดิ์ (2555 : 23) ได้ให้ความหมายไว้ว่า คุณธรรม หมายถึง หลักความประพฤติที่เป็นลักษณะนิสัยที่ดีงาม ได้รับการสั่งสม หรือปฏิบัติตามกันมาจากจิตใจ

โดยมิได้ฝืนใจ ผลจากการกระทำก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ยึดถือโดยตรง และส่งผลให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เจริญงอกงาม หลักคุณธรรมจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับมนุษย์ที่ต้องอาศัยอยู่ร่วมกัน เพราะคุณธรรมเป็นหลักแห่งการประพฤติ ปฏิบัติในสังคมที่ถูกต้องดีงาม มีจุดหมายปลายทางอยู่ที่คุณงามความดีของสังคมโดยรวม

โคลเบอร์ก (Kohlberg, 1999 : 5, อ้างถึงใน กำแหง จิตะมาก. 2548 : 14) ได้ให้ความหมายไว้ว่า คุณธรรม หมายถึง ความรู้สึกผิดชอบชั่วดี เป็นเกณฑ์และมาตรฐานของการประพฤติและปฏิบัติในสังคม และทำให้บุคคลมีการพัฒนา จนกระทั่งมีลักษณะพฤติกรรมเป็นของตนเองมาตรฐานการตัดสินใจของสังคมจะเป็นเครื่องตัดสินใจว่า การแสดงออกซึ่งพฤติกรรมเช่นนั้นเป็นเรื่องที่ผิดหรือถูก

จากแนวคิดและความหมายดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า คุณธรรม หมายถึง คุณลักษณะหรือสภาพคุณงามความดีที่มีอยู่ในจิตใจของแต่ละบุคคล โดยผ่านประสบการณ์จากการเรียนรู้ และแสดงออกโดยการกระทำทางกาย วาจา ใจ จนเกิดเป็นลักษณะของบุคคล และยึดถือเป็นหลักแห่งการประพฤติเพื่อให้ตนเอง ชุมชน และสังคม เกิดความเจริญงอกงาม อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติและมีความสุข

2.1.2 ความหมายของจริยธรรม

มีนักวิชาการได้ให้กล่าวถึงความหมายของจริยธรรมไว้หลากหลายทั้งคล้ายคลึงกันและแตกต่างกันดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (2557 : 303) ให้ความหมายไว้ว่า จริยธรรม หมายถึง น. ธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติ ,ศีลธรรม,กฎศีลธรรม

กรมการศาสนา (2552 : 5) ให้ความหมายไว้ว่า จริยธรรม หมายถึง กฎเกณฑ์แห่งความประพฤติ หรือหลักความเป็นจริงที่เป็นแนวทางแห่งความประพฤติปฏิบัติ จริยธรรม เป็นสิ่งที่ควรประพฤติ มีที่มาจากบทบัญญัติหรือคำสอนของศาสนา หรือใครก็ได้ที่เป็นผู้มีจริยธรรม และได้รับความเคารพนับถือมาแล้ว

โกสุม ผือโย (2548 : 9) ได้ให้ความหมายไว้ว่า จริยธรรม หมายถึง ความประพฤติอันพึงปฏิบัติของบุคคล โดยมีค่านิยมทางศีลธรรม และคุณธรรมที่สังคมยอมรับเป็นปทัสถานในการวัด เมื่อบุคคลแสดงพฤติกรรมต่างๆออกมาแล้วทำให้สังคมยอมรับและให้การสนับสนุน และผู้กระทำก็เกิดความพอใจในการกระทำของตนเองด้วย

รัตนภรณ์ ยุทธภักดิ์ (2549 : 14) ให้ความหมายไว้ว่า จริยธรรม หมายถึง การแสดงออกของการประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องดีงามและสะท้อนให้เห็นถึงการมีคุณธรรมภายใน

จินตนา บุญบงการ (2549 : 27) ให้ความหมายไว้ว่า จริยธรรม หมายถึง ข้อปฏิบัติหรือหลักความประพฤติปฏิบัติที่ดีงาม ที่เหมาะสม ที่มีคุณธรรม และถูกต้อง

เพ็ญแข ประจวบจันติก และคณะ (2551 : 14) ให้ความหมายไว้ว่า จริยธรรม หมายถึง หลักการ ศีลธรรมความรู้สึกผิดชอบชั่วดี พฤติกรรมอันดีงามที่ปลูกฝังอยู่ในตัวบุคคล สามารถใช้เป็นแนวทางให้แก่บุคคลในการประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้อง เป็นที่ยอมรับในสังคม เป็นเกณฑ์ในการตัดสินพฤติกรรมของบุคคลว่าสิ่งใดดีหรือไม่ดี ควรจะทำหรือไม่ทำ

จากแนวคิดและความหมายดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า จริยธรรม หมายถึง หลักแห่งความประพฤติ ปฏิบัติอันดีงาม ที่แสดงออกในทางการปฏิบัติ ซึ่งเป็นการสะท้อนคุณธรรมภายในให้เห็นเป็นรูปธรรม โดยมีสังคมเป็นผู้กำหนดความถูกต้องเหมาะสม

2.1.3 ความหมายของค่านิยม

มีนักวิชาการได้ให้กล่าวถึงความหมายของค่านิยมไว้หลากหลายทั้งคล้ายคลึงกันและแตกต่างกันดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (2557 : 253) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ค่านิยม หมายถึง น. สิ่งที่บุคคลหรือสังคมยึดถือเป็นเครื่องช่วยตัดสินใจ และกำหนดการกระทำของตนเอง

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2544 : 24) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ค่านิยม หมายถึงความเชื่อที่บุคคลหรือกลุ่มคนยอมรับในคุณค่าของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยไม่มีเงื่อนไขว่าการปฏิบัติตนเพราะเห็นคุณค่าต่อสิ่งนั้นแล้ว จะต้องทำให้เกิดความดีแก่สังคมหรือไม่

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2545 : 15) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ค่านิยม หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดในเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่บุคคล กลุ่มบุคคลหรือสังคมยอมรับร่วมกัน ยึดถือเป็นเครื่องตัดสินใจ และกำหนดการกระทำของตนเอง ยอมรับร่วมกันว่าเป็นสิ่งที่ดี มีคุณค่าควรแก่การนำไปเป็นกรอบในการดำเนินชีวิตเพื่อประโยชน์สุขแก่ตนเองและส่วนรวม ค่านิยมจึงเป็นการแสดงออกในทางที่ดีหรือไม่ดีก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของผู้ปฏิบัติ เพราะจะมีทั้งค่านิยมที่พึงประสงค์และไม่พึงประสงค์ควบคู่กันไปตามความต้องการของสังคม เนื่องจากแต่ละสังคมจะมีค่านิยมที่แตกต่างกัน

รังสรรค์ ประเสริฐศรี (2548 : 65) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ค่านิยม หมายถึง ความเชื่อมั่นพื้นฐานซึ่งนำไปสู่พฤติกรรมของบุคคลหรือสังคม หรือความรู้สึกนิยมชมชอบ หรือเห็นคุณค่าในบุคคล สิ่งของ หรือความคิดในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ค่านิยมมีทั้งด้านบวกและด้านลบ ด้านบวกหมายถึง สิ่งที่ดีและความต้องการ ด้านลบหมายถึง สิ่งที่ไม่ดีและไม่ต้องการ ค่านิยมช่วยให้เกิดความรักและความสัมพันธ์กันในสังคม โดยค่านิยมแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะคือ ลักษณะแรกเป็นค่านิยมของบุคคล เช่นค่านิยมด้านความมีอิสระเสรี ความพอใจ การเคารพตนเอง ความเชื่อฟัง เป็นต้น ส่วนอีกลักษณะหนึ่งคือ ค่านิยมของสังคมซึ่งเป็นระบบความร่วมมือ ความมีสันติภาพ และความเป็นประชาธิปไตย

ศิริวรรณ เสรีรัตน์และคณะ (2550 : 269) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ค่านิยม หมายถึงความเชื่อมั่นพื้นฐานซึ่งนำไปสู่พฤติกรรมของบุคคล หรือความรู้สึกนิยมชมชอบหรือเห็นคุณค่าในบุคคล สิ่งของ หรือความคิดในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

วราภรณ์ เทียงสุข (2554 , 12) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ค่านิยม หมายถึงความรู้สึกรัก ชอบ ชื่นชอบ ชื่นชม และยอมรับว่าสิ่งนั้นเป็นสิ่งที่มีความหมาย น่ายกย่อง ถูกต้องเหมาะสมและเป็นที่ยอมรับ มีความสำคัญต่อชีวิตควรค่าแก่การยึดถือมาประพฤติปฏิบัติ

จากแนวคิดและความหมายดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า ค่านิยม หมายถึง ความเชื่อที่บุคคลหรือสังคมยึดถือเป็นเครื่องช่วยตัดสินใจ อันจะนำไปสู่พฤติกรรมในการกำหนดการกระทำของตนเองหรือสังคม และยอมรับร่วมกันว่าเป็นสิ่งที่ดีมีคุณค่าควรแก่การนำไปเป็นกรอบในการดำเนินชีวิตเพื่อประโยชน์สุขแก่ตนเองและส่วนรวม

2.2 ความสำคัญของคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม

2.2.1 ความสำคัญของคุณธรรม จริยธรรม

มีนักวิชาการได้กล่าวถึงความสำคัญของคุณธรรมจริยธรรมไว้หลากหลายทั้งคล้ายกันและต่างกันดังนี้

จำเริญรัตน์ เจือจันทร์ (2548 อ้างถึงใน สิทธิร วิชิตนาค, 2555 : 11-12) ได้กล่าวถึงความสำคัญโดยสรุปไว้ว่า คุณธรรมจริยธรรมมีความสำคัญอยู่ที่การให้คุณค่าของบุคคล จนเกิดเป็นความประทับใจอย่างลึกซึ้ง ซึ่งเรียกว่าเป็นค่านิยมเฉพาะบุคคลต่อสิ่งนั้นๆ แบ่งออกได้เป็น 3 ระดับ คือ

1. ระดับการดำรงชีวิต คุณธรรมจริยธรรมจะเป็นตัวนำให้บุคคลได้กำหนดพฤติกรรมของตนเอง เพื่อให้เกิดความสุข
2. ระดับสังคม สุขของบุคคลที่อยู่ในกลุ่มเพื่อนและสังคมเป็นการได้รับการยอมรับ บุคคลต้องอาศัยคุณธรรมจริยธรรม เพื่อรักษาไว้ซึ่งศักดิ์ศรีและส่งเสริมชื่อเสียงเกียรติคุณของบุคคลและในฐานะผู้ประกอบการวิชาชีพ
3. ระดับโลก คุณธรรมจริยธรรมเป็นหลักธรรมที่คุ้มครองโลกให้อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข โดยเฉพาะโลกในยุคโลกาภิวัตน์ ที่ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ก่อให้เกิดการแพร่กระจายในด้านข้อมูลข่าวสารรวมทั้งการไหลรวมของวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน

อังคณา ทวีชาติ (2551 : 35) ได้กล่าวถึงความสำคัญโดยสรุปไว้ว่า คุณธรรมจริยธรรมเป็นความสำคัญที่ทำให้ผู้ที่ประพฤติ ปฏิบัติตาม มีความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจเป็นคนดี คนเก่งของสังคม ทำให้การดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขและเป็นแบบอย่างที่ดีของสังคม

ภาวรรณา เพ็ชรรงค์ (2554 : 18) ได้กล่าวถึงความสำคัญโดยสรุปไว้ว่า คุณธรรมจริยธรรมมีความสำคัญสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารที่มีคุณธรรมย่อมนำมาซึ่ง

ความร่วมมือร่วมใจของผู้ร่วมงาน อันจะก่อให้เกิดพลังที่จะนำภารกิจของสถานศึกษาไปสู่เป้าหมาย ในทางตรงกันข้ามหากผู้บริหารขาดคุณธรรมในการบริหารงานจะก่อให้เกิดปัญหาอุปสรรค ความแตกแยก เกิดความสับสนวุ่นวาย และอาจทำให้การบริหารงานล้มเหลว ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อความเจริญก้าวหน้าของชุมชน สังคม และประเทศชาติ

ประทีน ตั้งใจ (2555 : 13) ได้กล่าวถึงความสำคัญของคุณธรรม จริยธรรม โดยสรุปไว้ดังนี้

1. ทำหน้าที่เป็นบรรทัดฐาน หรือมาตรฐานของพฤติกรรมทั้งหลาย เป็นตัวกำหนดการแสดงออกว่าควรทำหรือไม่ควรทำ ซึ่งจะกำหนดจุดยืนในเรื่องต่างๆ และช่วยประเมินการปฏิบัติงานของเราและบุคคลอื่น
2. ทำหน้าที่เป็นแบบแผนสำหรับการตัดสินใจและแก้ไขข้อขัดแย้งต่างๆ ทำให้เขาเลือกทางใดทางหนึ่งเพื่อแก้ไขปัญหาเช่น การตัดสินใจปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริตแทนที่จะเลือกในทางช่วยพวกพ้อง หรือปฏิบัติงานในทางไม่สุจริต
3. ทำหน้าที่เป็นแรงจูงใจหรือผลักดันของบุคคล

จากแนวคิดความสำคัญดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า คุณธรรมจริยธรรมมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งทั้งต่อบุคคล องค์กร และสังคม เป็นแบบแผนในการประพฤติปฏิบัติในชีวิต ที่ส่งผลให้มีความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ เป็นคนดี คนเก่ง ของสังคม ทำให้การดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขและเป็นแบบอย่างที่ดีของสังคม

2.2.2 ความสำคัญของค่านิยม

มีนักวิชาการได้กล่าวถึงความสำคัญของค่านิยมไว้หลากหลายทั้งคล้ายกันและต่างกันดังนี้

กรมการศึกษานอกโรงเรียน (2546 : 9) ได้กล่าวถึงความสำคัญโดยสรุปไว้ว่า สังคมจะมีค่านิยมที่แตกต่างกันตามวัฒนธรรม วิธีการดำรงชีวิต สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและที่ตั้งถิ่นฐาน ค่านิยมของแต่ละสังคมเป็นแนวความคิด ทศนคติร่วมกันของคนส่วนใหญ่ จึงเป็นพื้นฐานที่สำคัญ เกิดบรรทัดฐานทางสังคมอันเป็นการกำหนดกฎเกณฑ์ หรือระเบียบในการปฏิบัติต่อกันทางสังคมตามแนวทางค่านิยมที่สมาชิกในสังคมร่วมกัน

ปัทมา ผาดจันทิก (2546 อ้างถึงใน วราภรณ์ เทียงสุข, 2555 : 16) ได้กล่าวถึงความสำคัญโดยสรุปไว้ว่า ค่านิยมมีความสำคัญหรืออิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคล ดังนี้

- 1) ช่วยให้บุคคลนิยมเลือกตัดสินใจว่าสิ่งใดถูก สิ่งใดผิด หรือไม่ดี มีคุณค่าหรือไม่มีความควรทำหรือไม่ควรทำ
- 2) ช่วยให้บุคคลกำหนดท่าทางของตน หรือแสดงจุดยืนของตนต่อเหตุการณ์หรือเรื่องต่างๆ ที่ต้องเผชิญ
- 3) ช่วยสร้างมาตรฐานและแบบฉบับจากการประพฤติปฏิบัติของบุคคล
- 4) ช่วยให้บุคคลกำหนดความคิดและแนวปฏิบัติ
- 5) ช่วยเสริมสร้างหลักศีลธรรม ซึ่งบุคคลจะใช้เป็นหลักในการพิจารณาการกระทำของตนเองอย่างมีเหตุผล
- 6) มีอิทธิพลเหนือบุคคลในการเลือกคบหาสมาคมกับบุคคลอื่นและเลือกกิจกรรมทางสังคม ซึ่งตนจะต้องเข้าไปร่วมด้วย

7) ช่วยในการประเมินในการตัดสินใจ การชื่นชมยกย่อง และการดำเนินคดี ในการกระทำของตนเอง และการกระทำของผู้อื่น 8) เป็นจุดกลางของการศึกษากระบวนการเปรียบเทียบ คือ ใช้ค่านิยมในการเปรียบเทียบว่าตนเองมีค่านิยม จริยธรรม และค่านิยมความสามารถเท่าผู้อื่นหรือไม่ 9) ช่วยในการชักชวน คือ ค่านิยมสามารถบอกบุคคลได้ว่า ความเชื่อ ทศนคติ ค่านิยม หรือการกระทำอันใดมีค่าพอที่บุคคลจะทำ ท้าย คัดค้าน ถกเถียง หรือพยายามจะเปลี่ยนแปลง 10) ใช้เป็นฐานสำหรับกระบวนการให้เหตุผลต่อความนึกคิดและการกระทำของบุคคลเพื่อดำรงไว้ซึ่งศักดิ์ศรีของแต่ละบุคคล และ 11) ทำให้มนุษย์ประพฤติและแสดงตัวต่อผู้อื่นตามที่ตนเองประพฤติเป็นปกติทุกวัน

พรสวรรค์ พงษ์ดี (2554 : 25) ได้กล่าวถึงความสำคัญโดยสรุปไว้ว่า ค่านิยมมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของบุคคลทุกคน ทั้งนี้เพราะค่านิยมเป็นสิ่งที่มีความหมายทางความคิดซึ่งกว่าความคิดธรรมดา โดยทั่วไปความคิดดังกล่าวต้องมีลักษณะมั่นคง แน่นอน ไม่เปลี่ยนแปลงโดยง่าย ซึ่งมีผลบังคับให้บุคคลปฏิบัติตาม และมีส่วนผลักดันให้เกิดการเคลื่อนไหวทางอารมณ์ของบุคคล กล่าวคือเป็นสิ่งที่มีความหมายต่อความรู้สึกชอบ ไม่ชอบ อยากได้ รู้สึกว่าดี หรือไม่ดีของตน จนมีผลให้คนเลือกตัดสินใจ ทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งตามอิทธิพลของค่านิยมของสังคมที่ตนได้รับ

จากแนวคิดความสำคัญดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า ค่านิยมมีความสำคัญในวิถีชีวิต เพราะค่านิยมเป็นหลักพื้นฐานเบื้องต้นในการตัดสินใจหรือเลือกที่จะประพฤติปฏิบัติตนในชีวิตประจำวัน โดยแสดงออกมาเป็นพฤติกรรม และส่งผลกระทบต่อตนเอง ครอบครัว สังคมและประเทศชาติ

2.3 กระบวนการปลูกฝัง พัฒนา และส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมในสถานศึกษา

มีนักวิชาการและหน่วยงานต่างๆ ได้กล่าวถึงกระบวนการปลูกฝัง พัฒนาและส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมในสถานศึกษาไว้หลากหลายทั้งคล้ายกันและต่างกันดังนี้

2.3.1 การปลูกฝังและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยม

ทิศนา แคมมณี (2549 : 19 – 20 อ้างถึงใน ประทีน ตั้งใจ, 2555 : 13) ได้กล่าวถึงกระบวนการปลูกฝัง พัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมโดยสรุปได้ว่า การปลูกฝังและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมใดๆ ให้แก่บุคคลเป็นลักษณะนิสัยของบุคคลนั้น สามารถทำได้ 5 ประการ คือ

1. จัดสิ่งเร้าให้บุคคลได้รับรู้และเกิดความสนใจในเรื่องที่ต้องการปลูกฝัง
2. จัดกิจกรรมหรือประสบการณ์ที่ช่วยให้บุคคลนั้นได้รับการตอบสนอง

จนเกิดความพึงพอใจ

3. ช่วยให้ผู้คคลเห็นคุณค่าของเรื่องนั้น โดยการให้เขาได้เห็นประโยชน์หรือเกิดความพึงพอใจในค่านิยมนั้น

4. ช่วยให้ผู้คคลมีโอกาสดำเนินการนำเรื่องนั้นไปใช้ในระบอบชีวิต

5. ช่วยให้ผู้คณานั้นได้ลงมือปฏิบัติตนตามค่านิยมอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอจนกระทั่งปฏิบัติได้เป็นลักษณะนิสัย

2.3.2 กระบวนการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมในสถานศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544 : 8) ได้กล่าวถึงวิธีการกำหนดมาตรฐาน และตัวบ่งชี้ สำหรับการประเมินคุณภาพของสถานศึกษา มาตรฐานการศึกษา ด้านผู้เรียน มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ ประกอบด้วย ตัวบ่งชี้ ดังนี้

ตัวบ่งชี้ที่ 1 มีวินัย ความรับผิดชอบ ปฏิบัติตามระเบียบหลักธรรมเบื้องต้น

ตัวบ่งชี้ที่ 2 ซื่อสัตย์ สุจริต

ตัวบ่งชี้ที่ 3 ความมีเมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละเพื่อส่วนรวม

ตัวบ่งชี้ที่ 4 ประหยัด

โดยกำหนดให้โรงเรียนมีหน้าที่ปลูกฝังและส่งเสริมคุณงามความดีที่ควรปฏิบัติให้กับนักเรียน ซึ่งมีแนวทางการปฏิบัติดังต่อไปนี้

1. ดำเนินการจัดการเรียนการสอนด้านการจัดกิจกรรม และโครงการทั้งที่เป็นกระบวนการของหลักสูตรในระดับมาก และส่งเสริมหลักสูตรเพื่อให้นักเรียนรู้จักผิดชอบชั่วดี ปฏิบัติตนตามหลักศีลธรรม ประเพณี และศาสนาที่นับถือ

2. ประสานงานและร่วมมือกับสถาบันอื่นๆ ในสังคม เพื่อดำเนินการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมและคุณค่าทางจิตใจให้กับนักเรียน

3. จัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้มีความเป็นระเบียบสะอาด สวยงามและสงบ เพื่อให้นักเรียนเกิดความเคยชินกับสภาพดังกล่าว นอกจากนี้ครูและบุคลากรในโรงเรียนยังต้องทำตนเป็นตัวอย่างที่ดีในด้านบุคลิกภาพ กิริยามารยาท และลักษณะนิสัยที่ดีอีกด้วย

4. โรงเรียนมีหน้าที่ในการวางแผนป้องกัน และแก้ไขพฤติกรรมของนักเรียนที่มีแนวโน้มไปในทางเมื่อเสีย โดยเน้นการป้องกันให้มากที่สุด โรงเรียนจึงควรจัดกิจกรรมและบริการในด้านการให้คำปรึกษา แนะนำ การติดต่อสัมพันธ์กับผู้ปกครองเพื่อป้องกันปัญหาเมื่อเริ่มมองเห็นปัญหาและต้องแก้ไขเมื่อปัญหาเกิดขึ้นแล้ว

สาโรจน์ บัวศรี (2544 : 55 – 61 อ้างถึงใน จันทิมา อัจฉะสวัสดิ์, 2555 : 33)

ได้กล่าวถึงวิธีการดำเนินการเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ในโรงเรียน โดยสรุปไว้ว่ามีขั้นตอนดังนี้

1. ตั้งคณะกรรมการคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียน เพื่อทำหน้าที่กำหนดแผนงานในโรงเรียนเรื่องคุณธรรมจริยธรรมตลอดปีและคอยควบคุมดูแลให้เป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้นั้นตลอดจนดำเนินการปรับปรุงแก้ไขแผนปฏิบัติการให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

2. จัดให้มีแผนส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมโดยมีการดำเนินการดังนี้

2.1 สร้างบรรยากาศหรือสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการให้การศึกษาและการปฏิบัติเรื่องคุณธรรมจริยธรรม เช่น

2.1.1 คณะครูร่วมกันปฏิบัติประพฤติดนเป็นแบบอย่างที่ดี

2.1.2 การประพฤติตนตามแนวทางของคุณธรรมจริยธรรม

2.1.3 ตั้งกลุ่มหรือชุมชนคุณธรรมจริยธรรมศึกษาขึ้นในโรงเรียน

2.2 การอบรมคุณธรรมจริยธรรมโดยต่อเนื่องในโรงเรียน โดยที่ผู้ให้การอบรมได้แก่

2.2.1 พระสงฆ์หรือผู้ทรงคุณวุฒิ

2.2.2 ผู้บริหารโรงเรียน

2.2.3 ครูประจำชั้นและครูเวรประจำชั้น

3. จัดให้มีแผนควบคุมความประพฤติ เช่น

3.1 ผู้ใดประพฤติให้เป็นผู้ที่มีคุณธรรมจริยธรรมดีเด่นต้องยกย่องสรรเสริญให้เกียรติผู้นั้นอย่างดี

3.2 ผู้ใดละเลยประพฤติปฏิบัติตนที่ขัดต่อการมีคุณธรรมจริยธรรมต้องถูกลงโทษตามควรแก่กรณีอย่างเคร่งครัด

เพ็ชรี รุประวิเชตร์ (2547 : 14-15 อ้างถึงใน ประทิน ตั้งใจ, 2555 : 8)

ได้กล่าวถึงการสร้างคุณธรรมจริยธรรมในสถานศึกษาโดยสรุปไว้ว่า มีสถานศึกษาเป็นจำนวนมากที่ละเลยและขาดความเข้มแข็งในการที่จะรักษาหรือส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของบุคลากรทั้งที่เป็นผู้สอนและผู้เรียน เพราะมีการมุ่งเน้นการผลิตคนให้มีความรู้เป็นปริญญาชนมากกว่าปัญญาชน หรือบางแห่งผลิตคนแต่เป็นคนที่ไม่มีความรู้ความสามารถเพียงพอ มีแต่วุฒิการศึกษาเป็นเครื่องประดับเท่านั้น หรือผลิตคนที่มีความรู้แต่ขาดคุณธรรมจริยธรรมหรือมีทัศนคติและค่านิยมที่ผิดๆ ทำให้คนในสังคมวัตถุนิยมที่ผลประโยชน์ การมุ่งหาสิ่งตอบสนองความต้องการของตนเอง อย่างขาดคุณธรรมประจำใจ มีความฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือย การเอาเปรียบซึ่งกันและกัน นอกจากนี้ยังได้ให้ความเห็นว่า การแก้ไขหรือการสร้างคุณธรรมจริยธรรมในสถานศึกษา ครู อาจารย์ มีส่วนสำคัญในการนำและสร้างคุณธรรมจริยธรรม เพราะเป็นเรื่องภายในจิตใจที่สะท้อนออกมาเป็นพฤติกรรมภายนอก ครูจึงควรเป็นแบบอย่างที่ดี ครูจะต้องสร้างจิตใจที่มีความเมตตา กรุณาต่อนักเรียน มีความปรารถนาดีต่อนักเรียน การสอนทุกครั้งจะต้องสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม และทักษะชีวิต ตลอดจนเป็นที่ปรึกษาของนักเรียนอย่าง

สม่ำเสมอ ครูต้องหมั่นหาบทความรายงานการวิจัย งานเขียน เรื่องราว หรืออาจสร้างบทความที่ดีที่สร้างคุณธรรมจริยธรรมให้แก่สังคมและนำมาเผยแพร่ให้กับนักเรียน

ประเวศ วะสี (2550 : 3 – 5) ได้กล่าวถึงระบบการศึกษาที่คุณธรรมนำความรู้ไว้ว่า อุปสรรคของการพัฒนาจริยธรรมคือ ระบบการศึกษาที่เอาวิชาเป็นตัวตั้ง เน้นว่าวิชาอะไรได้ใช้ตำราอะไร สอบวิชาอะไร และสำเร็จวิชาอะไร เด็กไม่อยากคุยกับพ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย เพราะคุยแล้วไม่ได้คะแนน คะแนนไปอยู่ในการท่องตำรา แท้จริงแล้ว พ่อแม่ ปู่ย่า ตายายมีความรู้ในตัวมานาน่าจะเรียนรู้ หากนำจริยธรรมไปทำเป็นวิชาจริยธรรมก็จะไม่เกิด เพราะจริยธรรมไม่ใช่วิชาการเรียนรู้ ที่สำคัญที่สุดคือการปฏิบัติและการได้ผลจากการปฏิบัติที่เรียกว่าปฏิบัติคือ ผลจากการปฏิบัติ

จากกระบวนการปลูกฝัง พัฒนา ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมในสถานศึกษา ที่นักวิชาการและหน่วยงานต่าง ๆ กล่าวมาสรุปได้ว่า กระบวนการปลูกฝัง พัฒนา ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมในสถานศึกษาควรเริ่มจากการที่สถานศึกษาทั้งระดับผู้บริหาร ครู และชุมชน ควรร่วมกันตระหนักให้ความสำคัญต่อการพัฒนา และพัฒนาครูให้เป็นแบบอย่าง แม่พิมพ์ที่ดีแก่ลูกศิษย์ รวมทั้งจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร สอดแทรกในการเรียนรู้ วิชา ความสนใจให้ผู้เรียนได้เข้าใจ นำไปใช้ได้ โดยการนำไปสู่การปฏิบัติในชีวิตจริงจนเกิดเป็นค่านิยมพื้นฐานประจำตนเอง

2.4 ทฤษฎีแนวคิดและหลักการของการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์

ทฤษฎีแนวคิดและหลักการของการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ ตามที่สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2542 : 15 - 21) ได้กล่าวไว้มีรายละเอียดดังนี้

2.4.1 ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของ فروยด์

ซิกมันด์ فروยด์ นักจิตวิทยาชาติตะวันตกกลุ่มแรกที่มีชื่อเสียงในการนำเสนอทฤษฎีพัฒนาการทางด้านจริยธรรม ได้อธิบายการเกิดพฤติกรรมต่าง ๆ ว่า เนื่องมาจากปัจจัยผลักดันจากจิตใต้สำนึก ซึ่งประกอบด้วยส่วนสำคัญ 3 ส่วน คือ

อิด (id) เป็นพลังงานติดตัวมนุษย์มาตั้งแต่เกิด หมายถึง สัญชาตญาณด้วยแรงขับภายในซึ่งเป็นตัวกระตุ้นให้มีการแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ตามความต้องการ โดยไม่คำนึงถึงความถูกต้องควรหรือไม่ควรแต่อย่างไร ที่เรียกกันว่าพลังแสวงหาความสุข เมื่อต้องการอย่างไร ก็จะพยายามหาทางตอบสนองความต้องการทางกายของตนอย่างนั้น ๆ จนได้ อาจจะเรียกว่า “สันดานดิบของมนุษย์” ก็ได้

อีโก้ (Ego) เป็นพลังแห่งการรู้และความเข้าใจ การรับรู้ข้อเท็จจริง การใช้เหตุผล การดำเนินการเพื่อบรรลุเป้าหมาย เป็นส่วนหนึ่งของการแสวงหาวิธีการเพื่อตอบสนอง

พลังอิด เช่น เมื่อหิวพลังอีโก้ก็จะใช้เหตุผลตรรกะครองว่าจะบำบัดความหิวนั้นด้วยวิธีการใดตามสภาพแวดล้อม เช่นหาอาหารจากตู้กับข้าวในครัว ไปรับประทานอาหารนอกบ้าน หรือตีชิงวิ่งราวเขามากิน พลังอีโก้นี้เป็นพลังของจิตที่คอยยับยั้งการแสดงพฤติกรรมตามความต้องการของอิด โดยทำการควบคุมจิตใจมิให้แสดงพฤติกรรมที่ไม่สอดคล้องกับกฎเกณฑ์ของสังคม

ซูเปอร์อีโก้ (Super Ego) เป็นส่วนหนึ่งของจิตที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้ทางด้านคุณธรรมและคอยกระตุ้นให้มนุษย์แสดงพฤติกรรมตามปทัสสถานของสังคม โดยซูเปอร์อีโก้กระตุ้นให้อิดละทิ้งความไม่ถูกไม่ควร และสนับสนุนอีโก้ให้เปลี่ยนทิศทางพฤติกรรมไปในทางที่ถูกที่ควร มีลักษณะเป็นค่านิยมต่าง ๆ เช่น ความดี ความซื่อ ความถูกต้อง มโนธรรม คุณธรรม ความยุติธรรมซูเปอร์อีโก้นี้เป็นพลังที่หักห้ามความรุนแรงของพลังอิด โดยเฉพาะพลังจากสัญชาตญาณทางเพศและความก้าวร้าวรุนแรงทั้งหลาย

การทำงานร่วมกันของพลังทั้ง 3 ลักษณะบุคลิกภาพของมนุษย์เกิดจากการทำงานร่วมกันของพลังทั้ง 3 นี้ พลังใดมีอิทธิพลเหนือพลังอื่น ย่อมเป็นตัวชี้ลักษณะบุคลิกภาพของบุคคลนั้น เช่น ถ้าพลังอิดมีอำนาจสูง ก็มีบุคลิกเป็นเด็กไม่รู้จักโต เอาแต่ใจตนเอง ถ้าพลังอีโก้มีอำนาจสูง ก็จะเห็นคนมีเหตุมีผล เป็นนักปฏิบัติที่ดี ถ้าพลังซูเปอร์อีโก้มีอำนาจสูง ก็เป็นนักอุดมการณ์ นักทฤษฎีนักพัฒนาสังคม ฯลฯ

จากแนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาจริยธรรมตามทฤษฎีจิตวิเคราะห์นั้น เชื่อว่าจริยธรรมของเด็กจะได้รับการปลูกฝังจากพ่อแม่ และผู้ใกล้ชิดเป็นสำคัญ โดยอาศัยกระบวนการให้รางวัลและการลงโทษเป็นเครื่องมือในการอบรมจริยธรรม โดยจะได้รับการพัฒนาขึ้นในระบบซูเปอร์อีโก้ เด็กจะมุ่งกระทำตนตามกระบวนการถอดแบบ จากการอบรมเลี้ยงดูมาแต่เยาว์วัย ทำให้เด็กถอดแบบบุคลิกภาพ ค่านิยม และมาตรฐานจริยธรรมในสังคม จนในที่สุดเด็กจะยอมรับกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ในสังคมมาเป็นหลักปฏิบัติของตนเอง และเด็กยังยอมรับต่อการให้รางวัลและการลงโทษตัวเองอีกด้วย กล่าวคือ เมื่อจริยธรรมได้รับการปลูกฝังในระบบซูเปอร์อีโก้ของเด็กแล้ว ทุกครั้งที่เขากระทำผิด เขาก็จะลงโทษตนเองด้วยการแสดงความรู้สึกผิด และเมื่อปฏิบัติได้ตามมาตรฐานจริยธรรม ก็จะมีการให้รางวัลแก่ตนเอง ซึ่งแสดงออกด้วยการชื่นชมนิยมยกย่องตนเอง เป็นต้น

2.4.2 ทฤษฎีของเพียเจต์

การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของมนุษย์ ผอง เพียเจต์ (Piaget, Jean) กล่าวว่า “จริยธรรมเกิดจากแรงจูงใจในการปฏิบัติตนสัมพันธ์กับสังคม การพัฒนาจริยธรรมจึงต้องมีการพิจารณาเหตุผลเชิงจริยธรรมตามระดับสติปัญญาของแต่ละบุคคลซึ่งมีวุฒิภาวะสูงขึ้นไป การรับรู้จริยธรรมก็พัฒนาขึ้นตามลำดับ” การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของมนุษย์ มีขั้นตอน 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นก่อนจริยธรรมยังไม่เกิดจริยธรรม แต่สามารถเรียนรู้จากประสาทสัมผัสและมีพัฒนาการทางสติปัญญาในขั้นต้น

ขั้นตอนที่ 2 ขึ้นเชื่อฟังคำสั่ง เชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่งสอนของผู้ใหญ่ มีการคิดก่อนปฏิบัติการตามคำสั่ง ซึ่งในขณะแรกเริ่มจะไม่คำนึงถึงเหตุผลของคำสั่งนั้น

ขั้นตอนที่ 3 ขึ้นยึดหลักแห่งตน เกิดหลักความคิด มีพัฒนาการทางสติปัญญาสูงขึ้นตามประสบการณ์ทางสังคม คลายความเกรงกลัวอำนาจภายนอก เริ่มมีความเป็นตัวของตัวเองมากขึ้น

2.4.3 ทฤษฎีของลอว์เรนซ์ โคลเบอร์ก

โคลเบอร์ก (Kohlberg) เป็นนักการศึกษาด้านจริยธรรม เป็นผู้นำทฤษฎีจริยศึกษาสังเคราะห์ ได้ไปนำเอาความรู้ทางปรัชญา จิตวิทยา สังคมวิทยา และศึกษาศาสตร์มาประกอบกันขึ้นเป็นทฤษฎีบูรณาการ (Integrated Theory) โคลเบอร์กได้วิเคราะห์หลักพัฒนาการทางจริยธรรม (Moral development) ออกเป็น 6 ระดับขั้น ที่มีอำนาจในการนำไปใช้ในรูปแบบต่าง ๆ ที่จะเลือกได้ในสถานการณ์ของการพิจารณาสิ่งที่เป็นคุณธรรม มีดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 การเชื่อฟังและการลงโทษ (Obedience and punishment) พิจารณาในด้านประเด็นของการถือเอาอันตรายของตัวเองเป็นใหญ่

ขั้นที่ 2 การแสวงหารางวัล (Exchange) เป็นเป้าหมายตามลักษณะเฉพาะรายบุคคลและการแลกเปลี่ยนกันอย่างเสมอภาคที่ตกลงกัน เพื่อจะยอมรับความคิดเห็นของกันและกันในสังคมเพื่อแสวงหารางวัล

ขั้นที่ 3 การทำตามความเห็นชอบของผู้อื่น (Conformity) ความสัมพันธ์และการทำตามรูปแบบตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ เป็นการแลกเปลี่ยนกันในความคาดหวัง การติดต่อประสานงานและความศรัทธายึดมั่น ไว้วางใจต่อผู้อื่นโดยการปฏิบัติที่ติงามต่อกันตามบทบาทและหน้าที่ของตน

ขั้นที่ 4 การทำตามหน้าที่ในสังคม (Social system) ระบบสังคมและความมีสติรับผิดชอบที่จะให้มีการดำเนินการตามหน้าที่ที่ตนกระทำในสังคมนั้น เพื่อรักษาระเบียบทางสังคมและทำหน้าที่ของสังคมจึงต้องรักษาสถาบันให้ดำเนินไปอย่างราบรื่นโดยส่วนรวม

ขั้นที่ 5 การทำตามกฎเกณฑ์ และข้อสัญญา (Contract) สิทธิพื้นฐานและพันธสัญญาทางสังคมที่ใช้กับประชาชนโดยส่วนรวม จะต้องยึดถือค่านิยมซึ่งมีมากมายแตกต่างกันไป รวมทั้งความคิดเห็นซึ่งมีอยู่เฉพาะกลุ่ม นำมารวมกันเป็นพันธสัญญาของสังคมร่วมกัน

ขั้นที่ 6 การยึดในมโนธรรมตามหลักสากล (Universal) หลักจริยธรรมสากลถือเป็นการแนะนำแนวทางให้มนุษย์ชาติกระทำตามข้อกำหนดของสังคมพื้นฐานของแต่ละแห่งโดยภาพกว้างและลึก การถือเอาความเคารพนับถือให้บุคคลอื่นเป็นจุดหมายมิใช่เป็นวิธีการ ความยุติธรรมไม่ขึ้นกับวัฒนธรรมเฉพาะแห่งหรือสังคมใดสังคมหนึ่งเท่านั้น โคลเบอร์กเห็นว่า จริยธรรมเป็นลักษณะประสบการณ์ และหน้าที่ที่เกี่ยวกับกฎเกณฑ์เป็นมาตรฐานความประพฤติในสังคมบุคคลจะพัฒนาความรับผิดชอบชีวิต ใช้เหตุผลจนกระทั่งพัฒนาพฤติกรรมของตนเอง มีความสัมพันธ์ในสังคมตามสิทธิและหน้าที่อย่างถูกต้องติงาม

2.4.4 ทฤษฎีของอิมมานูเอล คานท์

อิมมานูเอล คานท์ (Immanuel Kant) เป็นนักปรัชญาชาวเยอรมัน เป็นนักเหตุผลนิยมเป็นผู้นำทฤษฎีเหตุผลนิยม (Rigorism) หมายถึงสิทธิที่ยึดมั่นในคุณธรรมได้ริเริ่มจริยธรรมแบบหน้าที่นิยม (Deontologism) หรือในเหตุผลอย่างเคร่งครัด อาจเรียก Moral purism หรือ Formal Ethics

จากแนวความคิดของคานท์ ถือว่ามโนธรรมเป็นเหตุผลภาคปฏิบัติ มันบ่งบอกถึงกฎศีลธรรมในตัวเองคือ เป็นที่รู้จักกันตัวเอง รู้ขึ้นในใจของตนเอง มันเป็นสิ่งที่มีมาก่อน ไม่ใช่มีขึ้นหรือประจักษ์เพราะประสบการณ์ (not empirical) เป็นสิ่งที่มีตนเป็นพยาน

ตามแนวคิดของคานท์ มีความเห็นว่า ดี ชั่ว ผิด ถูก ที่เป็นศีลธรรมนั้นเป็นสิ่งถาวรตายตัวค่าของจริยธรรมเป็นสิ่งที่มิจริงตายตัว จะถือเอาผลของการกระทำมาตัดสินไม่ได้ ทฤษฎีนี้จะยึดถือกฎระเบียบเป็นหลักเกณฑ์มาตรฐาน การพิจารณาตัดสินคุณค่าจะทำไปตามหน้าที่ที่ระบุไว้เป็นข้อกำหนดนั้นจะแปรเปลี่ยนโดยเสี่ยงไปใช้เหตุผลจากผลการกระทำไม่ได้ แม้ว่าจะเป็นสิ่งที่มีคุณประโยชน์เพียงใดก็ตาม สิ่งที่คานท์เชื่อว่าเป็นการกระทำที่ดีนั้น ไม่มีอะไรในโลกนี้ที่คิดว่าเป็นสิ่งที่ดีโดยปราศจากเงื่อนไข นอกจากมีเจตนาที่ดี ดังนั้น การทำหน้าที่จึงเป็นเจตนาที่ดี ไม่ใช่การกระทำตามแรงกระตุ้นของสัญชาตญาณและความรู้สึกตามอารมณ์ปรารถนา แต่ทำตามเจตนาที่เกิดจากสำนึกในหน้าที่

การกระทำที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวถือว่าไม่ได้ทำตามหน้าที่ ผู้ทำตามหน้าที่ต้องไม่คำนึงถึงตนเองและคนใกล้ชิด ชีวิตที่สมบูรณ์ คือชีวิตที่อยู่กับศีลธรรม ต้องกระทำตามหน้าที่โดยไม่คาดหวังผลไม่ว่าจะเป็นคุณหรือโทษ แต่ให้ทำตามเหตุผลคือกฎศีลธรรม ปฏิบัติต่อผู้อื่นโดยไม่ทำตนให้เหนือผู้อื่น มีอิสระจากกระแสอารมณ์ที่ผลักดันให้การกระทำ คนที่เป็นอิสระคือคนที่หลุดพ้นจากกระแสของแรงขับ ด้วยความอยากได้ผลประโยชน์มาขึ้นอยู่กับเหตุผลหรือปัญญา

กฎศีลธรรมเป็นความถูกต้อง เป็นหลักสากล ถ้าเหตุผลเป็นสากลคนก็จะทำตามหลักสากลด้วย ปรัชญาของคานท์ มีจุดเด่นที่สุดคือ การสอนให้คนสำนึกในหน้าที่ สอนให้คนไม่ยกตัวเองเหนือกฎซึ่งเป็นกฎศีลธรรมที่ไม่มีข้อยกเว้นสำหรับใคร แม้แต่ตนเอง ทุกคนมีค่าของตนเองเท่ากับผู้อื่น จุดหมายในการดำรงชีวิตค่อนข้างเป็นอุดมคติตายตัว ไม่ให้ความสำคัญแก่ความรู้สึกของมนุษย์ แต่เคร่งครัดตายตัวเป็นหลัก จริยศาสตร์ จงใจให้เป็นกฎสากล โดยไม่ถือว่าผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำให้มีส่วนในการตัดสินการกระทำว่าถูกหรือผิด คานท์ มองโลกในแง่เดียวคือ คิดว่าคนมิได้มีชีวิตอยู่เพื่อความสุข แต่มีชีวิตอยู่เพื่อศีลธรรมอันบริสุทธิ์ การใช้ชีวิตตามเหตุผล หรือการใช้ชีวิตทางศีลธรรมทำให้คนเป็นคนโดยสมบูรณ์

2.4.5 ทฤษฎีของแครธวอล บลูม และมาเซีย

แครธวอล, บลูม และมาเซีย (Krathwohl Bloom and Masia) ได้กำหนด ทฤษฎีจำแนกระดับคุณภาพของการเรียนรู้ด้านจิตใจ (Affective domain) ที่ครอบคลุมความ สนใจ ทศนคติ ค่านิยม และลักษณะนิสัย โดยจัดลำดับขั้นตอนคุณลักษณะด้านความรู้สึกไว้ 5 ประการ ดังนี้

2.4.5.1 การรับรู้ (Receiving) เป็นจุดเริ่มต้นที่บุคคลจะเรียนรู้เรื่องต่างๆ และเกิดความรู้สึกต่อสถานการณ์หรือสิ่งเร้าที่ปรากฏ การรับรู้แบ่งออกเป็น 3 ขั้นย่อย โดยถือ ปริมาณการรับรู้เป็นเกณฑ์ดังนี้

2.4.5.1.1 การสำนึก เป็นการเริ่มรู้สึกหรือสำนึกเกี่ยวกับลักษณะหรือ เรื่องราวต่าง ๆ ที่มาเร้า

2.4.5.1.2 การตั้งใจรับรู้ เป็นการใส่ใจสิ่งเร้านานพอสมควร แต่ยังไม่มีความ คิดเห็นหรือประเมินตัดสินใด ๆ เป็นเพียงการสังเกตเห็น

2.4.5.1.3 การเลือกรับรู้ เป็นการรับรู้สิ่งเร้าโดยมีการจำแนกความแตกต่าง ยังไม่มีการประเมินใด ๆ

2.4.5.2 การตอบสนอง (Responding) เมื่อบุคคลรับรู้เรื่องราวต่าง ๆ และจะมี ปฏิริยาตอบสนองต่อสิ่งเร้าที่ตนรับรู้ ขั้นตอนการสนองแบ่งออกเป็น 3 ขั้นย่อย ดังนี้

2.4.5.2.1 ยินยอมตอบสนอง เป็นการยอมรับหรือยอมปฏิบัติตาม

2.4.5.2.1 สมัครใจตอบสนอง เป็นความรู้สึกที่ทำกิจกรรมด้วยความสมัคร

2.4.5.2.1 พอใจตอบสนอง เป็นการตอบสนองด้วยความรู้สึกเต็มใจ พอใจ มีความเพลิดเพลินสนุกสนานรื่นเริง

2.4.5.3 การเห็นคุณค่า (Valuing) เป็นความรู้สึกที่เกิดจากการประเมินสถานการณ์หรือเรื่องราวต่าง ๆ ว่ามีประโยชน์หรือไม่อย่างไร การเห็นคุณค่าจะเกิดขึ้นช้าๆ โดยมีการ สะสมไว้เรื่อย ๆ พฤติกรรมการเห็นคุณค่าดูได้จากความแน่นอนความคงสันคงวา สม่าเสมอของการกระทำ ในขั้นนี้แบ่งออกเป็น 3 ขั้นย่อย ดังนี้

2.4.5.3.1 การยอมรับคุณค่า เป็นการยอมรับด้วยความเชื่อที่ยังไม่ถาวร อาจเปลี่ยนแปลงได้ในคุณค่าของสถานการณ์หรือเรื่องราว

2.4.5.3.2 ชื่นชมในคุณค่า เป็นการยอมรับในคุณค่าของสถานการณ์หรือ เรื่องราวถึงระดับที่แสดงออกอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น อยากติดตาม อยากเข้าไปร่วมผูกพัน

2.4.5.3.2 ยึดมั่นในคุณค่า เป็นความเชื่อมั่นความแน่วแนจนเกิดศรัทธาใน เรื่องราวหรือเหตุการณ์ว่าควรทำตาม และพยายามหาโอกาสแสดงออก

2.4.5.4 การจัดระบบ (Organization) เป็นความรู้สึกที่บุคคลได้รวบรวมเรื่อง ราวหรือสิ่งมีคุณค่าไว้ในจิตใจหลายอย่าง แล้วจัดคุณค่าเข้าเป็นระบบ มีการเชื่อมโยง

ความสัมพันธ์ระหว่างคุณค่าของเรื่องราวของสิ่งต่าง ๆ ของจุดเด่นและจุดร่วมของคุณค่าเหล่านั้น ในขั้นนี้แบ่งออกเป็น 2 ชั้นย่อย ดังนี้

2.4.5.4.1 การสร้างแบบคุณค่า เป็นการสรุปรวมยอดระหว่างคุณค่าของเรื่องราวต่าง ๆ ที่บุคคลยึดมั่นเข้าด้วยกัน

2.4.5.4.2 การจัดระบบคุณค่า เป็นการเรียงลำดับความสำคัญของสิ่งที่มีคุณค่าต่าง ๆ และจัดคุณค่าต่าง ๆ ให้ผสมกลมกลืนเข้าด้วยกัน

2.4.5.5 การสร้างลักษณะนิสัย (Characterization) เป็นการพัฒนา เป็นอุดมคติที่ฝังลึกถึงจิตวิญญาณ ยึดถือ เทิดทูนโดยจิตในมิติสังเคราะห์ เป็นแบบแผนกฎเกณฑ์ขึ้นมาให้ตนเองมีการกระทำที่คงเส้นคงวา โดยมีการจัดระบบของตนเองและยึดถือจนเป็นการกระทำอัตโนมัติ คือ ไม่ว่าจะอยู่ในสถานการณ์ใด เขาก็จะแสดงพฤติกรรมแบบเดิมซึ่งเป็นลักษณะของตนเอง แล้วรณรงค์ให้ผู้อื่นร่วมยึดถือและปฏิบัติด้วยในขั้นนี้แบ่งออกเป็น 2 ชั้นย่อย ดังนี้

2.4.5.5.1 สร้างข้อสรุป เป็นการที่บุคคลพยายามปรับปรุงระบบตนเองให้สมบูรณ์ตามแนวที่ตนเองต้องการ

2.4.5.5.2 กิจนิสัยเป็นการที่บุคคลแสดงออกตามแนวที่ตนเองต้องการอย่างสม่ำเสมอจนเป็นลักษณะของตนเอง

2.4.6 ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรมของดวงเดือน พันธุมนาวิน

ดวงเดือน พันธุมนาวิน ได้ทำการศึกษาวิจัยถึงสาเหตุพฤติกรรมของคนดีและคนเก่ง โดยได้ทำการประมวลผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาสาเหตุของพฤติกรรมต่างๆ ของคนไทยทั้งเด็ก และผู้ใหญ่ อายุตั้งแต่ 6 – 60 ปี ว่าพฤติกรรมเหล่านั้นมีสาเหตุทางจิตใจอะไรบ้าง และได้นำมาประยุกต์เป็นทฤษฎีต้นไม้จริยธรรมสำหรับคนไทยขึ้น โดยได้แบ่งต้นไม้จริยธรรม ออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ได้แก่ ดอกและผลไม้บนต้น ที่แสดงถึงพฤติกรรมการทำงานดี ละเว้นชั่ว และพฤติกรรมการทำงานอย่างขยันขันแข็งเพื่อส่วนรวม ซึ่งล้วนแต่เป็นพฤติกรรมของพลเมืองดี พฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศ

ส่วนที่ 2 ได้แก่ ส่วนลำต้นของต้นไม้ แสดงถึงพฤติกรรมการทำงานอาชีพอย่างขยันขันแข็ง ซึ่งประกอบด้วยจิตลักษณะ 5 ด้านคือ ด้านเหตุผลเชิงจริยธรรม ด้านมุ่งอนาคต และการควบคุมตนเอง ด้านความเชื่ออำนาจในตน ด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และด้านทัศนคติ คุณธรรมและค่านิยม

ส่วนที่ 3 ได้แก่ รากของต้นไม้ ที่แสดงถึงพฤติกรรมการทำงานอาชีพอย่างขยันขันแข็งซึ่งประกอบด้วยจิตลักษณะ 3 ด้านคือ ด้านสติปัญญา ด้านประสบการณ์ทางสังคม และด้านสุขภาพจิต

จิตลักษณะทั้ง 3 นี้ อาจใช้เป็นสาเหตุของการพัฒนาจิตลักษณะ 5 ประการที่ลำต้นของต้นไม้ก็ได้ กล่าวคือ บุคคลจะต้องมีลักษณะพื้นฐานทางจิตใจ 3 ด้าน ในประมาณที่

สูงพอเหมาะกับอายุ จึงจะเป็นผู้ที่มีความพร้อมที่จะพัฒนาจิตลักษณะทั้ง 5 ประการ ที่ลำดับของ
 ต้นไม้ โดยมีจิตลักษณะทั้ง 5 นี้ จะพัฒนาไปเองโดยอัตโนมัติ ถ้าบุคคลมีความพร้อมทางจิตใจ
 3 ด้าน ดังกล่าว และอยู่ในสภาพแวดล้อมทางบ้าน ทางโรงเรียน และทางสังคมที่เหมาะสม
 นอกจากนั้น บุคคลยังมีความพร้อมที่จะรับการพัฒนาจิตลักษณะบางประการใน 5 ด้านนี้
 โดยวิธีการอื่น ๆ ด้วย ฉะนั้น จิตลักษณะพื้นฐาน 3 ประการ จึงเป็นสาเหตุของพฤติกรรมของ
 คนดี และคนเก่งนั่นเอง นอกจากนี้จิต ลักษณะพื้นฐาน 3 ประการที่รากนี้อาจเป็นสาเหตุร่วมกับ
 จิตลักษณะ 5 ประการที่ลำดับ เพื่อใช้อธิบาย ทำนาย และพัฒนาพฤติกรรมดังกล่าวมาแล้วด้วย

2.4.7 ทฤษฎีทางพุทธศาสตร์

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาอเทวนิยม เกิดขึ้นสมัยพุทธกาลเมื่อก่อน
 พ.ศ 2500 ในชมพูทวีป (ประเทศอินเดีย) โดยมีพระสมณโคดมเป็นศาสดา ผู้ประกาศปรัชญาใน
 แนวคิดนี้เน้นหลักธรรมที่เป็นสัจจะธรรมวิธีการสอน การเผยแพร่การสืบทอดหลักธรรม สู่การ
 ปฏิบัติเน้นคุณธรรมในการใช้ปัญญาพิจารณาเหตุผล หลักธรรมที่เป็นหัวใจพุทธศาสนานามาสัง
 สอน มี 3 ประการ คือ ให้เว้นความชั่วทั้งปวง ให้ทำความดี และให้ชำระจิตใจให้บริสุทธิ์สะอาด
 ในหลักธรรมที่พระพุทธศาสนาได้นำมาประกาศ เป็นคุณธรรมที่มีความสอดคล้องเชื่อมโยงกันได้
 ทั้งหมด หมายถึง การปฏิบัติตามข้อธรรม ข้อใดข้อหนึ่ง ย่อมเกี่ยวข้อได้ข้อธรรมอื่นตามมาเป็น
 แนวคิด ทาง จริยศาสตร์ ที่กำหนดข้อ ประพฤติปฏิบัติทางกายและทางจิตใจโดยเริ่มตั้งแต่สิ่งที่
 เป็นข้อประพฤติปฏิบัติพื้นฐานทางการกระทำทางกาย ไปสู่ขั้นสูงที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติทาง
 ความคิดที่มุ่งสู่ความบริสุทธิ์ หลุดพ้นทางจิตใจในหลักจริยศาสตร์ของศาสนาพุทธมี 3 ชั้น
 คือ ชั้นมูลฐาน ชั้นกลางและชั้นสูง ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

2.4.7.1 จริยศาสตร์ชั้นมูลฐาน ประกอบด้วยศีล 5 ธรรม 5 ดังต่อไปนี้

2.4.7.1.1 เว้นจากการเบียดเบียน ทำร้ายชีวิตสัตว์หรือมนุษย์ เป็นศีลมี
 เมตตากருณาต่อสัตว์และมนุษย์เป็นธรรม

2.4.7.1.2 เว้นจากการลักฉ้อทรัพย์ เป็นศีล เอื้อเพื่อเผื่อแผ่ มีอาชีพสุจริต
 เป็นธรรม

2.4.7.1.3 เว้นจากการประพฤติดินในกาม เป็นศีลสำรวมในกามเป็นธรรม

2.4.7.1.4 เว้นจากการพูดปด เป็นศีล พูดจริงเป็นธรรม

2.4.7.1.5 เว้นจากการเสพดื่มสุราเมรัย เป็นศีล มีสติ สำรวมระวังเป็นธรรม

2.4.7.2 จริยศาสตร์ชั้นกลาง ประกอบด้วยกุตลกรรรมบท 10 ประการ
 ดังต่อไปนี้

2.4.7.2.1 กาย 3 ข้อ คือ เว้นจากการฆ่าสัตว์ หรือมนุษย์ หรือเบียดเบียน
 ทำร้ายชีวิต เว้นจากการลักทรัพย์ เว้นจากการประพฤติดินในกาม

2.4.7.2.2 วาจา 4 ข้อ คือ เว้นจากพูดปด เว้นจากพูดยุยงให้แตกร้างกัน
 เว้นจากพูดคำหยาบ เว้นจากพูดเหลวไหล เพื่อเจ้า

2.4.7.2.3 ทางใจ 3 ข้อ คือ ไม่โลภอยากได้ของผู้อื่นมาเป็นของตน ไม่คิดปองร้ายผู้อื่น หรือคิดให้เขาถึงความพินาศ ไม่เห็นผิดจากทำนองคลองธรรมโดยมีความเห็นถูกต้อง (ว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว มารดาบิดามีคุณ เป็นต้น)

2.4.7.3 จริยศาสตร์ขั้นสูง ประกอบด้วย อริยมรรค แปลว่า “ทางอันประเสริฐ” หรือทางสายกลาง มี 8 ประการ ดังนี้

2.4.7.3.1 ความเห็นชอบ คือ มีปัญญาเห็นอริยสัจ 4 ประการ

2.4.7.3.2 ความดำริชอบ คือ ดำริในการออกจากกาม ดำริในการไม่ปองร้าย ดำริในการไม่เบียดเบียน

2.4.7.3.3 การเจรจาชอบ คือ ไม่พูดปด ไม่พูดส่อเสียด ได้แก่ ยุให้แตกฉาน ไม่พูดคำหยาบ ไม่พูดเพ้อเจ้อ

2.4.7.3.4 การกระทำชอบ คือ ไม่ฆ่าสัตว์หรือมนุษย์ ไม่ลักฉ้อทรัพย์ ไม่ประพฤติผิดในกาม

2.4.7.3.5 การเลี้ยงชีพชอบ คือ ไม่หาเลี้ยงชีพในทางที่ผิด ที่มีโทษ ประกอบอาชีพชอบธรรม

2.4.7.3.6 ความเพียรชอบ คือ เพียรระวังไม่ให้อาปเกิดขึ้น เพียรละบาปที่เกิดขึ้นแล้วเพียรทำความดีให้เกิดขึ้น เพียรรักษาความดีที่เกิดขึ้นแล้ว

2.4.7.3.7 การตั้งสติชอบ คือ ตั้งสติพิจารณาร่างกายเวทนา หรือความรู้สึก สุขทุกข์ ตลอดจนไม่ทุกข์ ไม่สุข จิตและธรรมรวม 4 ประการ ให้รู้เท่าทันเห็นความเกิดดับ

2.4.7.3.8 การตั้งใจมั่นชอบ คือ การทำจิตใจให้สงบเป็นสมาธิอย่างแน่วแน่ ที่เรียกได้ว่า ฉาน 4

เป็นที่ยอมรับกันว่าในเรื่องวิธีการสอนของพุทธศาสนา เน้นการสอนแบบอริยสัจที่ถือได้ว่าเป็นต้นแบบของการพัฒนาการทางจริยธรรม พระพุทธเจ้าทรงนำเอาสัจธรรมมาแสดงแก่มนุษย์ในรูปที่เรียกว่าอริยสัจ 4 แต่ที่จริงสาระสำคัญที่พระองค์ต้องการคือเรื่องอิทัปปัจจยาปฏิจจ - สมุปบาท และนิพพานนี้เองพอมาสื่อกับประชาชนใช้อริยสัจ 4 เพื่อให้เป็นสิ่งที่ปฏิบัติได้ (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. 2542 : 15-21)

การสอนนั้นต้องเริ่มจากสิ่งที่มองเห็น สิ่งที่ปรากฏ หรือสิ่งที่ง่ายไปหาสิ่งที่ยาก จึงเริ่มด้วยปัญหาทั้ง ๆ ที่หลังอริยสัจนั้นสอนย้อนจากผลมาหาเหตุ ธรรมดาว่า สิ่งทั้งหลายเหตุเกิดก่อนแล้วจึงมีผล แต่ในอริยสัจนี้พูดถึงผลก่อน แล้วจึงสาวไปหาเหตุ ทุกข์เป็นผลสมุทัยเป็นเหตุ คู่ที่หนึ่ง คู่ที่สอง นิโรธ เป็นผล มรรคเป็นเหตุยกผลมาพูดก่อนเหตุ ทั้งสองชุด การที่พระพุทธเจ้าตรัสอย่างนี้จะต้องมีเหตุผลในการตรัส

การแสดงธรรมของพระพุทธเจ้ามีความประเสริฐในลักษณะต่าง ๆ ในความเป็นพระศาสดานั้น นอกจากตรัสรู้ธรรมความจริงแล้ว จะต้องสามารถในวิธีการสั่งสอนด้วยความสำเร็จของพระพุทธเจ้าอยู่ที่ความสามารถทั้งสองด้านนี้ จึงเรียกพระองค์ว่าเป็นสัมมาสัมพุทธะ

พระพุทธองค์ทรงตรัสว่า ให้มองดูความจริงของกฎธรรมชาติว่า สิ่งทั้งหลายเป็นไปตามเหตุปัจจัยของมัน ไม่ใช่เป็นไปตามการตกลงบาลของสิ่งภายนอก ฉะนั้น จึงให้เราศึกษาให้รู้เหตุปัจจัย แล้วทำตามเหตุปัจจัยด้วยความเพียรพยายามของเรา เมื่อเราต้องการผลก็ต้องทำเหตุ นี่คือการประกาศหลักธรรมและหลักกรรม ซึ่งก็คือการที่พระพุทธเจ้าเป็นผู้ประกาศอิสรภาพให้แก่มนุษย์

หลักคำสอนที่สำคัญในพุทธศาสนา คือ หลักศีล สมาธิ ปัญญา เป็นวิธีการปฏิบัติเพื่อบรรลุสู่ความมีจริยธรรม แต่เนื้อหาสาระที่เป็นเป้าหมายของการพิจารณาเมื่อถึงขั้นปัญญาก็คือหลักธรรมต่าง ๆ ในพุทธศาสนามีหลักธรรมหรือคำสอนที่สำคัญพอนามากกล่าวได้คือ หลักกรรม “ทรงสอนเป็นใจความว่า สุขทุกข์เป็นผลเกิดมาจากเหตุของมันเองได้แก่การกระทำของผู้คนนั้น ผลเกิดจากการกระทำของผู้ใด ผู้คนนั้นต้องได้รับอย่างแน่นอน ยุติธรรม”

หลักอนัตตา “ทรงสอนว่าไม่มีพระเจ้าผู้สร้าง ไม่มีสิ่งที่ยันเรียกได้ว่าตัวตนสรรพสิ่งไม่มีผู้ใดสร้างเกิดขึ้นแปลก ๆ ก็เพราะปัจจัยตามธรรมชาติที่จะต้องค่อย ๆ แปรไปหมุนไปตามลำดับตามกฎเกณฑ์ธรรมชาติ โดยไม่อยู่ในอำนาจของโลกเรียกว่าอนัตตา”

หลักอริยสัจ อันประกอบด้วยสภาพอันเป็นทุกข์ สาเหตุที่ทำให้เกิดทุกข์ สภาพความดับของทุกข์ วิธีให้ถึงซึ่งความดับทุกข์

ดังนั้น ทฤษฎีที่ยึดคำสอนของพุทธศาสนาเป็นพื้นฐานความคิดอธิบายการพัฒนาจริยธรรมว่าเป็นการพัฒนาบุคคลให้มีพฤติกรรมละเว้นชั่ว มีจิตใจสะอาดบริสุทธิ์ รู้แจ้งในภาวะอันแท้จริง ดับไม่เหลือเชื้ออีกต่อไป (นิพพาน) ซึ่งวิธีการพัฒนาที่ได้โดยการสอนหรือชี้แนะจากผู้รู้และโดยการคิดพิจารณาโดยตนเอง แล้วทำให้เกิดปัญญาพิจารณาจนเห็นว่าความทุกข์หรือปัญหานั้นเกิดขึ้นอย่างไร ความทุกข์หรือปัญหาเหล่านั้นดับลงได้อย่างไร ซึ่งมีลักษณะเป็นลูกโซ่ต่อเนื่องกันไปและหมุนมาบรรจบกัน เรียกว่าเป็นวงล้อชีวิตหลักธรรมนี้มีชื่อเรียกว่า ปฏิจจสมุปบาท ทฤษฎีนี้เป็นทฤษฎีที่เกิดจากการพัฒนาของนักวิชาการไทย เน้นการพัฒนาจริยธรรมด้วยการชี้แนะจากผู้รู้และการคิดพิจารณาโดยตนเอง จริยธรรมที่ระบุตามทฤษฎีนี้ก็คือ การมีความประพฤติดีและละเว้นชั่ว มีจิตใจสะอาดรู้แจ้งในสัจจะซึ่งเป็นสภาวะอันแท้จริงของชีวิต

จากแนวคิดทฤษฎีและหลักการของการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ที่ได้กล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า หลักการของการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ของมนุษย์ เกิดจากแรงจูงใจในการปฏิบัติตนสัมพันธ์กับสังคม การพัฒนาจริยธรรมจึงจำเป็นต้องมีการพิจารณาเหตุผลเชิงจริยธรรมตามระดับสติปัญญาของแต่ละบุคคลที่มีวุฒิภาวะสูงขึ้น ตามลำดับขั้นตอนที่เหมาะสมกับวัยเพื่อให้การพัฒนานั้นเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะส่งผลให้คุณธรรมนั้นฝังลึกอยู่ในจิตใจจนเกิดเป็นนิสัย สามารถดำรงชีวิตในสังคมโลกได้อย่างมีความสุข

3. หลักการและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ

ค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ เป็นหลักการและนโยบายที่ ถูกกำหนดขึ้นในท่ามกลางวิกฤตการณ์การเปลี่ยนแปลงของสังคม โดยรัฐบาลในยุคของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นนายกรัฐมนตรี และหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ได้ให้ความสำคัญกับปัญหา และการพัฒนาอย่างเร่งด่วน โดยให้ทุกภาคส่วนเฉพาะอย่างยิ่งประชาชน ในทุกระดับชั้น ทุกเพศ ทุกวัยร่วมกันสร้างค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ เพื่อสร้างสรรค์ประเทศไทยให้เข้มแข็ง โดยกำหนดให้เป็นนโยบายของรัฐบาล และมีนโยบายระดับกระทรวง เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติดังจะนำเสนอ ดังนี้

3.1. หลักการและนโยบายระดับรัฐบาล

คำแถลงนโยบาย ของคณะรัฐมนตรีซึ่งพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชานายกรัฐมนตรี ได้แถลงต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) ในวันศุกร์ที่ 12 ที่ กันยายน 2557 โดยนโยบายด้านการศึกษากำหนดไว้ใน ข้อที่ 4) การศึกษาและเรียนรู้การทะนุบำรุงศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมและนโยบายด้านวิจัย ข้อที่ 8) การพัฒนาและส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีการวิจัยและพัฒนา และนวัตกรรม

คำแถลงนโยบายดังกล่าว มีเนื้อหาโดยสรุปว่า การเข้าบริหารราชการแผ่นดินในครั้งนี้ แม้จะเป็นการใช้อำนาจและทำหน้าที่ตามกฎหมายดังที่รัฐบาลก่อนๆ เคยปฏิบัติมา แต่ก็มีเงื่อนไขและเงื่อนไขบางประการ อันทำให้รัฐบาลนี้แตกต่างจากรัฐบาลอื่นๆ อยู่บ้าง ในด้านเงื่อนไข รัฐบาลนี้เข้ามาสืบทอดงานและสานต่อภารกิจจากการที่คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ได้เคยกำหนดแนวทางการแก้ปัญหาของประเทศไว้ก่อนแล้วเป็น 3 ระยะตั้งแต่เมื่อเข้าควบคุมอำนาจการปกครองประเทศเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2557

โดยระยะแรก ได้มุ่งเน้นระงับยับยั้งความแตกแยก ยุติการใช้กำลังและอาวุธสงคราม ก่อความรุนแรง แก้ไขผลกระทบจากการที่รัฐบาลและรัฐสภาก่อนหน้านี้ อยู่ในสภาพที่ไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ตามปกติมากกว่า 6 เดือน ตลอดจนได้เร่งแก้ไขปัญหาคความเดือดร้อนเฉพาะหน้าของประชาชน และมุ่งนำความสงบสุข ความสงบ กลับคืนสู่ประเทศ จากนั้นเพียง 2 เดือนก็เข้าสู่ระยะที่สอง ด้วยการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว การจัดตั้งสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) การเสนอร่าง พ.ร.บ.งบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2558 และการจัดตั้งคณะรัฐมนตรีชุดนี้ หลังจากนั้น คสช.จะลดบทบาทและภารกิจเป็นที่ปรึกษาและทำงานร่วมกับคณะรัฐมนตรีในการพิจารณาหรือแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือความมั่นคงของชาติส่วนที่จะตามมาในเร็ววันคือ การจัดตั้งสภาปฏิรูปแห่งชาติและคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ เพื่อออกแบบวางรากฐานทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมอันมั่นคงให้แก่ประเทศก่อนจะส่งผ่านไปสู่ ระยะที่สาม คือ การประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับถาวร และการจัดการเลือกตั้งทั่วไป เงื่อนไขดังกล่าวถือเป็นพันธกิจที่รัฐบาลจะยังคงยึดมั่นและดำเนินการต่อไปโดยที่มาตรา 19 ของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ได้กำหนด หน้าที่ของรัฐบาลไว้ 3 ประการ

เป็นครั้งแรก คือ 1) การบริหารราชการแผ่นดิน 2) การดำเนินการให้มีการปฏิรูปในด้านต่าง ๆ 3) การส่งเสริมความสามัคคีและความสมานฉันท์ของประชาชนในชาติรัฐบาลจึงขอกำหนดนโยบายให้สอดคล้องกับหน้าที่ทั้ง 3 ประการดังกล่าวด้วย

ในด้านการบริหารราชการแผ่นดิน รัฐบาลมีนโยบาย 11 ด้าน โดยได้นำยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศว่าด้วยการเข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มาเป็นหลักสำคัญ ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งทรงเน้นความพอดีพอสมพอควรแก่ฐานะ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันมาเป็นแนวคิด ใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 แนวทางของ คสช. และความต้องการของประชาชน เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบาย ซึ่งนโยบายทุกด้านต้องการสร้างความเข้มแข็งแก่องค์กรการปกครองทุกระดับ ตั้งแต่ท้องถิ่นถึงประเทศ ต้องการเสนอยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ยั่งยืนและต้องการให้ประชาชนเกิดความชัดเจน รู้ล่วงหน้าว่าประเทศจะก้าวทางไหน เพื่อเตรียมตัวได้ถูกต้อง

นโยบายรัฐบาล 11 ด้าน คือ 1) การปกป้องเขตชุมชนพระมหากษัตริย์ 2) การรักษาความมั่นคงของประเทศ 3) การลดความเหลื่อมล้ำของสังคมและการสร้างโอกาสการเข้าถึงบริการของรัฐ 4) การศึกษาและเรียนรู้การทะนุบำรุงศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม 5) การยกระดับคุณภาพบริการด้านสาธารณสุข และสุขภาพของประชาชน 6) การเพิ่มศักยภาพทางเศรษฐกิจของประเทศ 7) การส่งเสริมบทบาทและใช้โอกาสในประชาคมอาเซียน 8) การพัฒนาและส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีการวิจัยและพัฒนา และนวัตกรรม 9) การรักษาความมั่นคงของฐานทรัพยากร และการสร้างสมดุลระหว่างการอนุรักษ์กับการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน 10) การส่งเสริมการบริหารราชการแผ่นดินที่มีธรรมาภิบาลและการป้องกันปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในภาครัฐ 11) ปรับปรุงกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม

นโยบายรัฐบาลด้าน 4. การศึกษาและเรียนรู้การทะนุบำรุงศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมรัฐบาลจะนำการศึกษา ศาสนา ศิลปะวัฒนธรรม ความภาคภูมิใจในประวัติศาสตร์และความเป็นไทย มาใช้สร้างสังคมให้เข้มแข็งอย่างมีคุณภาพและคุณธรรมควบคู่กัน ดังนี้

1) จัดให้มีการปฏิรูปการศึกษาและการเรียนรู้โดยให้ความสำคัญทั้งการศึกษาในระบบ และการศึกษาทางเลือกไปพร้อมกัน เพื่อสร้างคุณภาพของคนไทยให้สามารถเรียนรู้พัฒนาตนได้เต็มตามศักยภาพ ประกอบอาชีพและดำรงชีวิตได้โดยมีความใฝ่รู้และทักษะที่เหมาะสม เป็นคนดีมีคุณธรรม สร้างเสริมคุณภาพการเรียนรู้โดยเน้นการเรียนรู้เพื่อสร้างสัมมาชีพในพื้นที่ ลดความเหลื่อมล้ำ และพัฒนากำลังคนให้เป็นที่ต้องการเหมาะสมกับพื้นที่ทั้งในด้านการเกษตร อุตสาหกรรม และธุรกิจบริการ

2) ในระยะเฉพาะหน้า จะปรับเปลี่ยนการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการศึกษาให้สอดคล้องกับความจำเป็นของผู้เรียนและลักษณะพื้นที่ของสถานศึกษา

และปรับปรุง และบูรณาการระบบการกู้ยืมเงินเพื่อการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ เพื่อเพิ่มโอกาสแก่ผู้ยากจนหรือด้อยโอกาส จัดระบบการสนับสนุนให้เยาวชนและประชาชนทั่วไปมีสิทธิเลือกรับบริการการศึกษาทั้งในระบบโรงเรียนและนอกโรงเรียน โดยจะพิจารณาจัดให้มีคู่มือการศึกษาเป็นแนวทางหนึ่ง

3) ให้องค์กรภาคประชาสังคม ภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประชาชนทั่วไป มีโอกาสร่วมจัดการการศึกษาที่มีคุณภาพและทั่วถึง และร่วมในการปฏิรูปการศึกษาและการเรียนรู้กระจายอำนาจการบริหารจัดการศึกษาสู่สถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามศักยภาพและความพร้อมโดยให้สถานศึกษาสามารถเป็นนิติบุคคลและบริหารจัดการได้อย่างอิสระและคล่องตัวขึ้น

4) พัฒนาคนทุกช่วงวัยโดยส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อให้สามารถมีความรู้และทักษะใหม่ที่สามารถประกอบอาชีพได้หลากหลายตามแนวโน้มการจ้างงานในอนาคต ปรับกระบวนการเรียนรู้และหลักสูตรให้เชื่อมโยงกับภูมิสังคม โดยบูรณาการความรู้และคุณธรรมเข้าด้วยกันเพื่อให้เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียนทั้งในด้านความรู้ทักษะ การใฝ่เรียนรู้ การแก้ปัญหา การรับฟังความเห็นผู้อื่น การมีคุณธรรม จริยธรรม และความเป็นพลเมืองดีโดยเน้นความร่วมมือระหว่างผู้เกี่ยวข้องทั้งในและนอกโรงเรียน

5) ส่งเสริมอาชีวศึกษาและการศึกษาระดับวิทยาลัยชุมชน เพื่อสร้างแรงงานที่มีทักษะ โดยเฉพาะในท้องถิ่นที่มีความต้องการแรงงาน และพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการศึกษาให้เชื่อมโยงกับมาตรฐานวิชาชีพ

6) พัฒนาระบบการผลิตและพัฒนาครูที่มีคุณภาพและมีจิตวิญญาณของความเป็นครู เน้นครูผู้สอนให้มีวุฒิตรงตามวิชาที่สอน นำเทคโนโลยีสารสนเทศและเครื่องมือที่เหมาะสมมาใช้ในการเรียนการสอน เพื่อเป็นเครื่องมือช่วยครูหรือเพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง เช่น การเรียนทางไกล การเรียนโดยระบบอิเล็กทรอนิกส์เป็นต้นรวมทั้งปรับระบบการประเมินสมรรถนะที่สะท้อนประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนเป็นสำคัญ

7) ทะนุบำรุงและอุปถัมภ์พระพุทธศาสนาและศาสนาอื่น ๆ สนับสนุนให้องค์กรทางศาสนามีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ตลอดจนพัฒนาคุณภาพชีวิต สร้างสันติสุขและความปรองดองสมานฉันท์ในสังคมไทยอย่างยั่งยืน และมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมตามความพร้อม

8) อนุรักษ์ฟื้นฟูและเผยแพร่มรดกทางวัฒนธรรม ภาษาไทยและภาษาถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่นรวมทั้งความหลากหลายของศิลปวัฒนธรรมไทย เพื่อการเรียนรู้สร้างความภาคภูมิใจในประวัติศาสตร์และความเป็นไทย นำไปสู่การสร้างความสัมพันธ์อันดีในระดับประชาชน ระดับชาติระดับภูมิภาค และระดับนานาชาติตลอดจนเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้แก่ประเทศ

9) สนับสนุนการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ วัฒนธรรมของประเทศเพื่อนบ้าน และวัฒนธรรมสากลและการสร้างสรรค์งานศิลปะและวัฒนธรรมที่เป็นสากล เพื่อเตรียมเข้าสู่สากลหลักวัฒนธรรมของประชาคมอาเซียนและเพื่อการเป็นส่วนหนึ่งของประชาคมโลก

10) ปลุกฝังค่านิยมและจิตสำนึกที่ตีรวมทั้งสนับสนุนการผลิตสื่อคุณภาพ เพื่อเปิดพื้นที่สาธารณะให้เยาวชนและประชาชนได้มีโอกาสแสดงออกอย่างสร้างสรรค์

นโยบายรัฐบาลด้าน 8. การพัฒนาและส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีการวิจัยและพัฒนา และนวัตกรรม รัฐบาลให้ความสำคัญต่อการวิจัย การพัฒนาต่อยอด และการสร้างนวัตกรรมเพื่อนำไปสู่การผลิตและบริการที่ทันสมัยดังนี้

1) สนับสนุนการเพิ่มค่าใช้จ่ายในการวิจัยและพัฒนาของประเทศเพื่อมุ่งไปสู่เป้าหมายให้ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 1 ของรายได้ประชาชาติและมีสัดส่วนรัฐต่อเอกชน 30 : 70 ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ทั้งนี้เพื่อให้ประเทศมีความสามารถในการแข่งขัน และมีความก้าวหน้าทัดเทียมกับประเทศอื่นที่มีระดับการพัฒนาใกล้เคียงกัน และจัดระบบบริหารงานวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีวิจัย และนวัตกรรมให้มีเอกภาพและประสิทธิภาพโดยให้ความเชื่อมโยงกับภาคเอกชน

2) เร่งเสริมสร้างสังคมนวัตกรรม โดยส่งเสริมระบบการเรียนการสอนที่เชื่อมโยงระหว่างวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีวิศวกรรมศาสตร์และคณิตศาสตร์การผลิตกำลังคนในสาขาที่ขาดแคลน การเชื่อมโยงระหว่างการเรียนรู้กับการทำงาน การให้บุคลากรด้านการวิจัยของภาครัฐสามารถไปทำงานในภาคเอกชน และการให้อุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมมีช่องทางได้เทคโนโลยีโดยความร่วมมือจากหน่วยงานและสถานศึกษาภาครัฐ

3) ปฏิรูประบบการให้สิ่งจูงใจ ระเบียบ และกฎหมายที่เป็นอุปสรรคต่อการนำงานวิจัยและพัฒนาไปต่อยอดหรือใช้ประโยชน์รวมทั้งส่งเสริมการจัดทำแผนพัฒนาการวิจัยและพัฒนาในระดับภาคหรือกลุ่มจังหวัด เพื่อให้ตรงกับความต้องการของท้องถิ่น ผลักดันงานวิจัยและพัฒนาไปสู่การใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์โดยส่งเสริมความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัย หน่วยงานวิจัยของรัฐ และภาคเอกชน

4) ส่งเสริมให้โครงการลงทุนขนาดใหญ่ของประเทศ เช่น ด้านพลังงาน สะอาด ระบบราง ยานยนต์ ไฟฟ้า การจัดการน้ำและขยะ ใช้ประโยชน์จากผลการศึกษารวบรวมวิจัย และพัฒนานวัตกรรมของไทยตามความเหมาะสม ไม่เพียงแต่จะใช้เทคโนโลยีจากต่างประเทศส่งเสริมการใช้เครื่องมือ วัสดุและสินค้าอื่น ๆ ที่เป็นผลจากการวิจัยและพัฒนาภายในประเทศในวงกว้าง โดยจัดให้มีนโยบายจัดซื้อจัดจ้างของภาครัฐที่เอื้ออำนวย เพื่อสร้างโอกาสการพัฒนาเทคโนโลยีของประเทศ ในกรณีที่ต้องจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์หรือเทคโนโลยีจากต่างประเทศจะให้มีเงื่อนไขการถ่ายทอดเทคโนโลยีเพื่อให้สามารถพึ่งตนเองได้ในอนาคตด้วย

5) ปรับปรุงและจัดเตรียมให้มีโครงสร้างพื้นฐานด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีด้านการวิจัยและพัฒนา และด้านนวัตกรรมซึ่งเป็นโครงสร้างพื้นฐานทางปัญญาที่

สำคัญในการต่อยอดสู่การใช้เชิงพาณิชย์ของภาคอุตสาหกรรมให้มีความพร้อม ทันสมัย และกระจายในพื้นที่ต่าง ๆ เช่น การพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศการตั้งศูนย์วิเคราะห์ ห้องปฏิบัติการ สถาบัน และศูนย์วิจัย เป็นต้น (สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์กระทรวง วิทยาศาสตร์เขตร้อน มหาวิทยาลัยมหิดล, 2557)

พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี และหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ได้ให้ความสำคัญกับปัญหา และการพัฒนาอย่างเร่งด่วน โดยให้ทุกภาคส่วน เฉพาะอย่างยิ่งประชาชน ในทุกระดับชั้น ทุกเพศ ทุกวัยร่วมกันสร้างค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ เพื่อสร้างสรรค์ประเทศไทยให้เข้มแข็ง อันประกอบด้วย

- 1) มีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
- 2) ซื่อสัตย์ เสียสละ อดทน มีอุดมการณ์ในสิ่งที่ดีงามเพื่อส่วนรวม
- 3) กตัญญู ต่อพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูบาอาจารย์
- 4) ใฝ่หาความรู้ หมั่นศึกษา เล่าเรียน ทางตรงและทางอ้อม
- 5) รักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยอันงดงาม
- 6) มีศีลธรรม รักษาความสัตย์ หวังดีต่อผู้อื่น เผื่อแผ่และแบ่งปัน
- 7) เข้าใจ เรียนรู้ การเป็นประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

ที่ถูกต้อง

- 8) มีระเบียบวินัย เคารพกฎหมาย ผู้น้อยรู้จักการเคารพผู้ใหญ่
- 9) มีสติ รู้ตัว รู้คิด รู้ทำ รู้ปฏิบัติ ตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

เจ้าอยู่หัว

10) รู้จักดำรงตนอยู่โดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รู้จักอดออมไว้ใช้เมื่อยามจำเป็น มีไว้พอกินพอใช้ ถ้าเหลือก็แจกจ่าย จำหน่าย และขยายกิจการ เมื่อมีความพร้อม โดยมีภูมิคุ้มกันที่ดี

11) มีความเข้มแข็งทั้งร่างกายและจิตใจ ไม่ยอมแพ้ต่ออำนาจฝ่ายต่ำ หรือกิเลส มีความละอาย เกรงกลัวต่อบาป ตามหลักของศาสนา

12) ดำเนินถึงผลประโยชน์ของส่วนรวม และต่อชาติ มากกว่าผลประโยชน์ของตนเอง (ประยุทธ์ จันทร์โอชา, 11กรกฎาคม 2557)

จากนโยบายรัฐบาลที่ได้ให้ไว้ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ สรุปได้ว่า มีแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาทั้งเยาวชนและประชาชนโดยทั่วไป ให้มีค่านิยมหลัก 12 ประการ โดยใช้กระบวนการทางการศึกษา หรือองค์กรทางการศึกษา ในการขับเคลื่อนเป็นหลัก เพื่อเป็นการกระจายอำนาจและนำไปสู่การปฏิบัติในระดับล่างต่อไป

3.2 หลักการและนโยบายระดับกระทรวงศึกษาธิการ

นโยบายรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ 2558 ประกอบด้วย "5 นโยบายทั่วไป 7 นโยบายเฉพาะ และ 10 นโยบายเร่งด่วน"

5 นโยบายทั่วไป

1. การพัฒนาและปฏิรูปการศึกษา จะต้องยึดหลักการมีส่วนร่วม การกระจายอำนาจ และความต้องการของทุกภาคส่วนในสังคม มีความสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาและเพิ่มศักยภาพการแข่งขันของประเทศ รวมทั้งเป็นไปตามกระบวนการของสภาปฏิรูปแห่งชาติและสภานิติบัญญัติแห่งชาติ และแนวนโยบายของคณะรัฐมนตรี เพื่อให้การดำเนินงานเป็นที่ยอมรับ และเกิดความมั่นคงยั่งยืนในระบบการศึกษาของไทย

2. การสร้างโอกาสทางการศึกษาในสังคมไทย จะต้องให้ความสำคัญกับการสร้างความเท่าเทียมและเป็นธรรม โดยการน้อมนำแนวทางการพัฒนาระบบการจัดการศึกษาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาสมัยใหม่เข้ามาประยุกต์ใช้ เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนทุกกลุ่มได้มีโอกาสเข้าถึงองค์ความรู้ได้โดยสะดวก และสามารถพัฒนาและประยุกต์ใช้องค์ความรู้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งเป็นการยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างเท่าเทียม

3. การพัฒนาระบบการจัดการศึกษาและการพัฒนาหลักสูตรทางการศึกษา จะต้องให้ความสำคัญกับการยกระดับความรู้ให้มีคุณภาพและได้มาตรฐานสากล ควบคู่ไปกับการส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และปลูกฝังคุณธรรม การสร้างวินัย ปลูกฝังอุดมการณ์ ความยึดมั่นในสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ การมีจิตสาธารณะ ความตระหนักถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมมากกว่าส่วนตน และเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในหลักการประชาธิปไตย เคารพความคิดเห็นของผู้อื่น ยอมรับความแตกต่างหลากหลายทางความคิด อุดมการณ์ และความเชื่อ รวมทั้งรู้คุณค่าและสืบสานวัฒนธรรมและขนบประเพณีอันดีงามของไทย

4. การส่งเสริมและยกสถานะของครูซึ่งเป็นบุคลากรหลักในระบบการศึกษา จะต้องให้ความสำคัญกับการสร้างเสริมให้วิชาชีพครูเป็นวิชาชีพชั้นสูงในสังคม เป็นบุคลากรที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องคุณธรรมและจริยธรรม มีภูมิความรู้และทักษะในการสื่อสาร ถ่ายทอดความรู้ที่เหมาะสม มีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพครู ตลอดจนมีฐานะและคุณภาพชีวิตที่ดี สอดคล้องกับสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมไทยในปัจจุบัน

5. การบริหารและการปฏิบัติราชการกระทรวงในทุกระดับ จะต้องให้ความสำคัญกับการบูรณาการการปฏิบัติของทุกหน่วยงานในสังกัดให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันและประสานสอดคล้องกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล ปราศจากการทุจริตคอร์รัปชัน ตลอดจนให้ความสำคัญกับการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับงานด้านการศึกษาที่ถูกต้อง รวดเร็ว และตรงกับความต้องการของสังคม

7 นโยบายเฉพาะ (ดำเนินการให้เห็นผลใน 1 ปี)

1. การพัฒนาการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้และสนับสนุนการแก้ไขปัญหาและพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้

เป้าหมายในการดำเนินนโยบาย :

1.1 การพัฒนาการศึกษาและพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาที่มีความเหมาะสมกับพื้นที่

1.2 สามารถยกระดับคุณภาพการศึกษาโดยอาศัยระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาสมัยใหม่เข้ามาประยุกต์ใช้ และแก้ไขปัญหาการอ่านภาษาไทยไม่ออกและเขียนไม่ได้ของนักเรียนในพื้นที่อย่างจริงจัง

1.3 สามารถพัฒนาระบบการให้คำตอบแทน สิ่งจูงใจและสวัสดิการ สำหรับบุคลากรทางการศึกษาในพื้นที่เสี่ยงภัยได้อย่างเหมาะสม

1.4 มีมาตรการด้านความปลอดภัยที่ชัดเจนสำหรับนักเรียนนักศึกษา ครูอาจารย์ และสถานศึกษาโดยการบูรณาการแผนและการปฏิบัติร่วมกับหน่วยงานความมั่นคงในพื้นที่

1.5 มีกิจกรรมสนับสนุนการพัฒนาการศึกษาและการจัดการศึกษาโรงเรียนเอกชนในพื้นที่เสี่ยงภัย รวมทั้งกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ เพิ่มพูนประสบการณ์ เปิดโลกทัศน์ และสร้างความหวัง การยึดมั่นในหลักคุณธรรมและสถาบันหลักของชาติ ให้กับนักเรียนนักศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างต่อเนื่อง

1.6 สามารถเสริมสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องให้กับองค์การระหว่างประเทศ โดยเฉพาะองค์การสหประชาชาติและยูเนสโก ประเทศกลุ่มประชาชาติมุสลิม ประเทศเพื่อนบ้าน และสื่อมวลชน อย่างต่อเนื่อง

2. การเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ.2558 และการดำรงความต่อเนื่องภายหลังการก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

เป้าหมายในการดำเนินนโยบาย :

2.1 โครงสร้างพื้นฐานทางการศึกษาของภาครัฐและเอกชน นักเรียน นักศึกษา ครูอาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา มีความพร้อมในการก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ.2558

2.2 มีกิจกรรมการเรียนรู้ ขยายความสัมพันธ์และพัฒนาความร่วมมือทางการศึกษา และการแลกเปลี่ยนทางการศึกษา กับประเทศสมาชิกอาเซียนอย่างต่อเนื่อง

2.3 สามารถพัฒนาและเสริมทักษะด้านภาษาอังกฤษและภาษาประเทศสมาชิกอาเซียน สร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอาเซียน การยอมรับในความแตกต่างหลากหลายในลักษณะพหุสังคมวัฒนธรรม และให้ความเคารพในอุดมการณ์ความเชื่อบน

พื้นฐานของหลักสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ให้กับนักเรียน นักศึกษา ครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาทุกระดับ ให้เห็นผลอย่างเป็นรูปธรรม

3. การพัฒนาศักยภาพการแข่งขันและสนับสนุนการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน
เป้าหมายในการดำเนินนโยบาย :

3.1 มีแนวทางการส่งเสริมและดำเนินการเพื่อปรับสัดส่วนผู้เรียนอาชีวศึกษา และสามัญศึกษาให้เหมาะสมกับความต้องการกำลังคนในตลาดแรงงานรองรับการพัฒนาประเทศ

3.2 มีแนวทางการพัฒนาหลักสูตร ระบบการจัดการศึกษา และบุคลากรทางการศึกษา รองรับทิศทางการพัฒนาประเทศโดยใช้วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมเป็นฐานการพัฒนา

3.3 มีกิจกรรมที่เป็นการส่งเสริมการวิจัย พัฒนา และการสร้างนวัตกรรมในสถาบันทางการศึกษา เพื่อการนำไปใช้ประโยชน์และสร้างมูลค่าสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

3.4 มีแผนงานและโครงการเพื่อส่งเสริมการผลิตกำลังคนด้านการอาชีวศึกษา ตอบสนองต่อภาคการผลิตสินค้าและอาหาร ภาคการท่องเที่ยว ภาคการบริการ ภาคการขนส่ง บุคลากรทางการแพทย์และพยาบาล และอื่น ๆ ในสาขาที่มีความขาดแคลน ให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ โดยให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการจัดทำความตกลงร่วมระหว่างภาครัฐและเอกชนในการสนับสนุนการผลิต การพัฒนาระบบการจัดการ และการพัฒนากำลังคน ทั้งระบบ

3.5 มีกิจกรรมเพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการเผยแพร่ความรู้และการพัฒนาต่อยอดความรู้เพื่อใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ วิสาหกิจ การประกอบอาชีพและดำเนินธุรกิจ ควบคู่ไปกับการเผยแพร่องค์ความรู้และแนวทางการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันในการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบอย่างเป็นรูปธรรม

4. การมุ่งเน้นการผลิตและพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพ
เป้าหมายในการดำเนินนโยบาย :

4.1 มีแนวทางการพัฒนาระบบการผลิตครูให้เพียงพอต่อความต้องการและเหมาะสมกับอัตรากำลังข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา และปรับระบบการรับรองมาตรฐานวิชาชีพครูให้เอื้อต่อการเพิ่มโอกาสให้มีบุคลากรที่มีความรู้และประสบการณ์ที่เหมาะสมเข้ามาในระบบการศึกษา

4.2 ระบบการบริหารงานบุคคล การย้ายบรรจุ และการประเมินวิทยฐานะของครูและบุคลากรทางการศึกษา มีมาตรฐานระดับสากล สามารถเพิ่มศักยภาพในการให้การศึกษา และลดภาระงานที่ไม่จำเป็นรวมทั้งไม่ส่งผลกระทบต่อการทำงานตามภารกิจหลัก

4.3 ครูและบุคลากรทางการศึกษามีจิตวิญญาณของความเป็นครู การเป็นครูมืออาชีพ และยึดมั่นในจรรยาบรรณของวิชาชีพ

4.4 สามารถกำหนดแนวทางการพัฒนาตามเส้นทางวิชาชีพและความก้าวหน้าในหน้าที่การงานได้อย่างเป็นระบบ มีระบบสนับสนุนการพัฒนาตนเองและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง โดยอาศัยเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่เข้ามาประยุกต์ใช้ในการระบบคลังความรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการประเมินผล อย่างเป็นรูปธรรม

4.5 มีแผนงานและโครงการเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา โดยการพัฒนาาระบบสวัสดิการที่มุ่งการแก้ไขปัญหาและให้การช่วยเหลือที่ยั่งยืน และให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาหนี้สินอย่างเป็นระบบ

5. การพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาให้ทันสมัย
เป้าหมายในการดำเนินนโยบาย :

5.1 น้อมนำแนวทางการพัฒนาระบบการศึกษาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาเป็นหลักในการดำเนินแผนงานและโครงการในการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา

5.2 การดำเนินแผนงานและโครงการในการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา จะต้องพิจารณาถึงความพร้อมและความเหมาะสมกับหลักสูตรและระดับการเรียนรู้การสอน ความคุ้มค่า ความจำเป็นในการลดอุปสรรคและเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพ การยกระดับคุณภาพการศึกษา รวมทั้งความเท่าเทียมและครอบคลุมพื้นที่

5.3 มีแผนงานและโครงการในการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศสนับสนุนการเรียนการสอนอย่างเต็มรูปแบบ โดยขยายโรงเรียนนำร่องในการจัดทำห้องเรียน Smart Classroom ออกสู่ส่วนภูมิภาคมากขึ้น

5.4 สามารถใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการและบูรณาการเครือข่ายคอมพิวเตอร์ เครือข่ายต่าง ๆ เชื่อมโยงกับสถิติข้อมูลทางการศึกษา และประมวลผลข้อมูลที่จำเป็นสำหรับใช้ประกอบการตัดสินใจในการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6. การเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติราชการตามแผนปฏิบัติราชการประจำปีงบประมาณ 2558 ของกระทรวงศึกษาธิการ

เป้าหมายในการดำเนินนโยบาย :

6.1 สามารถถ่ายทอดนโยบายพื้นฐานและนโยบายเร่งด่วนของคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องกับด้านการศึกษาลงสู่แผนปฏิบัติราชการประจำปี เพื่อให้การนำสู่การปฏิบัติสามารถดำเนินการได้อย่างชัดเจนและติดตามความก้าวหน้าในการดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง

6.2 สามารถสื่อสารถ่ายทอดให้ทุกหน่วยงานและบุคลากรทุกระดับมีความรู้และความเข้าใจในสาระสำคัญของแผนปฏิบัติราชการประจำปีงบประมาณ 2558 และพัฒนา

ตัวชี้วัดที่ชัดเจนเพื่อประสิทธิภาพในการแปลงแผนไปสู่การปฏิบัติ ภายในช่วงเดือนแรกของปีงบประมาณ เพื่อให้การปฏิบัติราชการในภาพรวมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

6.3 หน่วยงานส่วนกลางสามารถให้การสนับสนุนทรัพยากรอย่างเพียงพอในการปฏิบัติราชการตามแผนปฏิบัติราชการประจำปีงบประมาณ 2558 ของหน่วยปฏิบัติในระดับพื้นที่

6.4 มีระบบการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผล และการรายงานให้มีประสิทธิภาพ เพื่อให้การได้ข้อมูลสารสนเทศที่ถูกต้องและรวดเร็ว เพื่อการทบทวนและปรับปรุงการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายได้ทันต่อเหตุการณ์

6.5 สามารถติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการปฏิบัติราชการและผลการเบิกจ่ายงบประมาณเป็นรายไตรมาสได้อย่างต่อเนื่อง และสามารถกำหนดมาตรการเพื่อปรับปรุงกระบวนการปฏิบัติงานและแก้ไขปัญหาอย่างทันต่อสถานการณ์ มีระบบวิเคราะห์ประสิทธิภาพการใช้จ่ายงบประมาณและจัดทำแผนเพิ่มประสิทธิภาพ รวมทั้งมีระบบการกำกับดูแลเพื่อให้เกิดความโปร่งใส และเร่งรัดการเบิกจ่ายงบประมาณที่มีประสิทธิภาพเพื่อให้การเบิกจ่ายงบประมาณเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด

7. การดำเนินการตามแผนการศึกษาแห่งชาติและการปฏิรูปการศึกษา

เป้าหมายในการดำเนินนโยบาย :

7.1 มีความก้าวหน้าในการดำเนินการตามแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับปรับปรุง ครั้งที่ 2 และเป็นไปตามเป้าหมายเมื่อสิ้นสุดแผนฯ ปี พ.ศ.2559 และสามารถดำเนินการจัดทำร่างแผนการศึกษาแห่งชาติในห้วงระยะเวลาต่อไป

7.2 มีแผนงานและโครงการในการจัดและส่งเสริมการศึกษา โดยเฉพาะการดำเนินการต่อเนื่องของการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งระบบให้เชื่อมโยงกันทั้งการปฏิรูปหลักสูตรและการปฏิรูปการเรียนการสอนกับการเรียนรู้ยุคใหม่ ปฏิรูประบบการผลิตและพัฒนาครู การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารสำหรับการปฏิรูปการเรียนรู้ การยกระดับคุณภาพการศึกษาสู่มาตรฐานสากล และการส่งเสริมให้เอกชนมีส่วนร่วมในการจัดและสนับสนุนการศึกษา

7.3 สามารถติดตามรายละเอียดแนวทางการปฏิรูปการศึกษาของสภาปฏิรูปแห่งชาติ สภานิติบัญญัติแห่งชาติ และแนวนโยบายของคณะรัฐมนตรี ได้อย่างต่อเนื่อง และสามารถรายงานสรุปความก้าวหน้าเป็นรายไตรมาส รวมทั้งสามารถวางแนวทางรองรับการเปลี่ยนแปลงทั้งในเชิงโครงสร้าง ระบบงาน กฎหมาย ระบบการบริหารจัดการ และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้อย่างเป็นระบบ

10 นโยบายเร่งด่วน (ดำเนินการให้เห็นผลใน 3 เดือน)

1. เร่งสำรวจและให้ความช่วยเหลือเยียวยา รวมทั้งฟื้นฟูโรงเรียน สถานศึกษา นักเรียน นักศึกษา ครูอาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ อุทกภัย โดยเร็ว

เป้าหมายในการดำเนินนโยบาย :

โรงเรียน สถานศึกษา นักเรียน นักศึกษา ครูอาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ได้รับการช่วยเหลือเยียวยาและฟื้นฟู ให้สามารถทำการเรียนการสอนได้ตามปกติอย่างรวดเร็ว

2. เร่งแก้ไขปัญหาความรุนแรงและเหตุทะเลาะวิวาทของนักศึกษาอาชีวศึกษาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

เป้าหมายในการดำเนินนโยบาย :

2.1 มีการดำเนินการร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดมาตรการในการแก้ไขปัญหาที่ชัดเจนและมีการปฏิบัติอย่างจริงจัง

2.2 ไม่มีเหตุทะเลาะวิวาทของนักศึกษาอาชีวศึกษาจนส่งผลกระทบต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนทั่วไป/จำนวนเหตุทะเลาะวิวาทของนักศึกษาอาชีวศึกษาในช่วง 3 เดือนลดลงอย่างชัดเจน

3. เร่งสร้างค่านิยมอาชีวศึกษา ปรับภาพลักษณ์ และกำหนดมาตรการเพื่อจูงใจให้นักเรียนนักศึกษา พ่อแม่และผู้ปกครอง มีความยินดีและส่งเสริมให้บุตรหลานเข้ารับการศึกษานในสายอาชีพอาชีวศึกษาเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะวิชาชีพที่ขาดแคลนและเป็นความต้องการของตลาดแรงงาน

เป้าหมายในการดำเนินนโยบาย :

3.1 มีกิจกรรมเสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของการศึกษาในสายอาชีพอาชีวศึกษาอย่างต่อเนื่อง

3.2 มีการกำหนดแผนงานหรือมาตรการเพื่อจูงใจในการเข้ารับการศึกษานสายอาชีพอาชีวศึกษา โดยเฉพาะวิชาชีพที่ขาดแคลน และมีระบบการติดตาม ควบคุม อย่างเป็นระบบและชัดเจน

4. ทบทวนหลักสูตร การเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนพัฒนากระบวนการคิด วิเคราะห์ มีเวลาทำกิจกรรมเพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถ ทักษะ และประสบการณ์ รวมทั้งปลูกฝังในเรื่องค่านิยมหลัก มีคุณธรรม จริยธรรม สร้างวินัย จิตสำนึกความรับผิดชอบต่อสังคม การยึดมั่นในสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และความภาคภูมิใจในการเป็นคนไทย

เป้าหมายในการดำเนินนโยบาย :

4.1 มีแนวทางปรับปรุงหลักสูตรให้เด็กและเยาวชนได้พัฒนากระบวนการคิด ทักษะ ความสามารถอย่างรอบด้านทั้งร่างกาย อารมณ์ สังคมสติปัญญา การปลูกฝังค่านิยม

12 ประการ การเรียนรู้ประสบการณ์จากการทำกิจกรรม ฝึกปฏิบัติอย่างเหมาะสม แต่ละช่วงวัย และการวางพื้นฐานเพื่อการทำงาน การศึกษาเพื่ออาชีพ

4.2 นำร่องรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาที่ดี และหลักค่านิยมที่จะเป็นรากฐานและกลไกการขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาระยะยาว

5. เร่งพิจารณาทบทวนการอุดหนุนรายหัวแก่นักเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งของภาครัฐและเอกชน การช่วยเหลือค่าอุปกรณ์การเรียนของนักเรียนสายอาชีพ อาชีวศึกษา และการช่วยเหลือเด็กยากจน พิการ และด้อยโอกาส

เป้าหมายในการดำเนินนโยบาย :

5.1 มีกระบวนการพิจารณาอย่างรอบคอบและสามารถเสนอขออนุมัติ/เห็นชอบ ได้ตามขั้นตอนตามกฎหมายและกฎระเบียบที่กำหนด

5.2 สามารถให้การอุดหนุนและการช่วยเหลือมีความเหมาะสมกับสภาวะทาง เศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน

6. เร่งขยายบทบาทของภาคเอกชนในการมีส่วนร่วมในระบบการศึกษา โดยเฉพาะ การจัดทำข้อตกลงระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจเอกชนในการให้การสนับสนุนและการรับนักเรียน นักศึกษาเข้าทำงานหลังสำเร็จการศึกษา และการสนับสนุนอื่น ๆ ให้เพิ่มมากขึ้น

เป้าหมายในการดำเนินนโยบาย :

6.1 มีแนวทางและมาตรการจูงใจภาคเอกชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในระบบ การศึกษา

6.2 มีการจัดทำข้อตกลงกับผู้ประกอบการธุรกิจเอกชนในการให้การสนับสนุน เพิ่มมากขึ้น

8. เร่งปรับระบบการบรรจุครูและการรับรองมาตรฐานวิชาชีพครูให้เอื้อต่อการเพิ่ม โอกาสให้มีบุคลากรที่มีความรู้และประสบการณ์ที่เหมาะสมเข้ามาในระบบการศึกษาเพิ่มมากขึ้น เพื่อสนับสนุนการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนครูและบุคลากรอาชีวศึกษา และครูสาขาขาดแคลน ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

เป้าหมายในการดำเนินนโยบาย :

8.1 มีกระบวนการพิจารณาอย่างรอบคอบและสามารถเสนอขออนุมัติ/เห็นชอบ ได้ตามขั้นตอนตามกฎหมายและกฎระเบียบที่กำหนด รวมถึงปรับแก้กฎหมายและระเบียบที่ เกี่ยวข้องซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ

8.2 สามารถปรับระบบการบรรจุครูและการรับรองมาตรฐานวิชาชีพครูให้เอื้อต่อ การเพิ่มโอกาสให้มีบุคลากรที่มีความรู้และประสบการณ์เข้ามาในระบบการศึกษาเพิ่มมากขึ้น

9. เร่งทบทวนมาตรการความปลอดภัยสำหรับสถาบันการศึกษาต่าง ๆ เกี่ยวกับการ จัดกิจกรรมทัศนศึกษานอกสถานศึกษา และมาตรการความปลอดภัยในการเดินทางและการ

ขนส่งเป็นหมู่คณะของนักเรียน นักศึกษา ครูอาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา โดยให้มีผลบังคับใช้ให้ทุกสถาบันการศึกษายึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติอย่างเคร่งครัด

เป้าหมายในการดำเนินนโยบาย :

9.1 มีกระบวนการพิจารณาอย่างรอบคอบและสามารถเสนอขออนุมัติ/เห็นชอบได้ตามขั้นตอนตามกฎหมายและกฎระเบียบที่กำหนด

9.2 มีมาตรการและแนวทางที่ชัดเจนและมีผลบังคับใช้ในทางปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม

10. เร่งดำเนินการตามนโยบายเร่งด่วนของคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องกับด้านการศึกษาทั้งที่เป็นหน่วยรับผิดชอบหลักและหน่วยสนับสนุน ให้เห็นผลในทางปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม และเป็นไปตามเป้าหมายและกรอบระยะเวลาที่กำหนด

เป้าหมายในการดำเนินนโยบาย :

10.1 มีการกำหนดหน่วยงานรับผิดชอบในการดำเนินการตามนโยบายเร่งด่วนที่ชัดเจน

10.2 มีการกำหนดตัวชี้วัด ค่าเป้าหมาย แผนงาน โครงการ และกิจกรรมรองรับอย่างเป็นรูปธรรม

10.3 มีระบบการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผล และการรายงานผลที่มีประสิทธิภาพ โดยสามารถรายงานความก้าวหน้าในการดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่อง

10.4 มีระบบการวิเคราะห์และประมวลผล เพื่อกำหนดมาตรการในการแก้ไขปัญหาและลดผลกระทบทางลบได้อย่างรวดเร็ว และสามารถดำเนินการได้ตามเป้าหมายที่กำหนด

10.5 สามารถให้ข้อมูลที่ถูกต้องและทันสมัยต่อคณะรัฐมนตรีและสังคมได้อย่างรวดเร็ว

การขับเคลื่อนและกำกับดูแลการปฏิบัติตามนโยบาย

1. นโยบายทั่วไปเป็นกรอบแนวทางการดำเนินงานทั้งปวงของทุกหน่วยงานและบุคลากรในสังกัดของ ศธ.

2. สป. ดำเนินการทบทวนตัวชี้วัด กลยุทธ์ และแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมในแผนปฏิบัติการประจำปี 2558 รองรับการดำเนินงานและการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการปฏิบัตินโยบายของคณะรัฐมนตรีและนโยบายรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการประจำปี (นโยบายเฉพาะและนโยบายเร่งด่วน) ออกแบบกระบวนการกลไก และแนวทางการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผล รวมทั้งสื่อสารถ่ายทอดให้หน่วยปฏิบัติได้รับทราบทิศทางและเป้าหมายที่ชัดเจน เพื่อให้การนำสู่การปฏิบัติเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ให้แล้วเสร็จภายในเดือนแรกของปีงบประมาณ 2558

3. หน่วยปฏิบัติที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุนและดำเนินการให้เป็นไปตามแนวทางที่กำหนด

4. สป. ติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผล และรายงานสรุปนำเรียนรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อกรุณาทราบผลการปฏิบัติตามนโยบาย รวมทั้งปัญหาอุปสรรค ข้อขัดข้อง และข้อเสนอแนะ ดังนี้

4.1 จัดทำรายงานและสรุปผลการปฏิบัติตามนโยบายเฉพาะ ในเดือนสุดท้าย ทุกไตรมาสของปีงบประมาณ 2558 (ก่อนวันจันทร์สัปดาห์สุดท้ายของเดือน ธ.ค.58 และ มี.ค. มี.ย. ก.ย.58)

4.2 จัดทำรายงานและสรุปผลการปฏิบัติตามนโยบายเร่งด่วน ทุกเดือนตลอด 3 เดือนแรกของปีงบประมาณ 2558 (ก่อนวันจันทร์สัปดาห์สุดท้ายของเดือน ต.ค. พ.ย. และ ธ.ค.58)

4.3 การจัดทำรายงานและสรุปผลการปฏิบัติ ตามข้อ 4.1 และ 4.2 อาจมีการเปลี่ยนแปลงซึ่งจะมีการสั่งการให้ทราบเพื่อให้การดำเนินการเกิดความเหมาะสมต่อไป

จากนโยบายที่กระทรวงศึกษาธิการได้ให้ไว้ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ สรุปได้ว่า กระทรวงได้ให้ความสำคัญและกำหนดให้การส่งเสริมค่านิยมหลัก 12 ประการ เป็นนโยบายเร่งด่วน โดยทบทวนหลักสูตร การเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนพัฒนากระบวนการคิด วิเคราะห์ มีเวลาทำกิจกรรมเพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถ ทักษะ และประสบการณ์ รวมทั้งปลูกฝังในเรื่องค่านิยมหลัก มีคุณธรรม จริยธรรม สร้างวินัย จิตสำนึกความรับผิดชอบต่อสังคม การยึดมั่นในสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และความภาคภูมิใจในการเป็นคนไทย ตลอดจนมีการกำหนดแนวทางให้หน่วยงานทั้งในระดับ สพฐ. ระดับเขตพื้นที่ และสถานศึกษานำไปปฏิบัติต่อไป

4. แนวปฏิบัติเกี่ยวกับค่านิยมหลัก 12 ประการ สู่การปฏิบัติ

4.1 แนวปฏิบัติเกี่ยวกับค่านิยมหลัก 12 ประการ สู่การปฏิบัติ ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ตามที่คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) และกระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายสร้างสรรค์ประเทศไทยให้เข้มแข็ง โดยต้องสร้างคนในชาติให้มีค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ เพื่อเป็นพื้นฐานสำคัญในการปลูกฝังค่านิยม คุณธรรมจริยธรรมให้เกิดขึ้นกับเยาวชนไทย ซึ่งค่านิยมดังกล่าวครอบคลุมและสอดคล้องกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ดังนั้นเพื่อให้การพัฒนาผู้เรียน

ในด้านคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมหลัก 12 ประการ มีแนวปฏิบัติที่ชัดเจน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงให้มีการดำเนินการ ดังต่อไปนี้

1. ให้สถานศึกษาผนวกค่านิยมหลัก 12 ประการ ในการจัดการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ และจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรม เช่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย มีการประกวดเล่าเรื่อง อ่านทำนองเสนาะ ท่องบทอาขยาน คัดลายมือ แต่งเพลง กาพย์กลอน ฯลฯ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มีกิจกรรมการเรียนรู้ตามแหล่งประวัติศาสตร์ ทำโครงการ/โครงการ ตามแนวพระราชดำริ กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ และกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ มีการประกวดวาดภาพ ร้องเพลงเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีไทย เป็นต้น

2. ให้สถานศึกษาปลูกฝังและพัฒนาค่านิยมหลัก 12 ประการ ให้กับนักเรียนอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง เน้นการปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน จนเกิดเป็นพฤติกรรมที่ยั่งยืน ทั้งนี้ให้มีการพัฒนาและประเมินอย่างเข้มข้นในแต่ละระดับชั้น ดังนี้

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 3 เน้นในด้านการรักษาดี ศาสนา พระมหากษัตริย์ (ข้อ 1) ความกตัญญู (ข้อ 3) และการมีระเบียบวินัย เคารพกฎหมาย (ข้อ 8)

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 เน้นในด้านชื่อเสียงเสียสละ อดทน (ข้อ 2) ใฝ่หาความรู้ หมั่นศึกษาเล่าเรียน (ข้อ 4) และมีความเข้มแข็งทั้งกายใจ (ข้อ 11)

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3 เน้นในด้านการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทย (ข้อ 5) เข้าใจเรียนรู้ประชาธิปไตยที่ถูกต้อง (ข้อ 7) และปฏิบัติตามพระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (ข้อ 9)

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6 เน้นในด้านการมีศีลธรรม รักษาความสัตย์ (ข้อ 6) ดำรงตนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (ข้อ 10) และเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม (ข้อ 12)

3. ให้สถานศึกษากำหนดวิธีการเรียนรู้ค่านิยมหลัก 12 ประการ ให้เหมาะสมกับวัย และศักยภาพผู้เรียน เช่น

ระดับประถมศึกษา ให้เรียนรู้ผ่านบทเพลง นิทาน เหตุการณ์ หรือศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ อาทิ สถานที่จริงทางประวัติศาสตร์ หน่วยงานตามโครงการพระราชดำริ พิพิธภัณฑสถานฯ

ระดับมัธยมศึกษา ให้เรียนรู้ผ่านระบบการเปรียบเทียบ วิเคราะห์ สังเคราะห์ ชีวิตประวัติ บุคคลสำคัญ บุคคลที่ให้คุณประโยชน์ต่อส่วนรวม หรือเหตุการณ์ในอดีตและปัจจุบัน เพื่อการพัฒนาการอยู่ร่วมกันในเชิงสร้างสรรค์

4. ให้ผู้บริหารสถานศึกษากำกับ ติดตาม นิเทศการดำเนินงานเกี่ยวกับค่านิยมหลัก 12 ประการ ให้บรรลุวัตถุประสงค์

5. ให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาติดตาม นิเทศ และประเมินสถานศึกษาที่ดำเนินการเกี่ยวกับค่านิยมหลัก 12 ประการ อย่างเป็นรูปธรรม และเกิดประสิทธิผลที่ชัดเจน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 29 กันยายน 2557)

จากแนวปฏิบัติเกี่ยวกับค่านิยมหลัก 12 ประการ สู่การปฏิบัติ ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้ให้ไว้ สามารถกล่าวสรุปได้ว่า ให้สถานศึกษาผนวกค่านิยมหลัก 12 ประการ ในการจัดการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ และจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรม โดยปลูกฝังและพัฒนาค่านิยมหลัก 12 ประการ ให้กับนักเรียนอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง เน้นการปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน จนเกิดเป็นพฤติกรรมที่ยั่งยืน และกำหนดวิธีการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับวัยและศักยภาพผู้เรียน โดยให้ผู้บริหารสถานศึกษา กำกับ ติดตาม นิเทศการดำเนินงานเกี่ยวกับค่านิยมหลัก 12 ประการ ให้บรรลุวัตถุประสงค์ และให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาติดตาม นิเทศ และประเมินสถานศึกษาที่ดำเนินการเกี่ยวกับค่านิยมหลัก 12 ประการ อย่างเป็นรูปธรรม และเกิดประสิทธิผลที่ชัดเจน

4.2 แนวปฏิบัติเกี่ยวกับค่านิยมหลัก 12 ประการ สู่การปฏิบัติ ตามแนวคิดของ ดร.อาทร จันทวิมล

เมื่อคณะรักษาความสงบแห่งชาติ กำหนดนโยบาย ค่านิยม 12 ประการ ตั้งแต่เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2557 นั้น ได้สั่งการให้นำไปเผยแพร่ในสถานศึกษาทุกระดับ ด้วยผู้บริหารการศึกษาบางท่าน บอกว่า ข้าของเก่าๆไม่เห็นมีอะไรใหม่ ฮือฮาแต่ตอนแรกแล้วอีกหน่อยก็ซาไปเอง เป็นสิ่งที่ทำอยู่เป็นประจำอยู่แล้วเหมือนคำขวัญวันเด็ก แต่เมื่อถูกเชิญเชิญติดตามประเมินผลอย่างเข้มงวดมากขึ้นผู้บริหารบางท่านก็ไม่ว่าจะทำอย่างไร บางคนได้แต่ทำป้ายค่านิยมมาติดหน้าโรงเรียน (บางแห่งวาดรูปธงชาติไทยผิดสัดส่วน สีน้ำเงินไม่เป็นสองเท่าของสีแดง) เชิญวิทยากรมาบรรยาย (วิทยากรบางคนไม่รู้ว่ ค่านิยม คืออะไร) ปรับหลักสูตร (โดยไม่ได้ศึกษาข้อดีข้อเสียของเก่าและของใหม่) ให้เด็กท่องอาขยาน หรือ เปิดเพลงค่านิยมให้เด็กฟังแล้วไม่ว่าจะทำอะไรต่อ

ก่อนอื่น จะต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับคำว่า “ค่านิยม” ซึ่งอาจแปลมาจากคำภาษาอังกฤษว่า “Core Value” หมายความว่า หลักความเชื่อ ความคาดหวัง หรือแนวทางการทำงาน ซึ่งเป็นหลักสำคัญของการพัฒนาองค์กรสมัยใหม่ที่จะต้องประกาศ และทำความเข้าใจให้ชัดเจนต่อผู้ร่วมงานทุกคน เพื่อจะได้ร่วมมือช่วยกันออกความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ด้วยความสามัคคีและมีความรับผิดชอบ หากทางฝ่ายอุปสรรค สลายข้อขัดแย้ง ให้ผู้รับบริการพอใจอย่างมีความสุข นำองค์กรให้ก้าวหน้าไปอย่างมีคุณค่า

ดังนั้น “ค่านิยม 12 ประการ” จึงมิได้เป็นเพียงคำขวัญ หรือ อาขยานให้เด็กท่องจำเท่านั้น แต่เป็นวิธีการที่ผู้เกี่ยวข้องทุกคนจะต้องช่วยกันนำประเทศชาติไปสู่เป้าหมายเหมือนผีพายเรือยาวทุกคนที่จะต้องช่วยกันพายไปสู่เส้นชัย มิใช่บางคนนั่งอยู่เฉยๆ อาศัยแรงคนอื่นพาย บางคนเอาเท้าราน้ำ หรือถลันแกล้งทำให้เรือล่มกลางแม่น้ำ การที่จะทำให้ครู

และนักเรียนนักศึกษากว่า 10 ล้านคน เข้าใจและนำค่านิยม 12 ประการไปปฏิบัติ มิใช่เพียงแต่รู้หรือท่องจำอาชยานได้เท่านั้น เป็นงานที่ยากลำบาก ซึ่งท้าทายผู้บริหารทั้งระดับสถานศึกษา และกระทรวงศึกษาธิการจำเป็นต้องมีการศึกษาหาข้อมูล วิเคราะห์ วางแผน และดำเนินการ โดยใช้วิธีการและเทคโนโลยีที่เหมาะสม ทั้งนี้อาจใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต

โทรศัพท์มือถือ คลิปวิดีโอ เกมกต หรือ ละครโทรทัศน์ ประสมกับเทคโนโลยีโบราณเช่น นิทาน การแสดงรอบกองไฟของลูกเสือ เรียงความ ย่อความ เขียนไทย คัดไทย หรือบทเพลง ด้วย

นิทาน เป็นวิธีการที่มีการนำไปใช้ในการสอนด้านคุณธรรมอย่างได้ผลตั้งแต่หลายพันปีมาแล้ว มีการแต่งนิทานอาหรับราตรี และนิทานปรัมปราต่างๆ เพื่อใช้สำหรับสอนคุณธรรมแก่เจ้าชายเล็กๆที่ไม่สนใจการเรียนหนังสือ พระพุทธเจ้าทรงใช้นิทานชาดกอธิบายคุณธรรมบางเรื่องทีอธิบายแบบตรงๆได้ยาก แม้แต่การฝึกอบรมนักบริหารสมัยใหม่ก็นิยมใช้นิทานเป็นสื่อในการฝึกอบรมอย่างแพร่หลาย นิทานอาจนำไปแสดงบทบาทสมมติ ละคร คลิปวิดีโอ หรือสตีกเกอร์ในไลน์ ได้ ดังนั้น จึงควรรวบรวมนิทานที่เกี่ยวกับค่านิยม 12 ประการ พิมพ์เป็นหนังสือแจกหรือจำหน่ายราคาถูก โดยให้สามารถเปิดทางอินเทอร์เน็ตและทางโทรศัพท์มือถือได้ด้วยขอยกตัวอย่างกิจกรรมเกี่ยวกับค่านิยม 12 ประการ ที่สถานศึกษาต่างๆ อาจนำไปปฏิบัติได้ดังต่อไปนี้

ค่านิยมที่ 1. มีความรักชาติศาสนาพระมหากษัตริย์

1.1 เรียนรู้เกี่ยวกับประเทศไทยของเรา เริ่มต้นโดยการรู้ประวัติของแผ่นดินไทย ตั้งแต่ยุคไดโนเสาร์ ยุคหิน บ้านเชียง ทวารวดี ถึงสมัยปัจจุบันร้องเพลงชาติไทยและเพลงสรรเสริญพระบารมีอย่างถูกต้อง (เด็กและครูหลายคนยังร้องและเขียนไม่ถูกต้อง) รู้ความหมายของศัพท์ในเพลง เช่น “เป็นประชารัฐ ไผทของไทยทุกส่วน” และ “ปวงประชาเป็นสุขศานต์” หมายความว่าอย่างไร ดูแผนที่ประเทศไทยในแผนที่โลก ดูรายละเอียดในเหรียญและธนบัตรไทย (เช่น หลังธนบัตร 20 บาท มีรูปสะพานอะไร มีรูปของบุคคลสำคัญท่านใด) เขียนรูปธงชาติไทยให้ถูกต้อง (เพราะหลายคนเขียนผิด สีน้ำเงินต้องใหญ่เป็นสองเท่าของสีขาว ส่วนกว้าง 6 ส่วน ส่วนยาว 9 ส่วน)

1.2 ศึกษาหลักการของศาสนาพุทธ คริสต์ อิสลาม ทั้ง 3 ศาสนา ครูพานักเรียนไปวัด พุทธ โบสถ์คริสต์ และมัสยิดอิสลาม เพื่อให้ให้นักบวชของทุกศาสนาอธิบายหลักการที่จะทำให้เป็นคนดี มีความเจริญรุ่งเรืองเทียบกับค่านิยม 12 ประการ

1.3 เรียนรู้เกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ไทย ครูสอนและให้นักเรียนค้นคว้าเรื่อง พ่อขุนศรีอินทราทิตย์ทรงก่อตั้งกรุงสุโขทัยโดยประกาศเป็นอิสระจากการปกครองของขอม พระเจ้าอู่ทองทรงก่อตั้งกรุงศรีอยุธยา สมเด็จพระนเรศวรทรงกู้เอกราชจากการเสียกรุงครั้งที่หนึ่ง

สมเด็จพระเจ้าตากสินทรงกู้เอกราชจากการเสียกรุงครั้งที่สอง พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพัฒนาบ้านเมือง

1.4 ครูพานักเรียนไปเยี่ยม ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่ใกล้โรงเรียน เช่น เขาทินซ้อ-ฉะเชิงเทรา ห้วยทราย-เพชรบุรี อ่าวคุ้งกระเบน-จันทบุรี ห้วยฮ่องไคร้-เชียงใหม่ พิภูลทอง-นราธิวาส หากยังไม่สามารถเดินทางไปได้ ให้หาวิดีโอมาเปิดให้นักเรียนดู เพื่อจะได้เรียนรู้โครงการที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงทำเพื่อประโยชน์ของประชาชน

1.5 ให้นักเรียนรู้เรื่องหรือนิทาน เกี่ยวกับชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์โดยครูเล่าให้ฟังหรือให้นักเรียนไปค้นจากกูเกิล วิกีพีเดีย เช่น เรื่องกำเนิดของชาติไทยศึกบางระจัน โรฮิงญาคนไร้แผ่นดิน นิทานชาดกเรื่องพระมหาชนก ของขวัญมือเปล่า(The Gift of Stories - The Caliph of Bagdad) ประวัติของบุคคลสำคัญในเพลงต้นตระกูลไทย เช่น พระยาราม พระราชมนู พระยาสิทธิราชเดโช ท้าวสุนาริ ฯลฯ

1.6 ให้นักเรียนไปถามผู้ปกครองว่า “ประเทศไทยมีความสำคัญต่อคนไทยอย่างไร” เขียนคำตอบสั้นๆ ในกระดาษโรเนียวใช้แล้วตัด 4 โดยเขียนชื่อนักเรียนแต่ละคนไว้แต่ละแผ่น เลือกคำตอบพวกเดียวกันไว้ด้วยกันแล้วนับเทียบเป็นเปอร์เซ็นต์วิธีการนี้จะฝึกให้นักเรียนรู้วิธีหาข้อมูล โดยไปเก็บมาจากผู้ปกครอง แล้วนำมาวิเคราะห์หาความถี่ หากคำตอบที่ซ้ำกันมากที่สุด เป็นการสรุปความคิดรวบยอดของกลุ่มคนที่ไปสำรวจ (Critical Thinking, Survey, Analyze)นักเรียนอาจนำข้อมูลที่ได้รับมาไปเขียนรูป แต่งโคลงกลอน ทำสมุดภาพหรือประกวดสุนทรพจน์ต่อไป

1.7 ให้ครูหรือพระสงฆ์สอนเรื่องมงคล 38 ประการ ข้อ 3 บุชาผู้ควรบูชาข้อ 4 อยู่ในถิ่นที่เหมาะสม และโอวาทปาติโมกข์ ให้ทำความดี ละเว้นความชั่ว และทำใจให้บริสุทธิ์ ลดความโลภ โกรธ หลง

1.8 ให้นักเรียนเล่นเกมส์ ออนไลน์ เรื่อง My Country เช่น

<http://apps.microsoft.com/windows/en-us/app/my-country/f4203aec-74b8-4702-90eb-fc9bb67c91c9;>

<http://www.androidgame365.com/simulation/3228-mycountry.html>;<http://2020mycountry.com/>

1.9 ให้ครูเปิดอินเทอร์เน็ต ค้นหาตัวอย่างแผนการสอนเรื่องประเทศของเราจากกูเกิล lessons plan My Country.

<http://lessonplanspage.com/ssartia4thofjulyflagdayamericansymbols12-htm/>

<http://unesco.org.pk/education/teachereducation/lessonplan/lp120.pdf>

http://www.education.nt.gov.au/_data/assets/pdf_file/0011/5321/me_and_my_country.pdf

คำนิยามที่ 2. ชื่อสัตย์ เสียสละ อุดหนุน

2.1 ครูสอนเรื่องความซื่อสัตย์ เสียสละ อุดหนุน และให้ครูหรือพระสอนเรื่องฆราวาสธรรม ชั้นดี-โสรัจจะ

2.2 ครูเล่าหรือให้นักเรียนอ่านนิทานอีสปเรื่อง “เด็กเลี้ยงแกะ” ให้นักเรียนอภิปรายออกความเห็น แล้วครูสรุปว่า

การพูดโกหกทำให้คนไม่เชื่อถือ

บางคนพูดโกหกเพื่อซ่อนความผิด หรือ ต่อสู้ไม่ให้ตนผิด

บางคนโกหกเพื่อปกป้องคนอื่น

บางคนโกหกเพราะความกลัวจะถูกลงโทษ

2.3 ให้นักเรียนกลุ่มหนึ่งแสดงบทบาทสมมติ เรื่อง “จะทำอย่างไรเมื่อไม่มีใครเห็น” เด็กคนหนึ่งไปซื้อขนมกับผู้ปกครอง แล้วกลับไปถึงบ้านจึงรู้ว่าคนขายทอนเงินผิดคือให้เกินมา โดยผู้ปกครองไม่เห็น ให้นักเรียนแบ่งกลุ่มคุยกันว่า จะให้เด็กคนนั้นทำอย่างไรว่าจะบอกคนขายว่าทอนเงินเกิน หรือจะบอกผู้ปกครอง หรือจะทำไม่รู้ไม่ชี้เก็บเงินกลับบ้าน หรือจะเอาเงินที่เกินมาไปให้ขอทาน

2.4 ครูพานักเรียนไปเยี่ยมสถานีตำรวจ เรือนจำ หรือ ศาล เพื่อให้นักเรียนได้เห็นคนกระทำผิดที่ถูกขังไว้ในกรง ถูกใส่กุญแจมือ ตัดรวน รับรู้วิธีการลงโทษผู้กระทำผิดด้วยการปรับทำงานหนักเพื่อสังคม จำคุก ประหารชีวิต

2.5 ครูพานักเรียนไปดูคนเก็บขยะ ที่ต้องเสียสละทำงานหนักและสกปรกที่สุจริตเพื่อความสะอาดและความเรียบร้อยของสังคมดูวิธีแยกขยะ และการรับซื้อขยะแยกแล้วที่ร้านซื้อของเก่า ให้นักเรียนรวบรวมเศษกระดาษหรือขวดพลาสติกใช้ในโรงเรียนแล้วไปขาย เอาเงินมาทำประโยชน์

2.6 ครูพานักเรียนไปดูการฝึกทหารที่ค่ายทหาร ที่ต้องอดทนฝึกอย่างหนักเพื่อจะได้มีกำลังแข็งแรง มีระเบียบวินัย สำหรับเตรียมสู้รบป้องกันประเทศ

2.7 หาเกมคอมพิวเตอร์หรือเกมโทรศัพท์ที่เกี่ยวกับความซื่อสัตย์ เสียสละอดทนมาให้เด็กเล่น

2.8 ฝึกการเดินทางไกลอยู่ค่ายพักแรมของลูกเสือเนตรนารีที่ค่ายลูกเสือมิใช่ที่ค่ายทหารหรือโรงเรียน โดยระวังป้องกันเรื่องอุบัติเหตุอย่างเข้มงวด โดยเฉพาะเมื่อไปว่ายน้ำ

2.9 ให้นักเรียนเรียนรู้เรื่องราวหรือนิทาน เกี่ยวกับความซื่อสัตย์ เสียสละอดทน โดยอ่านจากหนังสือหรืออินเทอร์เน็ต เช่นนิทานชาดกเรื่อง พ่อค้ากับถาดทองคำในเสวีวณิชชาดก นิทานจีนเรื่อง เมล็ดพันธุ์แห่งความซื่อสัตย์ (The Empty Pot) เหตุการณ์เมื่อญี่ปุ่นบุกไทย พ.ศ. 2485 นิทานรัสเซียเรื่อง มันแกวหัวใหญ่ (The Enormous Turnip) สามก๊กตอนคำสาบานในสวนห้อ (The Three Kingdoms) นิทานแอฟริกันเรื่อง คนที่ไม่เคยโกหก (A Man who never lied) ฯลฯ แล้วอาจนำไปเขียนรูป เล่นรอบกองไฟ แสดงละครสั้น หรือแต่งกลอน

2.10 ให้ครูเปิดอินเทอร์เน็ต ค้นแผนการสอนเรื่องความซื่อสัตย์ จากกุเกิล lesson plan honesty. <http://w.w.w.newtownkindness.org/wp-content/uploads/2013/10/Grade-5-Honesty-and-integrity.pdf>

ค่านิยมที่ 3. กตัญญูต่อพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู

3.1 ให้ครูหรือพระสอนความกตัญญู จากธรรมะเรื่องมงคล 38 ประการ ข้อ 11 กตัญญู-กตเวที, สิงคาลกสูตร เรื่องทศ 6, ทุติยमितตสูตร

3.2 ให้นักเรียนที่ช่วยพ่อแม่ทำงานบ้านและช่วยผู้ปกครองทำมาหากิน เล่าเรื่องวิธีทำงานให้เพื่อนๆ ฟัง เช่น การล้างจาน หรือ ช่วยยกของ ทำอย่างไร

3.3 ให้นักเรียนมีโอกาสช่วยงานครูและโรงเรียน เช่น ทำเวรดูแลห้อง ล้างส้วม ปลูกดอกไม้ สวนครัว เก็บขยะ ยกและทำอาหารกลางวัน เพื่อจะได้นำความรู้ไปช่วยงานผู้ปกครอง

3.4 ให้นักเรียนเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องราวหรือนิทาน ด้านความกตัญญู โดยให้อ่านหนังสือหรือเปิดจากอินเทอร์เน็ต เช่น นิทานญี่ปุ่นเรื่อง นกกระเรียนกตัญญู(Crane Wife) นิทานชาดกเรื่อง นกหัวขวานกับราชสีห์ (The Woodpecker and the Lion) นิทานญี่ปุ่นเรื่องเอามแม่ไปทิ้งที่ภูเขา (Legend of Ubasuteyama)

3.5 ให้ครูเปิดอินเทอร์เน็ต ค้นหาแผนการสอนเรื่องความกตัญญู จากกุเกิล lessonplan grateful. <http://m.brighthubeducation.com/lesson-plans-grades1-2/16190-etiquette-and-gratitude-writing-thank-you-notes/>

ค่านิยมที่ 4. ใฝ่หาความรู้ทั้งทางตรงและทางอ้อม

4.1 ให้ครูหรือพระสอนเรื่องความสำคัญของการเรียนรู้ในโรงเรียน หาความรู้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้ตลอดชีวิต ปราภาวสูตร-สุวิชาโน ภวโหติ, พหูสูตร, พาสุสัจจะ-สุจิตฺตปิณฑิตธิปาท 4

4.2 ให้ครูฝึกนักเรียนหาความรู้ด้วยตัวเองโดยค้นจากห้องสมุด และค้นผ่านวิกิพีเดียในคอมพิวเตอร์ เพราะความรู้ที่มีอยู่ในปัจจุบันอาจล้าสมัยไปได้อย่างรวดเร็ว มนุษย์ในอนาคตต้องรู้วิธีหาความรู้ด้วยตนเองทั้งนั้น

4.3 ฝึกให้นักเรียนหา วิธีหาความรู้ทางอ้อม เช่น อ่านหนังสือพิมพ์ติดตามข่าวทางวิทยุโทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต ให้นักเรียนจัดกลุ่มผลัดเปลี่ยนกันมาเล่าข่าวสำคัญที่เกิดขึ้นในวันนี้ให้เพื่อนๆ ทราบ

4.4 ให้นักเรียนอ่านหนังสือหรือเปิดอินเทอร์เน็ต เพื่อเรียนรู้นิทานเกี่ยวกับการใฝ่หาความรู้ เช่นนิทานนามลทธิชาดกเรื่องเปลี่ยนชื่อใหม่ นิทานอังกฤษเรื่องสามคนโง่ (The Three Sillies) นิทานแอฟริกันเรื่องลิงขายหมวก (The Monkey and the Cap Seller)

4.5 ให้ครูเปิดอินเทอร์เน็ต ค้นตัวอย่างแผนการสอนเรื่องการฝึกหาความรู้จากกุเกิล lesson plan knowledge <http://pragmaticreform.wordpress.com/2013/12/14/how-best-to-teach>

4.6 ให้นักเรียนอภิปราย วิเคราะห์ข้อเท็จจริง จากข่าวหรือคลิปที่ส่งมาทางอินเทอร์เน็ต หรือทางไลน์

คำนิยามที่ 5. รักษาวัฒนธรรมไทย

5.1 ให้ครูสอนนักเรียนรู้ว่าประเพณีวัฒนธรรมคืออะไร มีอะไรบ้างสำคัญอย่างไร เกี่ยวข้องกับนักท่องเที่ยวต่างประเทศที่มาเที่ยวเมืองไทยอย่างไร

5.2 ให้ครูหรือพระสอนเรื่อง พุทธประเพณี กาลามสูตร

5.3 ให้นักเรียนฝึกคนตรีไทย 1 อย่าง เริ่มด้วยการ เป่าขลุ่ย หรือตีกลอง

5.4 ให้นักเรียนประถมนฝึกคัดลายมือภาษาไทย แบบหัวกลมตัวเหลี่ยม เพื่อให้ลายมือสวย นักเรียนชั้นมัธยม ฝึกคัดลายมือแบบอาลักษณ์

5.5 ให้นักเรียนประถมนฝึกทำอาหารไทย 2 อย่าง เริ่มด้วยการหุงข้าว ไข่เจียวและผัดกะเพรา นักเรียนมัธยมฝึกทำอาหาร 5 อย่าง เพื่อจะได้สามารถทำอาหารกินเองได้เมื่อจำเป็น

5.6 ให้นักเรียนประถมนฝึกกิจกรรมเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทย เช่น พิธีไหว้ครู (แปลบทไหว้ครู ปาเจรา....เป็นภาษาไทยให้เด็กเข้าใจด้วย) มารยาทในการกินอาหาร วิถีเดินผ่านผู้ใหญ่ วิถีถวายของพระ การยิ้ม สวัสดี ขอบคุณ ขอโทษ ช่วยเหลือ เกื้อกูล มีน้ำใจไมตรี โอบอ้อมอารี ให้อภัย นักเรียนมัธยมฝึกทำกิจกรรมเกี่ยวกับน้ำใจไมตรี

5.7 ให้นักเรียนค้นคว้าจากหนังสือหรืออินเทอร์เน็ตเกี่ยวกับ เรื่องราวหรือนิทานเกี่ยวกับวัฒนธรรม เช่น นิทานไทยเรื่องดาอินกะดانا ตำนานการลอยกระทง รัฐนิยมสมัย พ.ศ. 2485 นิทานทุททุภาวะชาตกรเรื่องกระต่ายตื่นตูม

5.8 ให้นักเรียนค้นคว้าในหนังสือหรืออินเทอร์เน็ต หรือการซักถาม เกี่ยวกับ วัฒนธรรมและอาหารของต่างประเทศ เช่น ของจีน (บะหมี่ ขนมเซ่ง เชิดสิงโต) ของพวกมุสลิม (ข้าวหมกไก่ โรตี่ ทักทายด้วยคำว่า ซาลามมวยเลกุ่ม) ของชาวยุโรป อเมริกัน (ขนมเค้ก ไอศกรีม ทักทายด้วยการจับมือ) ของชาวพื้นเมืองนิวซีแลนด์ (ทักทายด้วยการแลบลิ่น)

5.9 ให้นักเรียนฝึกร้องเพลงไทยและต่างประเทศ เพราะเพลงเป็น วัฒนธรรมประจำชาติอย่างหนึ่ง เช่น ซาโยนาระ(ญี่ปุ่น) อาร์ริง (เกาหลี) Mary had a Little Lamp (อังกฤษ)

5.10 ให้ครูเปิดอินเทอร์เน็ต ค้นหาตัวอย่างแผนการสอนเรื่องวัฒนธรรมจาก กูเกิล lessonplan Culture http://www.teaching-culture.de/en/products/lesson_plans/lesson_plans.htm

5.11 ให้นักเรียนแต่งกลอนแปด และเขียนรูปเกี่ยวกับคำนิยาม 12 ประการ ของ คสช.

คำนิยามที่ 6. มีศีลธรรม หวังดีต่อผู้อื่น

6.1 ให้นักเรียนรู้จักวิธีการทักทาย ขอบคุณ ขอโทษ โดยแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม แล้วฝึกให้ทักทายสวัสดิกันด้วยรอยยิ้ม ขอบคุณเมื่อมีใครช่วยเหลือ หรือชมเชย ขอยืมดินสอสี ช่วยเพื่อนที่เวียนหัวเป็นลม ห้ามปรามเพื่อนที่ทะเลาะกัน ขอบคุณแม่ที่ช่วยทำการบ้าน ขอโทษ เพื่อนที่เหยียบเท้า เขียนจดหมายหรือเขียนรูป ขอบคุณพี่ที่ส่งขนมมาให้

6.2 ให้ครูหรือพระสอนเรื่องศีลธรรม และความหวังดีต่อผู้อื่นสังคหวัดถุ 4, สาราณียธรรม 6

6.3 ให้นักเรียนไปค้นจากอินเทอร์เน็ต ว่า ธรรมะอะไรทำให้มีเพื่อนที่ดีและควรปฏิบัติต่อเพื่อนที่ดีอย่างไร

6.4 ให้นักเรียนเรียนรู้นิทานเกี่ยวกับศีลธรรม มารยาทและความหวังดีต่อผู้อื่น เช่น นิทานธัมมัทธชาดกเรื่อง กาลลอกกินไข่นก นิทานเกาหลี่เรื่อง ฟักทองวิเศษ (Pumpkin Seed) นิทานรัสเซีย เรื่องแพะบนสะพาน (Goats on a Bridge) นิทานจีน เรื่อง วิธีปราบแม่ผัว นิทานอังกฤษเรื่องขโมยขนมคุกกี (The Cookie Thief)

6.5 ให้ครูเปิดอินเทอร์เน็ต ค้นหาแผนการสอนเรื่องศีลธรรม มารยาทในกุเกิล Lesson plan Moral <http://www.teensundayschool.com/139/lesson/ethics-and-morality-part-2.php>

คำนิยามที่ 7. เข้าใจเรียนรู้ประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

7.1 ให้นักเรียนประถมเรียนรู้เรื่องราวหรือนิทานเกี่ยวกับประชาธิปไตย เช่นนิทาน อีสปเรื่อง กบเลือกนาย นิทานรูกขธรรมชาดกเรื่องต้นไม้กับพายุ-ชาดก, นิทานวันฉัตรโหราชาดก เรื่องแตกต่างไม่แตกแยก

7.2 ให้นักเรียนมัธยมไปค้นจากอินเทอร์เน็ตว่า รัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย (ฉบับปัจจุบัน) มาตรา 1 และมาตรา 3 ว่าอย่างไร

7.3 ให้ครูหรือพระสอนเรื่องประชาธิปไตยในพุทธศาสนาสมัยโบราณ อธิปไตยสูตร อปรีหานิยธรรม 7และประชาธิปไตยในปัจจุบัน

7.4 ให้นักเรียนไปค้นจากอินเทอร์เน็ตว่า ประเทศใดทั่วโลก มีพระมหากษัตริย์ หรือที่เรียกชื่ออื่นบ้าง

7.5 ให้ครูเปิดอินเทอร์เน็ต ค้นหาตัวอย่างแผนการสอนเรื่องประชาธิปไตยจากกุเกิล Lesson plan Democracy http://www.leg.wa.gov/BackToSchool/Documents/AppreciatingDemocracyLesson_CompleteDocument.pdf

7.6 ให้จัดกิจกรรมสมมติ ให้นักเรียนทั้งห้องแบ่งครึ่งเป็นสมาชิกสภาปฏิรูปแห่งชาติ ด้านการศึกษาสองชุด เลือกประธานกลุ่มแล้ว ประชุมหารือกันว่าจะปฏิรูป การศึกษากัน ด้านไหน และจะอย่างไรดี สรุปผลแล้วนำเสนอที่ประชุมนักเรียนทั้งห้อง

คำนิยามที่ 8. มีระเบียบวินัย เคารพกฎหมาย เคารพผู้ใหญ่

8.1 ให้นักเรียนประถม เรียนรู้เรื่องราวและนิทานเรื่อง เบื้องหลังการก่อตั้งลูกเสืออเมริกัน นิทานจีนเรื่อง พ่อฉันใจจริง ๆ นิทานโกสั่มพียขาดกเรื่อง ภิกษุชาวโกสั่มพีทะเลาะกัน

8.2 ให้นักเรียนมัธยมไปค้นจากอินเทอร์เน็ตว่า กฎหมายอาญามาตรา 112 และ 157 ว่าอย่างไร

8.3 ให้ครูหรือพระสอนเรื่องระเบียบวินัย กฎหมายและการเคารพผู้ใหญ่มงคล 38 ประการ ข้อ 9 มีวินัย , คันธารขาดก, อกุลกรรรมบถ 10, มิจฉาวาณิซซา

8.4 ให้ครูเปิดอินเทอร์เน็ต ค้นหาแผนการสอนเรื่องระเบียบวินัยและ กฎหมายจาก กูเกิล Lesson plan Law school children. http://www.courts.wa.gov/education/lessons/?fa=education_lessons&class=H

8.5 ให้นักเรียนอภิปรายว่า กฎระเบียบ หรือวิธีการอะไรของโรงเรียนที่ควรปรับปรุง เพื่อจะทำให้ นักเรียนมีคุณสมบัติตามคำนิยาม 12 ประการ มากขึ้น

คำนิยามที่ 9. มีสติ รู้ตัว รู้คิด รู้ทำ รู้ปฏิบัติตามพระราชดำรัส

9.1 ให้นักเรียนประถมรู้เรื่องราวหรือนิทานเวียดนามเรื่อง ก๋วยเตี้ยวซามหนึ่งจากคนไม่รู้จัก นิทานสวีเดนเรื่อง อยากจะให้คนจดจำท่านว่าอย่างไร นิทานอิสปเรื่อง สิงโต หมูป่า อีแร้ง เรื่องความสมานฉันท์ในโรงเรียนพนมอดุลวิทยา จะเชิงเทรา นิทานติดตริขาดกเรื่องฤาษีและนกกระทาดายเพราะปาก นิทานพาเวรชขาดก เรื่องมีลากก็เสียมลาก

9.2 ให้นักเรียนมัธยมไปค้นพระราชดำ รัส เกี่ยวกับความสามัคคีในอินเทอร์เน็ตหรือหนังสือ

9.3 ให้ครูหรือพระสอนเรื่องการมีสติ รู้ตัว รู้คิด รู้ทำ สติสัมปชัญญะ, สติสูตร,สามัคคี, สัปปริสธรรม 7

9.4 ให้ครูเปิดอินเทอร์เน็ต ค้นหาแผนการสอนเรื่องความสามัคคีจากกูเกิล Lesson plan Unity.<http://learningtogive.org/lessons/unit194/lesson2.html>

9.5 ให้นักเรียนแต่งเรียงความเรื่อง ความสามัคคีของคนไทย

9.6 ให้นักเรียนย่อบทความจากหนังสือพิมพ์ เรื่องเกี่ยวกับคนทะเลาะกัน

คำนิยามที่ 10. รู้จักดำรงตน โดยใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

10.1 ครูอธิบายหลักการเศรษฐกิจพอเพียง แล้วพาไปดูหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ตัวอย่างในจังหวัดของตน ปลูกผักสวนครัวในโรงเรียน เริ่มต้นด้วยกะเพรา พริก มะเขือเปราะ

10.2 ให้นักเรียนประถม เรียนรู้เรื่องราวและนิทาน สุวัณณหัสขาดกเรื่องโลกมาก ลากหาย อารามทูลชขาดก เรื่องลึงรดน้ำต้นไม้ นิทานอิสปเรื่องเทวดากับคนตัดฟัน บ้านดอกบัว

ชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบระดับประเทศที่พะเยา บ้านน้ำทรัพย์ ศูนย์ฝึกอบรมเศรษฐกิจพอเพียงที่ แก่งกระจาน เพชรบุรี

10.3 ครูหรือพระสอนเรื่องมงคล 38 ประการข้อ 24 สันโดษ

10.4 ให้นักเรียนเปิดอินเทอร์เน็ต ค้นหาแผนการสอนเรื่องความพอเพียงจากกูเกิล Lesson plan SufficiencyEconomy.<http://teacherpew.blogspot.com/2009/06/how-to-apply-sufficiency-economy-to-our.html?m=1>

10.5 ให้นักเรียนประชุมกลุ่ม หาวิธีนำหลักการเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติ

คำนิยามที่ 11. มีความเข้มแข็งในจิตใจไม่ยอมแพ้ต่ออำนาจฝ่ายต่ำ

11.1 ให้นักเรียนประถมนำเรื่องราวนิทานโมรณัจจชาดก เรื่องพระไฮโซ นิทานมาเลเซีย เรื่องบาดังผู้ทรงพลัง (Badang) เรื่องลูกเสือมัลดีฟช่วยชีวิตประธานาธิบดี นิทานจีนเรื่องพู่กันวิเศษ (The Magic Paint Brush)

11.2 ให้นักเรียนมัธยมไปค้นในอินเทอร์เน็ต หานิทานที่เกี่ยวกับความเข้มแข็งในจิตใจ ไม่ยอมแพ้ต่ออำนาจฝ่ายต่ำ

11.3 ให้ครูหรือพระสอนเรื่องอำนาจฝ่ายต่ำ หิริโศดับปะ, อุกุศลมูล 3

11.4 ให้ครูเปิดอินเทอร์เน็ต ค้นหาแผนการสอนเรื่องอำนาจฝ่ายต่ำและฝ่ายดีจากกูเกิล Lesson plan good and bad habits. <http://learning.learningforlife.org/wp-content-pdf/HS%20Book%201%20sample%20lesson.pdf>

11.5 ให้นักเรียนค้นหานิสัยที่ไม่ดีของตนเอง (เช่น ดิ้นสาย ไม่ชอบแบ่งปัน ไม่เก็บของเล่น) จดลงกระดาษ แล้วตั้งใจหาทางแก้ไข

คำนิยามที่ 12. คำนี้ถึงผลประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าผลประโยชน์ตัวเอง

12.1 ให้นักเรียนประถมนำเรื่องและนิทานวันฉุกชาดกเรื่อง หาน้ำในทะเลทราย การเปลี่ยนกองขยะเป็นสวนดอกไม้ที่กรุงนิวยอร์ก นิทานฮอลแลนด์ เรื่องเด็กน้อยกับคันกันน้ำ และการคืนความสุขให้คนไทยของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ(คสช.)

12.2 ให้นักเรียนมัธยมไปค้นในอินเทอร์เน็ต หาพระราชดำรัส และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับประโยชน์ส่วนรวม

12.3 ให้ครูหรือพระสอนเรื่องโยชน์ส่วนรวม มงคล 38 ข้อ 18 การทำงานที่ไม่มีโทษ, ฉลาवादสูตติภูจฐัมมิกกัตตะประโยชน์- ศีฆานุสูต, สัมปรายิกัตตะประโยชน์

12.4 ควรระวังเรื่องสมุดบันทึกความดี เพราะอาจมีนักเรียนแบบไม่ตั้งใจเขียน

12.5 ให้หารือกันในกลุ่มนักเรียน เพื่อเลือกกิจกรรมเล็กๆ หนึ่งอย่างที่จะทำประโยชน์ต่อส่วนรวม เช่น ไปเก็บขยะในที่สาธารณะ เช่น หาดทราย น้ำตก เช็ดทำความสะอาดที่พัก

ผู้โดยสารรถประจำทางหน้าโรงเรียนหรือตู้โทรศัพท์สาธารณะ นำเมล็ดดอกไม้ไปโปรยตามที่
รกๆ หรือกองขยะ ลบรอยขีดเขียนตามกำแพง ฯลฯ

12.6 ให้ครูเปิดอินเทอร์เน็ต ค้นหาแผนการสอนเรื่องประโยชน์ส่วนรวมจากคู่มือ
lessonplan Public Interest. <http://wmich.edu/etics/old-site/ESC/lesson12.html>

จากแนวปฏิบัติเกี่ยวกับค่านิยมหลัก 12 ประการ สู่การปฏิบัติ ตามแนวคิดของ
ดร.อาทร จันทวิมล กล่าวโดยสรุปได้ว่า การนำค่านิยม 12 ประการไปปฏิบัติ เป็นงานที่
ยากลำบาก ซึ่งท้าทายผู้บริหารทั้งระดับสถานศึกษาและกระทรวงศึกษาธิการจำเป็นต้องมี
การศึกษาหาข้อมูล วิเคราะห์ วางแผน และดำเนินการ โดยใช้วิธีการและเทคโนโลยีที่เหมาะสม
ทั้งนี้อาจใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต โทรศัพท์มือถือ คลิปวิดีโอ
เกมกด หรือละครโทรทัศน์ ประสมกับเทคโนโลยีโบราณ เช่น นิทาน การแสดงรอบกองไฟของ
ลูกเสือ เรียงความ ย่อความ เขียนไทย คัดไทย หรือบทเพลงด้วย

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 งานวิจัยในประเทศ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2550 : 8 – 9) ได้จัดทำโครงการวิจัยศึกษา
รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ หลังจากนำมา
วิเคราะห์ สังเคราะห์ ได้พบรูปแบบการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมและคุณลักษณะที่พึง
ประสงค์ 4 รูปแบบ คือ รูปแบบของบ้าน (ครอบครัว) วัด โรงเรียน (สถานศึกษา) และชุมชน
ดังนี้

1. รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมโดยครอบครัว มีเนื้อหาสำคัญ คือ ด้าน
ความรู้ ได้แก่ ความรู้เรื่องความดี ความชั่ว พระคุณ หน้าที่ ระเบียบวินัย กติกา สังคมและ
ศาสนาวัฒนธรรม ความรู้เหล่านี้ฝึกพฤติกรรมทางกายได้ โดยปลูกฝังความสุภาพ มีน้ำใจ
กตัญญู มีระเบียบ ทำตามหน้าที่ ฟังตนเองและอดออม ด้านการสร้างทัศนคติได้ตระหนัก
รัก เคารพ เชื้อมั่น อดทน มีสำนึกขณะจะทำ สำหรับวิธีการอบรมปลูกฝัง ทำได้โดยวิธีการ
อบรมด้วยวาจา ด้วยการปฏิบัติเอง ด้วยการปฏิบัติให้เห็น และกระตุ้นให้คิด ทั้งนี้ต้องอาศัย
ความใกล้ชิดและทำตัวเป็นแบบของพ่อแม่ ในกรณีที่เด็กทำดีควรชมเชย ย้ำผลการทำความ
ดีที่เด็กทำให้เด็กฟัง และควรยกย่องต่อหน้าผู้อื่น เมื่อเด็กกระทำผิดควรพูดคุยอธิบายย้ำผลการ
กระทำผิดให้เด็กฟัง และพยายามลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ด้านการวัดประเมินผล จะวัด
จากพฤติกรรมและทัศนคติของเด็ก ผลที่คาดหวังจะได้รับคือ เด็กสุภาพ มีน้ำใจ กตัญญู มีระเบียบ
วินัย ทำหน้าที่ ฟังตนเอง อดออม ตระหนักและเคารพเชื้อมั่น อดทนและมีสำนึก

2. รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมโดยโรงเรียน (สถานศึกษา) มีเนื้อหาที่
สำคัญคือ ด้านความรู้ ได้แก่ ความรู้ในเรื่องความดี ความชั่ว พระคุณ หน้าที่ ระเบียบวินัยการ

พัฒนาตนเอง ความเป็นไทย สิ่งแวดล้อมและศาสนาวัฒนธรรม ความรู้เหล่านี้ฝึกพฤติกรรมทางกายได้ โดยปลูกฝังความมีสัจจะ มีน้ำใจ กตัญญู ทำหน้าที่ มีระเบียบวินัย ฝึกฝนสม่ำเสมอ เรียนรู้จากความผิด ฟังตนเอง ปฏิบัติตามคำสอน รักษาวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อม และทำตนให้เป็นประโยชน์ ด้านการสร้างทัศนคติให้ตระหนัก รัก ภาคภูมิใจ มุ่งมั่น เชื่อฟัง มีเหตุผล มีสำนึกขณะจะกระทำอย่างรอบคอบ สำหรับวิธีการอบรมปลูกฝังและการประเมินทำเช่นเดียวกับรูปแบบของครอบครัว แต่รูปแบบนี้ผู้ที่จะต้องทำเป็นตัวอย่างคือ ครูอาจารย์ผู้สอน ผลที่คาดว่าจะได้รับคือ เด็กมีสัจจะ มีน้ำใจ กตัญญู รู้หน้าที่ มีระเบียบวินัย เรียนรู้ผิดถูก รักษาวัฒนธรรม สร้างประโยชน์ มีความภาคภูมิใจ มุ่งมั่น มีเหตุผลและมีสำนึก

3. รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม โดยสถาบันศาสนา มีเนื้อหาที่สำคัญคือ ด้านความรู้และวิธีการอบรมเช่นเดียวกับวิธีการรูปแบบครอบครัว แต่ผู้ที่ทำหน้าที่ขัดเกลาคือ พระ นักบวช บุคลากรทางศาสนา ส่วนผลที่คาดว่าจะได้รับคือ เด็กรับผิดชอบต่อสังคม เสียสละ รักษาสิ่งแวดล้อม บำเพ็ญประโยชน์และเคารพกติกาพฤติกรรมและทัศนคติของเด็ก

4. รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมโดยชุมชน มีเนื้อหาที่สำคัญคือ ด้านความรู้ ได้แก่ความรู้วิธีการอบรมปลูกฝังเช่นเดียวกับรูปแบบที่ 1 แต่ผู้ที่ทำหน้าที่อบรมคือ กระบวนกรภายในชุมชน ส่วนผลที่คาดว่าจะได้รับ คือ เด็กรับผิดชอบต่อสังคม เสียสละ รักษาสิ่งแวดล้อม บำเพ็ญประโยชน์ และเคารพกติกาพฤติกรรมและทัศนคติของเด็ก

จวน พงษ์จุมพล (2550 : 69-75) ได้ศึกษาสภาพการปฏิบัติงานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ต่อนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามขนาดสถานศึกษา กำหนดขนาดโดยการเปิดตารางเครจซี่ และมอร์แกน ได้กลุ่มตัวอย่างรวมทั้งสิ้นจำนวน 524 คน จำแนกเป็นผู้บริหาร จำนวน 175 คน ครูจำนวน 349 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่ามี 5 ระดับ จำนวน 36 ข้อ มีความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.95 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบสมมติฐาน วิเคราะห์โดยใช้ $t - test$ ผลการวิจัยพบว่า ทั้งโดยรวมและรายด้านทุกด้าน อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการจัดกิจกรรมปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมโดยตรง ด้านการบูรณาการกับวิถีชีวิตทั้งในและนอกโรงเรียน และด้านการจัดการเรียนการสอนตามลำดับ

พิมพ์พิมพ์ ตะนะวงศ์ (2550 : 102-103) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารงานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ภาคเหนือ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการบริหาร สภาพปัญหาและแนวทางพัฒนาการบริหารงานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ภาคเหนือ ตามความเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอน และนักเรียน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทั้ง

4 ด้าน โดยเรียงลำดับการปฏิบัติตามค่าเฉลี่ย คือ ด้านการวางแผน ด้านการนำองค์กร ด้านการจัดองค์กร และด้านการควบคุม

สภาพปัญหาการบริหารงานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน ด้านการวางแผน 3 ลำดับแรกคือ เวลาในการจัดกิจกรรมไม่เพียงพอ งบประมาณไม่เพียงพอ และนโยบายในการดำเนินงานไม่ชัดเจน แนวทางการแก้ปัญหาคือ ควรเน้นนโยบายที่สามารถนำมาปฏิบัติได้อย่างชัดเจน ควรจัดสรรงบประมาณให้อย่างเพียงพอ และควรมีสถานที่ที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรม

สภาพปัญหาการบริหารงานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน ด้านการจัดองค์กร 3 ลำดับแรกคือ บุคลากรมีจำนวนไม่เพียงพอ นักเรียนไม่มีบทบาทในการร่วมจัดกิจกรรมและการจัดบุคลากรเข้าทำงานขาดความเหมาะสม แนวทางการแก้ปัญหาที่สำคัญคือ ควรมีการประสานการปฏิบัติงานร่วมกันอย่างต่อเนื่อง ควรจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมที่หลากหลายและควรวิเคราะห์ความรู้ความสามารถของบุคลากรก่อนมอบหมายงาน

สภาพปัญหาการบริหารงานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน ด้านการนำองค์กร 3 ลำดับแรกคือ ขาดการประสานงานอย่างต่อเนื่องทำให้เกิดความล่าช้าและไม่ชัดเจน ขาดการสร้างขวัญกำลังใจให้กับครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม แนวทางการแก้ปัญหาที่สำคัญคือ ควรมีการประสานงานอย่างต่อเนื่องชัดเจนเป็นปัจจุบันและทั่วถึง ควรสร้างขวัญกำลังใจให้กับครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม อย่างสม่ำเสมอ และควรประชุมเตรียมการบุคลากรในการให้ความร่วมมือในกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม

สภาพปัญหาการบริหารงานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน ด้านการควบคุม 3 ลำดับแรกคือ ขาดการนิเทศ ขาดการวิเคราะห์ติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน และรายงานผลการดำเนินงานกิจกรรมขาดความต่อเนื่องเป็นปัจจุบัน แนวทางการแก้ปัญหาที่สำคัญคือ ควรมีการรายงานผลการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ และประเมินผลตามสภาพจริงโดยจัดทำเอกสารให้ชัดเจน และควรนำผลการนิเทศติดตามผลมาปรับปรุง และนำไปใช้ในการดำเนินงาน

วินัย หริมเทศ (2550 : 48-56) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ตามวงจร PDCA สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิจิตร เขต 1 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ข้าราชการครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิจิตร เขต 1 ปีการศึกษา 2549 จำนวน 236 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้จำนวนร้อยละ 50 ของกลุ่มประชากร กลุ่มตัวอย่างได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) จำแนกเป็น สายงานบริหาร จำนวน 16 คน สายงานสอน จำนวน 220 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เป็นแบบประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.78 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ตามวงจร PDCA สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิจิตร เขต 1 โดยภาพรวม พบว่ามีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก ($= 3.55$, S.D.

= 0.98) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก คือ ด้านที่ 1 ร่วมกันการวางแผน (Planning) ($\bar{x} = 3.62$, S.D. = 0.98) ด้านที่ 2 ร่วมกันปฏิบัติตามแผน (Doing) ($\bar{x} = 3.59$, S.D. = 0.92) และด้านที่ 3 ร่วมกันตรวจสอบ (Checking) ($\bar{x} = 3.53$, S.D. = 0.96) ยกเว้น ด้านที่ 4 ร่วมกันปรับปรุง (Action) มีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับ ปานกลาง ($\bar{x} = 3.44$, S.D. = 0.98)

พรสวรรค์ พงษ์ดี (2551 : 111) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ของผู้บริหาร ครู และผู้ปกครองนักเรียน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า มีแนวทางคือ โรงเรียนควรประสานกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในการจัดเตรียมความพร้อมของครู เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และประสานความร่วมมือกับชุมชนในการวางแผน กำหนดนโยบาย และขอความอนุเคราะห์ใช้ทรัพยากรจากชุมชน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายเป็นสำคัญ นอกจากนี้โรงเรียนต้องกำหนดแนวทางและวางแผนการบริหารจัดการสถานที่เกี่ยวกับการบำรุง ดูแล รักษาสถานที่ให้อยู่ในสภาพที่มั่นคงและปลอดภัย รวมถึงส่งเสริมให้ครูศึกษาคู่มือการสอน โดยเน้นให้นักเรียนทำโครงการหรือทำงานเป็นกลุ่ม โรงเรียนควรประสานกับชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขอรับการสนับสนุนสื่อ โสตทัศนูปกรณ์มาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน หรือนำนักเรียนไปศึกษาเรียนรู้ในชุมชน นอกจากนี้โรงเรียนต้องนิเทศติดตามการทำงานของครูและส่งเสริมยกย่องชมเชย หรือมอบรางวัลให้แก่ครูที่มีความตั้งใจและมีผลงานดีเด่น และที่สำคัญโรงเรียนต้องส่งเสริมให้ครูวัดผลและประเมินผลนักเรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล รวมถึงต้องจัดทำรายงานผลการพัฒนาคุณภาพของนักเรียนรายงานให้ผู้ปกครองนักเรียนทราบอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ผู้ปกครองนักเรียนมีความไว้วางใจต่อโรงเรียนมากยิ่งขึ้น

สุรัตยา สาคมิตร์ (2551 : 102-104) ได้ศึกษาวิจัย เรื่องการพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน โรงเรียนบ้านหนองนาคำ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน ในสถานศึกษา ในการแก้ปัญหาให้นักเรียนให้มีคุณธรรม จริยธรรมตามกรอบการศึกษาค้นคว้าที่กำหนดไว้ 6 ด้าน คือด้านความมีระเบียบวินัย ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ด้านความประหยัด ด้านความใฝ่รู้ใฝ่เรียน ด้านภูมิใจในความเป็นไทย และด้านการหลีกเลี่ยงยาเสพติด โดยนักเรียนกลุ่มเป้าหมายทั้งหมดมีการปรับปรุงและพัฒนาตนเองตลอดระยะเวลาของการดำเนินงาน ทำให้การศึกษาค้นคว้าบรรลุตามเป้าหมายที่น่าพอใจ และควรให้ครู อาจารย์ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเอาใจใส่อย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ มีแผนขั้นตอน การปฏิบัติงานที่ชัดเจน มีการประสานความร่วมมือ สร้างความเข้าใจให้กับผู้ปกครองได้ตระหนักและเห็นความสำคัญในการอบรมขัดเกลาจิตใจ การเอาใจใส่ดูแลนักเรียนอย่างใกล้ชิด เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนต่อไป

นงลักษณ์ ใจฉลาด (2552 : 374) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของนิสิตนักศึกษาสถานบันอุดมศึกษาไทย ผลการวิจัยพบว่า 1) การศึกษาองค์ประกอบการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมนิสิตนักศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาไทยมี 8 ประกอบ ได้แก่ การเป็นแบบอย่างที่ดีด้านคุณธรรม จริยธรรมของผู้สอน การจัดกระบวนการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วม การสอดแทรกในการเรียนการสอนทุกรายวิชา การกำหนดเป็นรายวิชาการศึกษาทั่วไปในหลักสูตร การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร การสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีในสถาบันอุดมศึกษา การส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมและยึดมั่นในประชาธิปไตย และการจัดกิจกรรมบูรณาการอย่างสร้างสรรค์ 2) การสร้างรูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมของนิสิตนักศึกษาสถานบันอุดมศึกษาไทย ด้านบทบาทของผู้สอนมี 3 องค์ประกอบ คือ การเป็นแบบอย่างที่ดีด้านคุณธรรม จริยธรรมของผู้สอน การจัดกระบวนการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วม และการสอดแทรกในการเรียนการสอนทุกรายวิชา ด้านบทบาทของผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษา มี 5 องค์ประกอบ คือ การกำหนดเป็นรายวิชาการศึกษาทั่วไปในหลักสูตร การส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมและยึดมั่นในประชาธิปไตย การส่งเสริมการจัดกิจกรรมเชิงบูรณาการอย่างสร้างสรรค์ 3) การประเมินรูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมของนิสิตนักศึกษาสถานบันอุดมศึกษาไทย ซึ่งผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาที่ดำรงตำแหน่งทางการบริหารงานในคณะ มีความเห็นสอดคล้องกันว่า รูปแบบมีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้และมีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมาก

อนันต์ นามทองตัน (2552 : 274) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาตัวบ่งชี้สมรรถนะการบริหารจัดการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการสังเคราะห์องค์ประกอบและตัวบ่งชี้สมรรถนะการบริหารจัดการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มี 4 องค์ประกอบหลัก 16 องค์ประกอบย่อย 92 ตัวบ่งชี้ ประกอบด้วย องค์ประกอบหลักด้านการวางแผนการปฏิบัติงาน มี 4 องค์ประกอบย่อย มีตัวบ่งชี้ 27 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบหลักด้านการดำเนินการตามแผน มี 4 องค์ประกอบย่อย มีตัวบ่งชี้ 23 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบหลักด้านการตรวจสอบประเมินผลมี 4 องค์ประกอบย่อย มีตัวบ่งชี้ 21 ตัวบ่งชี้ และองค์ประกอบหลักด้านการนำเสนอผลการประเมินมาปรับปรุงงานมี 4 องค์ประกอบย่อย มีตัวบ่งชี้ 21 ตัวบ่งชี้ 2) ผลการสร้างและตรวจสอบคุณภาพองค์ประกอบและตัวบ่งชี้สมรรถนะการบริหารจัดการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มี 4 องค์ประกอบหลัก 16 องค์ประกอบย่อย 92 ตัวบ่งชี้ มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ มีความตรงเชิงโครงสร้าง มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ มีค่าพิสัย 0.21-0.84 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) ผลการประเมินตัวบ่งชี้สมรรถนะการบริหารจัดการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า 4 องค์ประกอบย่อย 96 ตัวบ่งชี้ มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด

ทรงศักดิ์ สารรัตน์ (2553 : 95 – 96) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างระเบียบวินัยของนักเรียนโรงเรียนหนองชนพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษานครพนมเขต 2 ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพและปัญหาเกี่ยวกับการพัฒนา กระบวนการเสริมสร้างระเบียบวินัยของนักเรียนนักเรียนโรงเรียนหนองชนพิทยาคม สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนมเขต 2 โดยการศึกษາเอกสารที่เกี่ยวข้องและการ สัมภาษณ์ พบว่า สภาพการดำเนินงานเกี่ยวกับกระบวนการส่งเสริมวินัยนักเรียน ยังไม่มีการ พัฒนาเท่าที่ควร ปัญหาที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่เกิดจากนักเรียนมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม โดยเฉพาะเรื่องของระเบียบวินัย การได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองมีบ้างไม่มากนัก ผู้ปกครองนักเรียนเห็นว่านักเรียนในปกครองควรได้รับการพัฒนาพฤติกรรมในทุก ๆ ด้าน 2) ผล การหาแนวทางการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างระเบียบวินัยของนักเรียนโรงเรียนหนองชน พิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนมเขต 2 จำนวน 4 กิจกรรม กิจกรรมที่ 1 ประชุมชี้แจงเพื่อสร้างความตระหนัก ความเข้าใจแนวทางการดำเนินการวิจัยและเสนอสภาพ ปัจจุบัน ปัญหา ข้อเสนอแนะและแนวทางแก้ไข การศึกษาดูงานโรงเรียนต้นแบบ กิจกรรมที่ 2 ศึกษาเอกสารประชุมระดมสมองเพื่อสร้างองค์ความรู้ กิจกรรมที่ 3 ดำเนินการพัฒนาและ ส่งเสริมตามกิจกรรมและโครงการที่กำหนดไว้ตามแผน กิจกรรมที่ 4 นิเทศติดตามผล และเก็บ รวบรวมข้อมูล 3) ผลการติดตามและประเมินผลการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างระเบียบวินัย ของนักเรียนโรงเรียนหนองชนพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนมเขต 2 พบว่า จากการได้เข้าร่วมโครงการของนักเรียนทำให้พฤติกรรมการปฏิบัติตามระเบียบของทาง โรงเรียนด้านต่าง ๆ ดีขึ้นมาก ด้านการแต่งกายถูกต้องตามระเบียบของทางโรงเรียนและด้าน ความประพฤติของนักเรียน แสดงว่าโครงการพัฒนาและส่งเสริมระเบียบวินัยของนักเรียน ช่วย ทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมด้านระเบียบวินัยดีขึ้น

สุพันธ์ จูมสิมมา (2553 : 64-69) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพและปัญหาการ ดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขนาดเล็ก ตามวงจร PDCA สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีนคร เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการดำเนินงานโดย ภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุก ด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยคือ 1. การวางแผนปฏิบัติงาน 2. การปฏิบัติตามแผน 3. การปรับปรุงและพัฒนา 4. การตรวจสอบหรือการประเมิน 2) ปัญหาการดำเนินงานประกัน คุณภาพภายใน โดยภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน มีปัญหาอยู่ใน ระดับน้อยทุกด้าน เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยน้อยไปหามาก คือ 1. การวางแผนปฏิบัติงาน 2. การ ปฏิบัติตามแผน 3. การปรับปรุงและพัฒนา 4. การตรวจสอบหรือการประเมิน

แก่นจันทร์ บุบผาชื่น (2554 : 80) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม แก่ผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขียงราย เขต 4 ผลการวิจัยพบว่า กิจกรรมในปัจจุบันของสถานศึกษาในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม

แก่ผู้เรียน ทั้ง 5 กิจกรรม ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกกิจกรรม ซึ่งถ้าหากพิจารณาค่าเฉลี่ยรายด้านแต่ละกิจกรรม พบว่า กิจกรรมที่ปฏิบัติมากที่สุด 2 อันดับ คือ กิจกรรมการพัฒนาด้วยการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และกิจกรรมการพัฒนาด้วยการใช้แบบอย่างที่ดี สำหรับความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมแก่ผู้เรียน โดยภาพรวมของการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ส่วนสภาพความคาดหวังในอนาคต โดยภาพรวมของความคาดหวังให้ได้ปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด

พระมหาอาจารย์พงษ์ คำตัน (2554 : 111) ได้ศึกษาการปฏิบัติในด้านคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในเขตจังหวัดนครปฐม ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553 จำนวน 380 คน สุ่มตัวอย่างแบบวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน ผลการศึกษาพบว่านักเรียนมัธยมศึกษาในเขตจังหวัดนครปฐมมีการปฏิบัติในด้านคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และพบแนวทางในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์ 5 แนวทาง คือ 1)การพัฒนาด้วยกระบวนการในการจัดการเรียนการสอน 2)การพัฒนาด้วยการเป็นแบบอย่างที่ดี 3)การพัฒนาด้วยการจัดกิจกรรม การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ 4)การพัฒนาด้วยการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน 5)การพัฒนาด้วยการสร้างความมีส่วนร่วม

อรอุมา รอดแย้ม (2554 : 79-80) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การทำงานร่วมกันที่มีประสิทธิภาพในระบบพีดีซีเอ (PDCA) ของผู้บริหารและครู ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้บริหารและครูของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง มีการทำงานร่วมกันที่มีประสิทธิภาพในระบบพีดีซีเอ (PDCA) ในภาพรวมและทุกรายด้านในระดับมาก โดยมีการปฏิบัติด้านการยอมรับนับถือเป็นอันดับแรก รองลงมาเป็นด้านการมีปฏิสัมพันธ์ ด้านการมีเป้าหมายเดียวกัน และด้านการมีส่วนร่วมตามลำดับ 2) การเปรียบเทียบการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพในระบบพีดีซีเอ (PDCA) ของผู้บริหารและครู เมื่อจำแนกตามเพศ ตำแหน่ง อายุ และประสบการณ์ในการทำงาน ไม่พบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 แต่เมื่อจำแนกตามวุฒิการศึกษา มีการทำงานร่วมกันที่มีประสิทธิภาพในระบบพีดีซีเอ (PDCA) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

พระครูนันทกรกิจ (มหาลาโภ) (2555 : 75 - 81) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียน 2) เพื่อเปรียบเทียบการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียน และ3) เพื่อศึกษาแนวทางการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา และกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนระดับมัธยมศึกษา อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรีจำนวนทั้งหมด 5 โรงเรียน จำนวน 278 คน เครื่องมือวิจัยเป็นแบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหา

ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว One – Way (ANOVA) ที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ผลการศึกษา พบว่า จัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับมาก

สังวาล สิทธิวงศ์ (2555 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนโพธิแสนวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 23 ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนโพธิแสนวิทยาใช้แนวทางการพัฒนา 5 แนวทาง ดังนี้ 1) การอบรมให้ความรู้ด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์ 2) การสอนบูรณาการสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์ 3) การจัดกิจกรรมวันสำคัญ 4) กิจกรรมเข้าค่ายโครงการอบรมคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์ 5) กิจกรรม 3 ดี วิถีธรรม

อิสมาแอล เจะเล็ง (2556 : 113 – 117) ได้ศึกษาบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานี มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานี ใน 6 ด้าน คือ ด้านการกำหนดนโยบาย ด้านการประพฤติเป็นแบบอย่าง ด้านการอบรมสั่งสอน ด้านการจัดกิจกรรมนักเรียน ด้านการจัดอาคารสถานที่ และด้านการสัมพันธ์ชุมชน 2) เปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานี จำแนกตาม วุฒิการศึกษาของผู้บริหาร ประสบการณ์ในการบริหาร ขนาดของสถานศึกษา และ 3) ประมวลข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานี กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ช่วยผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานี จำนวน 130 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่า t ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานีทุกด้านอยู่ในระดับมาก

5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

แครนเลย์ (Cranley, 2003 : 1531-A) ได้ศึกษาพฤติกรรมการปฏิบัติในด้านจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาในชุมชนเมืองของประเทศไทย การประพฤติปฏิบัติทางด้านจริยธรรมของนักเรียน ประกอบด้วย มาตรการที่โรงเรียนใช้ในการอบรมจริยธรรมของนักเรียน

โดยการนำเอาจริยธรรมบูรณาการเข้ากับวิชาอื่น และมาตรฐานเหล่านี้จะเกิดผลอย่างไร โดยกำหนดกรอบความคิดไว้ 6 ด้าน คือ การสอนจริยธรรมเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตร การสอนจริยธรรมโดยใช้กิจกรรมการสอนที่ต่อเนื่อง การสอนจริยธรรมโดยกำหนดระเบียบกฎของห้องเรียน การสอนจริยธรรมโดยดำเนินนโยบายและระเบียบของทางราชการ การวิจัยในครั้งนี้ใช้เวลา 6 เดือน ในการเก็บรวบรวมข้อมูล จึงพบว่า การจัดการศึกษาด้านจริยธรรม โดยผู้บริหารและครู เน้นการปลูกฝังความดีงามที่ยึดตามหลักพระพุทธศาสนา โดยเน้นการควบคุมดูแลนักเรียน การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างให้กับคนอื่นได้ ความดีโดยวิธีการให้นักเรียนเรียนรู้ โดยการปฏิบัติ แม้ว่าจะไม่กำหนดไว้ในหลักสูตร สิ่งที่ต้องปฏิบัติต่อกัน การให้เกียรติผู้อื่นเป็นเรื่องสำคัญ และได้ค้นพบว่าการจัดการเรียนการสอนจริยศึกษาคควรบูรณาการในการจัดการเรียนการสอน จะช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ และปฏิบัติได้ ผู้บริหารและครูนอกจากอบรมสั่งสอนแล้ว ควรเป็นแบบอย่างที่ดี การฝึกอบรมควรกระทำอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความยั่งยืน อย่างไรก็ตามแม้ว่านักเรียนส่วนใหญ่จะมีพฤติกรรมที่เหมาะสมตลอดเวลา แต่ก็มีนักเรียนส่วนน้อยที่ต่อต้านในด้านที่ไม่อยากเรียน จากการศึกษางานวิจัยในประเทศและต่างประเทศ จะเห็นว่าการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนเป็นงานที่จะต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกๆฝ่าย มีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง และมีระบบติดตามประเมินผล จึงจะสามารถพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนให้เกิดผลได้อย่างเป็นรูปธรรม

พิศาลพงษ์ (Phisalaphong) (2003 : 4216-A) ได้ทำการสำรวจรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนาคุณธรรม ในโรงเรียนวัดของชาวพุทธในระดับปฐมวัย โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างในเชิงลึก การสังเกตวิธีการจัดการเรียนการสอนของครู และการวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการจัดทำหลักสูตร พบว่า หลักสูตรการศึกษาด้านการเสริมสร้างลักษณะนิสัยซึ่งถูกนำไปใช้ในโรงเรียนวัดของชาวพุทธ ในระดับปฐมวัยนั้น ไม่ใช่วิชาที่ได้รับการบรรจุอยู่ในแผนผังของหลักสูตร โรงเรียนปฐมวัยแห่งชาติ แต่โรงเรียนวัดของชาวพุทธในระดับปฐมวัยก็ได้บูรณาการหลักคุณธรรมที่สำคัญๆ ไว้ในการเรียนการสอนทุกๆ หัวข้อตลอดเวลา ภายในระยะเวลา 3 ปี ก็พบว่านักเรียนในชั้นอนุบาล 3 มีความประพฤติดี รู้จักการให้ความช่วยเหลือและมีน้ำใจต่อผู้อื่นรวมทั้งยังไม่พบว่ามีพฤติกรรมก้าวร้าวอีกเลย

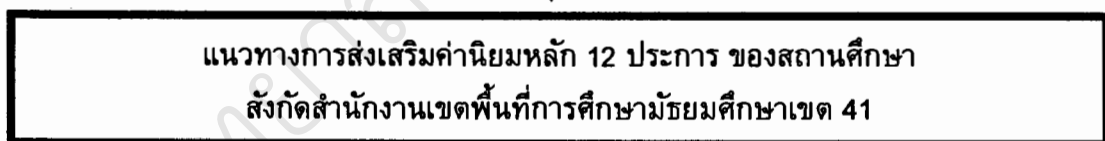
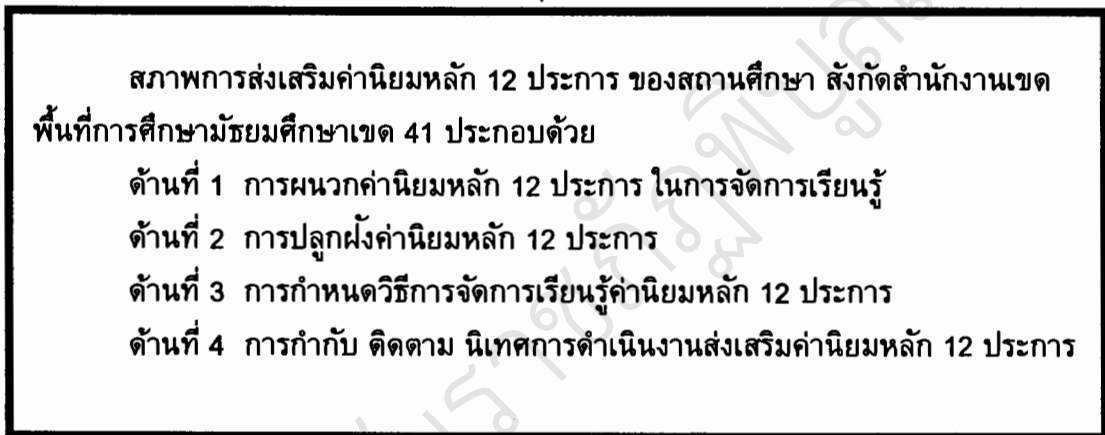
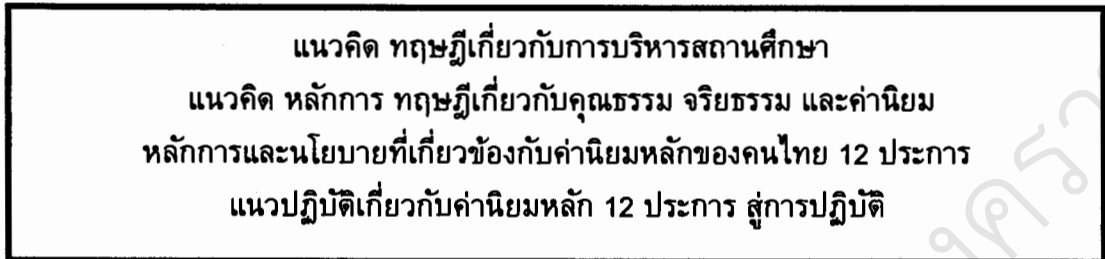
จากแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม ที่ได้กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า ทั้งคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม ล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่ดีงาม ที่ควรประพฤติปฏิบัติ และยึดถือเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต เพื่อให้เกิดความสุข ความเจริญรุ่งเรืองแก่ตนเอง ครอบครัว ชุมชน และส่งผลถึงประเทศชาติ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการปลูกฝัง พัฒนา ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมในสถานศึกษาต่างๆ ตั้งแต่การศึกษาขั้นพื้นฐานจนถึงการศึกษาดลอดชีวิต เพื่อให้ผู้เรียนซึ่งเป็นเยาวชนอนาคตของชาติได้มีคุณงามความดี ประกอบกับความรู้ซึ่งจะได้นำมาพัฒนาประเทศชาติต่อไป

ซึ่งในปัจจุบันค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ ตามที่คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) และกระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายสร้างสรรค์ประเทศไทยให้เข้มแข็ง โดยต้องสร้างคนในชาติให้มีค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ เพื่อเป็นพื้นฐานสำคัญในการปลูกฝังค่านิยม คุณธรรมจริยธรรมให้เกิดขึ้นกับเยาวชนไทย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงได้มีการกำหนดแนวปฏิบัติที่ชัดเจน เพื่อให้หน่วยงานระดับเขตพื้นที่สถานศึกษานำไปดำเนินงานต่อไป สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ให้สถานศึกษาผนวกค่านิยมหลัก 12 ประการ ในการจัดการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ และจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรม
2. ให้สถานศึกษาปลูกฝังและพัฒนาค่านิยมหลัก 12 ประการ ให้กับนักเรียนอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง เน้นการปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน จนเกิดเป็นพฤติกรรมที่ยั่งยืน
3. ให้สถานศึกษากำหนดวิธีการเรียนรู้ค่านิยมหลัก 12 ประการ ให้เหมาะสมกับวัย และศักยภาพผู้เรียน
4. ให้ผู้บริหารสถานศึกษากำกับ ติดตาม นิเทศการดำเนินงานเกี่ยวกับค่านิยมหลัก 12 ประการ ให้บรรลุวัตถุประสงค์
5. ให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาติดตาม นิเทศ และประเมินสถานศึกษาที่ดำเนินการเกี่ยวกับค่านิยมหลัก 12 ประการ อย่างเป็นรูปธรรม และเกิดประสิทธิผลที่ชัดเจน

6. กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมค่านิยมหลัก 12 ประการ ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 41 โดยมีกรอบแนวคิดดังนี้

ภาพ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย